

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Sociálních studií a pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

MAJETKOVÁ TRESTNÁ ČINNOST
PROPERTY CRIMINAL ACTIVITY

Bakalářská práce: 10-FP-KSS- 4024

Autor:

Petr LAMAČ

Podpis:

.....

Vedoucí práce: Doc. Ing. Jiří Vacek, CSc.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
93	26	0	23	22	1 CD

V Liberci: 15. 04. 2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Petr Lamač
adresa: Na Hradbách 8/904, 460 01 Liberec 1
studijní obor (kombinace): Penitenciární péče
Název BP: **Majetková trestná činnost**
Název BP v angličtině: **Property Criminal Activity**
Vedoucí práce: doc. Ing. Jiří Vacek, CSc.
Konzultant:
Termín odevzdání: duben 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 1. 4. 2010

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): Petr Lamač

Datum:

4.6.2010

Podpis:

Název BP: MAJETKOVÁ TRESTNÁ ČINNOST

Vedoucí práce: doc. Ing. Jiří Vacek, CSc.

Podpis:

Cíl: Analýza majetkové trestné činnosti, popis druhů majetkových deliktů a charakteristik pachatelů majetkové trestné činnosti v okrese Liberec v období let 2005-2008.

Požadavky: Formulace teoretických pojmů, sběr dat a jejich vyhodnocení, interpretace výsledků, formulace závěrů.

Metody: Analýza spisové dokumentace
Analýza statistických údajů

Literatura: ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86473-86-4.
ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3.
ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7178-931-3.
JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákon a trestní řád*. Vyd. 26. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-731-7.
MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. Vyd. 2. Praha: C.H.Beck, 2004. ISBN 80-7179-878-9.
NOVOTNÝ, O. – ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Vyd. 2. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-026-2.
VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

Čestné prohlášení

Název práce: Majetková trestná činnost
Jméno a příjmení autora: Petr Lamač
Osobní číslo: P08000915

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 15. 04. 2011

Petr Lamač

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce Doc. Ing. Jiřímu Vackovi, CSc. za ochotu, všestrannou pomoc a poskytnutí odborných a cenných rad při její realizaci. Rovněž děkuji své přítelkyni a rodině za trpělivost a podporu při zpracování práce.

Název bakalářské práce: Majetková trestná činnost

Název bakalářské práce: Property criminal activity

Název bakalářské práce: Die Eigentumsstraftätigkeit

Jméno a příjmení autora: Petr Lamač

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2010/2011

Vedoucí bakalářské práce: Doc. Ing. Jiří Vacek, CSc.

Resumé:

Bakalářská práce se zabývala problematikou majetkové trestné činnosti v okrese Liberec a vycházela ze současného neuspokojivého vývoje a stavu majetkové kriminality v České republice. Práci tvořily tři hlavní části – teoretická, praktická a závěrečná.

Teoretická část práce pomocí zpracování a prezentace odborných zdrojů popisovala kriminologický a kriminalistický rozbor trestného činu, dělení trestných činů a jejich vývojová stádia, dále popisovala pachatele trestného činu, jeho osobnost a osobnostní rysy, analyzovala majetkovou trestnou činnost a objasňovala podstatu prevence majetkové trestné činnosti.

Praktická část práce byla věnována průzkumu, jehož cílem bylo zdokumentovat základní charakteristiku osobnosti pachatelů majetkové trestné činnosti a celkovou majetkovou kriminalitu v okrese Liberec. Tato část zjišťovala pomocí analýzy spisové dokumentace osobnostní, sociální i ekonomické rozdíly celkem 80 pachatelů majetkové trestné činnosti a zároveň pomocí analýzy statistických údajů popisovala majetkovou trestnou činnost, její proměny a specifikace v ČR v období let 2005-2008.

Závěrečná část práce celkově vyhodnocovala všechny zjištěné informace. Výsledky ukazovaly celkové dynamické změny ve vývoji majetkové trestné činnosti v ČR a v Libereckém kraji a vyústěly v konkrétní navrhovaná opatření v oblasti problematiky majetkové kriminality.

Klíčová slova: trestný čin, pachatel trestného činu, majetková trestná činnost, prevence majetkové trestné činnosti, trestné činy proti majetku.

Summary:

Bachelor thesis dealt with the problem of property criminal activity in region Liberec. This work is based on current unsatisfactory development and status of Property criminal in Czech Republic. The work is divided on three main parts – theoretical, practical and final.

Theoretical part describes criminological analysis of criminal act, criminal act dividing and their development, criminals and their personality with personality characteristic. This work analyzed property criminal activity and showed the nature of property criminal prevention. The work was made with the help of expert resources presentation.

Practical part is about research its point was to document criminals basic personality characteristics and total criminality in region Liberec. This part with the help of analysis found out personal documentation, social and economic differences of 80 criminals of property criminal activity and also with the help of statistical data analysis described the property criminal activity, the changes and specification in Czech Republic during 2005 – 2008.

Final part analysed all recorded information. The results showed total dynamic changes in the development of property criminal activity in the Czech Republic and in the region Liberec. This results went in concrete suggested measure in question of property criminal activity.

Keywords: crime, perpetrator of criminal act, property criminal activity, prevention of property criminal activity, crimes against property.

Das Resümee

Die Bachelorarbeit befasste sich mit der Problematik der Eigentumsstraftätigkeit in Kreis Liberec und ging aus der unbefriedigenden Entwicklung und Zustandes der Eigentumskriminalität in der Tschechischen Republik. Die Arbeit bildeten drei Hauptteile – theoretischer, praktischer und abschließender Teil.

Der theoretische Teil hat die kriminalogische und kriminalistische Analyse der Straftat, die Teilung der Straftaten und deren Entwicklungsstadien, mit Hilfe der Bearbeitung

und Präsentation der Fachquellen, beschrieben. Weiter hat sie den Straftäter, seine Persönlichkeit und Persönlichkeitseigenschaften beschrieben, Eigentumsstraftätigkeit analysiert und das Wesen der Vorbeugung der Eigentumsstraftätigkeit aufgeklärt.

Der praktische Teil wurde der Forschung gewidmet, deren Ziel, die Dokumentation der Hauptcharakteristik der Persönlichkeit des Straftäters der Eigentumsstraftätigkeit und der gesamten Eigentumskriminalität im Kreis Liberec, war. Dieser Teil erforschte mit Hilfe der Analyse der Aktendokumentation die Persönlichkeitsunterschied, soziale und auch ökonomische Unterschiede zwischen gesamt 80 Straftätern der Eigentumsstraftätigkeit und zugleich beschrieb, mit Hilfe der Analyse der statistischen Daten, die Eigentumsstraftätigkeit, deren Änderungen und Spezifikationen in der Tschechischen Republik im Zeitraum der Jahre 2005 – 2008.

Der abschließender Teil der Arbeit hat gesamt alle festgestellte Information ausgewertet. Die Ergebnisse zeigten die gesamten dynamischen Änderung in der Entwicklung der Eigentumsstraftätigkeit in der Tschechischen Republik und im Region Liberec und mündeten in konkrete vorgeschlagene Maßnahmen im Bereich der Eigentumskriminalitätsproblematik aus.

Schlüsselwörter: die Straftat, der Straftäter, die Eigentumsstraftätigkeit, die Prävention den Eigentumsstraftätigkeit, die Straftaten gegen Eigentum.

Obsah

1	Úvod	11
2	Teoretická část	13
2.1	Trestný čin.....	13
2.1.1	Pojem trestného činu.....	13
2.1.2	Rozdělení trestných činů.....	15
2.1.3	Vývojová stádia trestného činu.....	16
2.1.4	Kriminalistická charakteristika trestného činu	17
2.2	Pachatel trestného činu	18
2.2.1	Pojem pachatel trestného činu	18
2.2.2	Osobnost pachatele trestného činu.....	20
2.2.3	Typy a osobnostní rysy pachatelů trestných činů	22
2.2.4	Faktory ovlivňující vznik kriminálního chování	24
2.3	Majetková trestná činnost	26
2.3.1	Pojem a význam majetkové trestné činnosti.....	26
2.3.2	Rozdělení majetkové trestné činnosti	27
2.3.3	Etiologie majetkové trestné činnosti.....	29
2.3.4	Fenomenologie majetkové trestné činnosti	31
2.3.5	Prevence majetkové trestné činnosti.....	34
2.3.5.1	Sociální prevence	36
2.3.5.2	Situační prevence	38
2.3.5.3	Prevence viktimnosti a pomoc obětem trestných činů.....	40
2.3.5.4	Policejní prevence	41
2.3.5.5	Prevence primární, sekundární a terciární.....	42
2.3.6	Trestné činy proti majetku	43
3	Praktická část	45
3.1	Cíl praktické části.....	45
3.2	Stanovení předpokladů	46
3.3	Použité metody	48
3.3.1	Analýza spisové dokumentace.....	48
3.3.2	Analýza statistických údajů	49
3.4	Popis zkoumaného vzorku	51

3.5	Průběh průzkumu a interpretace výsledků	52
3.5.1	Interpretace na základě analýzy spisové dokumentace	52
3.5.1.1	Věk pachatelů.....	52
3.5.1.2	Pohlaví pachatelů	53
3.5.1.3	Nejvyšší dosažené vzdělání pachatelů	54
3.5.1.4	Rodinný stav	56
3.5.1.5	Kriminální minulost pachatelů.....	57
3.5.1.6	Národnostní složení pachatelů	61
3.5.1.7	Zaměstnání pachatelů.....	62
3.5.1.8	Příčina spáchání majetkového trestného činu	64
3.5.2	Interpretace na základě analýzy statistických údajů	65
3.5.2.1	Podíl majetkové kriminality na celkové kriminalitě v ČR.....	65
3.5.2.2	Objasněnost majetkové kriminality v ČR	67
3.5.2.3	Struktura evidovaných majetkových trestných činů v ČR (výběr).....	68
3.5.2.4	Majetková kriminalita v Libereckém kraji.....	70
3.5.2.5	Podíl majetkové kriminality na celkové kriminalitě v Libereckém kraji.....	71
3.5.2.6	Podíl majetkové kriminality na celkové kriminalitě v okrese Liberec	72
3.5.2.7	Podíl celkové a majetkové kriminality v okrese Liberec a v Libereckém kraji	73
3.5.2.8	Objasněnost majetkové kriminality v okrese Liberec.....	75
3.5.2.9	Majetková kriminalita na jednotlivých OOP Liberec	76
3.5.2.10	Majetková kriminalita na jednotlivých OOP Jablonec nad Nisou.....	77
3.5.2.11	Majetková kriminalita na jednotlivých OOP Česká Lípa	78
3.5.2.12	Majetková kriminalita na jednotlivých OOP Semily.....	79
3.5.2.13	Struktura majetkové kriminality v okrese Liberec (výběr).....	80
3.5.2.14	Porovnání majetkové trestné činnosti v okrese Liberec s jinými městy	82
4	Závěrečná část.....	84
4.1	Vyhodnocení průzkumné práce	84
4.2	Vyhodnocení stanovených předpokladů	84
4.3	Celkové shrnutí průzkumné práce	87
4.4	Možná doporučení pro praxi.....	89
5	Seznam použitých zdrojů	92

1 Úvod

V posledních letech došlo v České republice k mnoha významným změnám, které s sebou přinesly mnoho společenských, ekonomických i politických problémů a otázek. Jednou z takových významných změn je vstup České republiky do Evropské unie a přistoupení k tzv. státům Schengenských dohod. Rovněž vliv hospodářské krize přinesl řadu problémů a změn, se kterými se naše společnost musí potýkat dodneška. Zdaleka ne všechny vzniklé otázky spojené se všemi těmito změnami byly již vyřešeny, s některými se naše společnost a stát budou potýkat i v budoucnu.

Většina uvedených změn s sebou přináší i své stinné stránky, jejichž důsledkem je znepokojující nárůst celkové kriminality v České republice v posledních letech. Trendy kriminality ve svých ukazatelích odrážejí v mnoha případech chaotické a nepředvídatelné změny ve společnosti. Podobně je tomu i u kriminality majetkové.

Majetková trestná činnost v České republice představuje, podobně jako v jiných vyspělých zemích, převážnou část kriminality celkové a obvykle též stanoví celkové počty lidí, kteří budou každoročně trestně stíhaní policií jako kriminální pachatelé i kdo bude nejčastěji odsouzen soudy ČR k trestu. Zejména rychlé a ne vždy zcela promyšlené legislativní změny a změny v trestní politice se zákonitě odrážejí ve vývoji kriminální situace v ČR. Stejně tak, jak se rychle a flexibilně mění v ČR trestní legislativa, rychle, flexibilně a nepředvídatelně se mění i trendy kriminality. Pohled na budoucí kriminální situaci v ČR se spíše rozmazává, než zpřesňuje. Dosud ne zcela vyřešené sociálně patologické jevy, jako bezdomovectví, chudoba, nezaměstnanost, prostituce, gamblerství, alkoholismus i jiné formy závislostí, se projevují ve struktuře majetkové kriminality a formách páchané majetkové trestné činnosti. Velká část obyvatel České republiky si pojem svobodného a demokratického státu (zejména po roce 1989) vyložila jako možnost rychlé cesty ke svému individuálnímu prospěchu a využívá k tomu politické a společenské nestability, se kterou se bohužel v České republice v posledních letech setkáváme. Státním institucím se zatím příliš nedaří s majetkovou kriminalitou úspěšně bojovat, což se samozřejmě negativně odráží v postoji veřejnosti, vzniká vzájemná nedůvěra mezi občany samotnými a úměrně s tím klesá v očích běžných obyvatel spolehlivost orgánů činných v trestním řízení, jako je policie, soudy apod.

Chceme-li lépe pochopit výrazně nepříznivý vývoj majetkové trestné činnosti a posílit efektivitu boje s touto kriminalitou, je nezbytné poznání především jejích příčin a forem. V této práci se proto budeme zabývat možnými příčinami a podmínkami vzniku kriminálního chování, které se dotýká majetkového vlastnictví občanů. Kriminální chování pachatelů je však důsledkem mnoha navzájem souvisejících faktorů, z nichž se pokusíme vybrat a popsat ty nejpodstatnější.

V posledních letech (zejména v době po vstupu České republiky do EU) se naše republika stává vhodným územím k páčání trestné činnosti organizovanými skupinami zločinců ze zahraničí, velká většina z nich naše území využívá k úkrytu před spravedlností, neboť jim k tomuto účelu naše nedokonalá legislativa vytváří příhodné podmínky.

V teoretické části práce se postupně budeme zabývat pojmy jako trestný čin, pachatel trestného činu a jeho osobnost, dále se zaměříme na majetkovou trestnou činnost, fenomenologii a etiologii majetkové trestné činnosti a samozřejmě zmíníme i prevenci majetkové kriminality.

Cílem naší práce je analyzovat majetkovou trestnou činnost, popsat její druhy a charakteristiky pachatelů majetkové trestné činnosti v okrese Liberec v období let 2005 – 2008. Vlastní průzkum bude proveden formou analýzy vyšetřovacích spisů dokumentujících trestnou činnost proti majetku u náhodně zvoleného vzorku 80 osob, které se dopustily trestné činnosti na teritoriu okresu Liberec a dále formou analýzy statistických výstupů dostupných evidencí. Předmětem průzkumné práce bude vývoj majetkové kriminality v ČR a v okrese Liberec, dále aktuální stav ekonomické aktivity a údaje o nejvyšším dosaženém vzdělání všech osob zahrnutých do zkoumaného vorku.

2 Teoretická část

2.1 Trestný čin

2.1.1 Pojem trestného činu

Již ze samotného názvu je patrné, že trestný čin je určité jednání osoby – pachatele, které je v rozporu se zájmy společnosti a za které je možné takovou osobu potrestat podle platných právních norem. Právě tyto právní normy jsou prostředkem k ochraně celé společnosti před pachateli trestných činů a jsou odrazem snahy společnosti bojovat proti páchání trestné činnosti.

Dnem 01. 01. 2010 nabyl účinnosti z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který nahradil původní, několikrát novelizovaný z. č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Pojem trestný čin je upraven v § 13 z. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (TZ) takto:

„(1) Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.

(2) K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.“¹

Z výše uvedeného ustanovení vyplývá, že trestné je pouze jednání, které je protiprávní. Protiprávnost je dána jednáním v rozporu s právem, kdy je porušována nebo neplněna konkrétní povinnost stanovená zákonem. Trestný čin musí rovněž naplňovat znaky stanovené zákonem a svou skutkovou podstatu. Podle skutkových podstat se trestné činy od sebe rozlišují, i když v některých případech vykazují různé trestné činy podobné skutkové podstaty. Jednou z podmínek trestní odpovědnosti za trestný čin je zavinění, které může být jak úmyslné, tak i nedbalostní. V trestním zákoníku jsou formy zavinění upraveny v § 15 a § 16 trestního zákoníku.

Trestné činy vymezuje pouze trestní zákon a současně určuje i trestní sankce, které je možné za jejich spáchání uložit. Za trestný nelze tedy označit čin, který není výslovně uveden

¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 2009. s. 23.

v trestním zákoně. Z tohoto vyplývá, že všechny trestné činy musí být přímo a jednoznačně definovány v trestním zákoně, jinak se nemůže jednat o trestné činy. Trestným činem je pouze čin soudně trestný, a pokud nevyplývá ze zákona něco jiného, i příprava a pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc.

Zákon č. 140/1961 Sb. platný do 31. 12. 2009 vymezoval trestný čin i stupněm nebezpečnosti pro společnost, která musela být větší než nepatrná, jinak se nejednalo o trestný čin. „Čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu. Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je určován zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou.“²

Trestní zákoník již pojem společenská nebezpečnost neupravuje. Nově je tato podmínka nahrazena tzv. společenskou škodlivostí, kterou upravuje zásada subsidiarity trestní represe v § 12 odst. 2 tr. zák. Podle tohoto ustanovení lze uplatňovat trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené pouze v případech společensky škodlivých, ve kterých k ochraně chráněných zájmů nepostačuje uplatnění jiných právních předpisů (např. sankce za přestupek nebo jiný správní delikt). Znaky společenské škodlivosti dále trestní zákoník přesně nedefinuje. Z praktického hlediska je společenská škodlivost dána povahou a závažností spáchaného trestného činu. To znamená, že míra společenské škodlivosti je určena zejména významem chráněného zájmu, který byl trestným činem napaden, způsobem, kterým byl trestný čin proveden, a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, a v neposlední řadě i osobou pachatele, mírou zavinění pachatele, jeho motivací nebo záměrem.

Vágnerová uvádí, že „trestný čin vzniká jako souhra tří faktorů:

- *motivovaný pachatel;*
- *vhodný objekt (dosažitelný, resp. slabý a bezbranný);*

² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákon a trestní řád*. 2008. s. 8.

- *vhodné podmínky (kde nejsou v okolí lidé, kde je malá přehlednost a pro pachatele menší riziko).*³

2.1.2 Rozdělení trestných činů

Všechny trestné činy se dělí na přečiny a zločiny. Nejedná se o nové pojmy, neboť již ve starších právních úpravách trestního zákona byly tyto pojmy zmiňovány. Již rakousko-uherský Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích, č. 117/1852 ř. z., který s novelizacemi platil až do roku 1950, rozlišoval trestné činy na přestupky, přečiny a zločiny. Po nástupu komunismu byly novým trestním zákonem č. 86/1950 Sb. přečiny a zločiny zahrnuty do jednotné kategorie trestný čin. Od 1. ledna 1970 pojem přečinu znovu obnovil Zákon o přečinech č. 150/1969 Sb., zrušený pak zákonem č. 175/1990 Sb. ke dni 1. července 1990.⁴ Nový trestní zákoník opět pojmy přečin a zločin zavádí do platného právního řádu ČR. Přečiny a zločiny jsou v tomto zákoně upraveny v § 14.

„Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.

Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvlášť závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.“⁵

Podle tohoto ustanovení jsou všechny trestné činy děleny do dvou kategorií podle míry jejich závažnosti. Určujícím kritériem je pak forma zavinění (buď nedbalost, nebo úmysl) a dále pak délka trestu odnětí svobody, která za spáchaný trestný čin hrozí. Přečin je tedy závažnější než přestupek, ale méně závažný než zločin. Zločiny se dále dělí na zločiny a zvlášť závažné zločiny. Rozdělení trestných činů je významné zejména pro orgány činné v trestním řízení, tedy soudy, státní zástupce a policejní orgány. Jde především o věcnou příslušnost, resp. o to, která dílčí složka orgánů činných v trestním řízení bude konkrétní trestný čin prošetřovat a projednávat.

³ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 2008. s. 808.

⁴ Přečin. In *Wikipedie – otevřená encyklopedie*.

⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 2009. s. 26.

2.1.3 Vývojová stádia trestného činu

V některých případech uskuteční pachatel svůj úmysl spáchat trestný čin naráz. V jednom okamžiku tak naplní všechny znaky skutkové podstaty trestného činu. Někdy však může jeho trestná činnost procházet několika stupni, které jsou označovány jako vývojová stádia trestného činu. Trestní zákon rozlišuje tři stádia trestného činu: příprava trestného činu, pokus trestného činu a dokonaný trestný čin.

Příprava trestného činu je jednání, které spočívá v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu (např. opatrování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání). O přípravu se jedná pouze tehdy, pokud to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví a pokud zároveň nedošlo k pokusu ani dokonání zvláště závažného zločinu. Jestliže trestní zákon nestanoví jinak, je příprava trestná podle trestní sazby stanovené na zvláště závažný zločin, ke kterému směřovala.

Pokus trestného činu je jednání bezprostředně směřující k dokonání trestného činu, jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, pokud k dokonání trestného činu nedošlo. Pokus trestného činu je trestný podle trestní sazby stanovené na dokonaný trestný čin.⁶

Dokonaný trestný čin je charakterizován tím, že pachatel již naplnil všechny znaky trestného činu stanovené zákonem, zejména způsobil zamýšlený následek uvedený ve skutkové podstatě příslušného trestného činu.

Ne v každém případě se pachateli podaří trestný čin dokonat. V zájmu ochrany celé společnosti a nejvýznamnějších společenských hodnot se však vyžaduje, aby bylo postihováno i takové jednání, kterého se pachatel dopustil v úmyslu způsobit následek uvedený v trestním zákoně. Příprava trestného činu a pokus trestného činu jsou možné pouze v úmyslné formě a připadají v úvahu jen u úmyslných trestných činů, v případě přípravy jen u zvláště závažných zločinů.

⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 2009. s. 34-36.

2.1.4 Kriminalistická charakteristika trestného činu

Pojem trestný čin má pro kriminalistiku jako jeden ze samostatných vědních oborů, který zkoumá skutky trestných činů, osoby pachatelů, stopy trestných činů, jejich nositele a činnost orgánů činných v trestním řízení, odborníků a znalců při odhalování a vyšetřování trestných činů a při zkoumání stop, podstatný význam. Je-li cílem kriminalistiky poskytovat orgánům činným v trestním řízení účinné prostředky boje s kriminalitou, musí zároveň zkoumat i zákonitosti trestné činnosti a na jejich základě vypracovávat účinné metody odhalování, vyšetřování a prevence trestných činů.

Trestný čin je velmi složitým a nebezpečným sociálním jevem, kterým se zabývá několik vědních oborů např. kriminologie, věda trestního práva a další. Pro kriminalistiku jsou významné pouze některé znaky trestného činu, o kterých pak říkáme, že jsou kriminalisticky relevantní. Popis kriminalisticky relevantních znaků trestného činu, tedy takových vlastností trestného činu, které mají vliv na proces tvorby a proces poznání trestného činu, je označován jako kriminalistická charakteristika trestného činu. V podstatě se jedná o to, které znaky trestných činů jsou pro kriminalistické zkoumání méně důležité a které jsou naopak více důležité. Vymezení důležitých znaků trestného činu umožňuje kriminalistům zaměřit pozornost na ty znaky, které jsou pro ně informačně nejbohatší a které jim pomocí kriminalistických metod umožní poznání trestného činu.

Kriminalistická charakteristika trestného činu je popisována na různých úrovních obecnosti. Kriminalistická teorie, která zkoumá trestnou činnost jako hromadný celek, využívá kriminalistickou charakteristiku trestných činů na dvou úrovních:

- *na nejobecnější úrovni trestné činnosti,*
- *na druhové úrovni různých skupin trestných činů.⁷*

Podle těchto úrovní je tedy možné stanovit buď charakteristiky všech trestných činů, nebo rozlišovat např. mezi charakteristikami všech krádeží a všech podvodů, tedy podle druhu spáchaného trestného činu.

⁷ MUSIL, J. – KONRÁD, Z. – SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2004. s. 31-32.

2.2 Pachatel trestného činu

2.2.1 Pojem pachatel trestného činu

Pachatel je subjektem trestného činu. České trestní právo je založeno na individuální trestní odpovědnosti a na odpovědnosti za zavinění. Proto nezná kolektivní odpovědnost, odpovědnost za cizí vinu ani odpovědnost právnických osob. Za právnickou osobu je však odpovědná fyzická osoba, která je pověřena jednat jejím jménem.

Subjekt (pachatel) trestného činu je vztahován k vině a základům trestní odpovědnosti. Je nutné rozlišovat mezi pachatelem a vlastnostmi, které charakterizují jeho osobnost pro účely trestání.⁸

Obecně můžeme říci, že pachatelem trestného činu je ten, kdo takový čin spáchal. Pachatelem trestného činu, jak jej definuje § 22 trestního zákoníku, je ten, kdo svým jednáním naplnil všechny znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná. V tomto případě se jedná o přímého pachatele trestného činu.

Za pachatele trestného činu je považován i ten, kdo ke spáchání činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná (např. pro nedostatek věku, nepřičetnost, duševní chorobu), nebo osoby, která jednala v krajní nouzi nebo v nutné obraně či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo osoby, která jednala bez zavinění. Ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem, je rovněž pachatelem trestného činu.⁹ V takových případech hovoříme o nepřímém pachateli, který ke spáchání trestného činu využil jinou osobu (tato osoba bývá označována jako „živý nástroj v rukou pachatele“).

Pachatelem není pouze osoba, která svým jednáním naplnila znaky skutkové podstaty trestného činu. Podle trestního zákona musí být splněna další kritéria. Např. pachatelem nemůže být právnická osoba, ale pouze osoba fyzická, která je zároveň trestně odpovědná. Trestní odpovědnost fyzické osoby je dána tím, že tato osoba je přičetná (tzn., že v době spáchání trestného činu nebyla ovlivněna duševní poruchou, pro kterou nemohla rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládat své jednání) a v době spáchání trestného činu dosáhla

⁸ CHMELÍK, J. *Rukověť trestního práva hmotného a procesního*. 2009. s. 63.

⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 2009. s. 38.

určitého věku. Věková hranice trestní odpovědnosti je v ČR zákonem stanovena na 15 let. Trestní odpovědnost je tedy vyloučena u osob, které v době spáchání činu nedovršily 15 let věku, přičemž tato odpovědnost nastává až dnem následujícím po dni patnáctých narozenin. K trestní odpovědnosti mladistvého pachatele je navíc vyžadováno, aby v době spáchání činu dosáhl takové rozumové schopnosti a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládat své jednání.¹⁰

Pachatel může být ve skutkové podstatě trestného činu vyjádřen jako:

- *subjekt obecný,*
- *subjekt konkrétní,*
- *subjekt speciální.*

Obecný subjekt je kterákoliv osoba, která splňuje požadavky trestní odpovědnosti. Tuto podmínku musí splňovat pachatelé většiny trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákona. U skutkových podstat trestných činů, které nevyžadují žádné zvláštní vlastnosti, postavení nebo způsobilost, je subjekt (pachatel) označován slovem „kdo“ (např. kdo jinému z nedbalosti..., kdo si přisvojí cizí věc....).

Konkrétním subjektem je pachatel, u kterého skutková podstata trestného činu vyžaduje zvláštní vlastnosti (např. matka novorozeného dítěte, dlužník).

Speciálním subjektem je pachatel, u kterého skutková podstata trestného činu stanoví zvláštní způsobilost nebo zvláštní postavení (např. voják, veřejný činitel, tlumočník, svědek).¹¹

Ve zvláštní části trestního zákoníku je u skutkových podstat některých trestných činů přímo vyžadována určitá zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení pachatele. Tato podmínka je upravena v § 114 trestního zákoníku. Tím je omezen okruh osob, které se takových trestných činů mohou dopustit. Tyto trestné činy pak označujeme jako trestné činy s omezeným okruhem pachatelů.

¹⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 2009. s. 39 a 1115.

¹¹ NOVOTNÝ, O. – VANDUCHOVÁ, M. a kol. *Trestní právo hmotné – I. Obecná část*. 2007. s. 209-210.

2.2.2 Osobnost pachatele trestného činu

Každý člověk je svým způsobem jedinečný, každý z nás má svou specifickou osobnost. Jedinečnost osobnosti je dána i u pachatele trestného činu. Abychom však lépe pochopili osobnost pachatele, je třeba nejdříve porozumět osobnosti člověka jako takové.

V odborné literatuře mnoha autorů se můžeme setkat s různými definicemi osobnosti člověka. Velice názorně vymezuje osobnost člověka D. Švingalová, podle které je osobnost charakterizována jako „specificky lidské dynamické uspořádání duševního života, je to bio-psycho-sociální jednota (interakce psychických, somatických a sociálních jevů), syntéza všeho původního (zděděného, vrozeného) a získaného (osvojeného během individuálního vývoje, zejména v průběhu socializačního procesu). Její podstatnou charakteristikou je typičnost, jedinečnost pro daného jednotlivce, projevující se chováním, jednáním a sebeuvědoměním.

Jedná se o organizovaný, integrovaný celek, v němž jsou jednotlivé části vzájemně spjaty a ovlivňují se. Struktura osobnosti je relativně stálá, avšak otevřena vůči formativním vlivům.“¹²

S osobností člověka pracuje především vědní obor psychologie, zejména pak psychologie osobnosti, která je velmi významnou psychologickou disciplínou. Osobnost člověka se stala centrálním psychologickým tématem, a to nejen v teorii, ale i v praxi. Psychologové zkoumají osobnosti u lidí s různým povoláním či postavením, např. učitele, sportovce, svědka, oběti nebo pachatele trestného činu. Osobností člověka se zabývají i jiné obory jako právo, sociologie, filosofie, ale v psychologii jde o pojem velmi významný, jelikož označuje celek duševního života jedince. Osobnost chápeme jako individuální celek chování a prožívání a zároveň jedinečné uspořádání psychických procesů, stavů a vlastností.

Pojmem osobnost je tedy vyjadřována celostní, integrativní povaha duševního dění. Dalším významným znakem je jedinečnost. Osobnost člověka je vždy jedinečná. Z psychologického pohledu nemohou existovat dva lidé se stejnou osobností.¹³

¹² ŠVINGALOVÁ, D. *Kapitoly z psychologie II. díl: Psychologie osobnosti*. 2006. s. 9.

¹³ ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. 2006. s. 57-58.

Pojem osobnost pachatele je jedním z významných témat kriminální psychologie a prakticky všech aplikací psychologie v oblasti práva. Můžeme říci, že téměř každý psychologický výzkum kriminality začíná nebo naopak končí u problematiky osobnosti pachatele a téměř každá psychologická koncepce kriminality a kriminálního jednání s tímto významným pojmem pracuje.¹⁴

Svůj význam má pojem osobnost pachatele i ve forenzní psychologii, nejčastěji pak v závislosti na procesním postavení jedince. V takových případech pak lze rozlišovat problematiku osobnosti obviněného, obžalovaného, odsouzeného a i propuštěného. Osobnost pachatele prochází prakticky všemi oblastmi forenzní psychologie a v závislosti na konkrétní úrovni uplatňování práva je možné ji dále specifikovat. Tuto specifikaci lze jednoduše vyjádřit tak, že v kriminalistické psychologii můžeme hovořit o osobnosti podezřelého a obviněného, v soudní psychologii o osobnosti obžalovaného, v penitenciární psychologii o osobnosti odsouzeného a v postpenitenciární péči o osobnosti propuštěného.

Všechny tyto varianty jsou sdruženy pod souhrnný pojem osobnost pachatele, kterým se pak úzce zabývá především kriminální psychologie. Obecně můžeme říci, že osobnost pachatele je jakýmsi popisem psychických charakteristik a zvláštností jedinců, kteří se nějakým způsobem dopustili kriminálního jednání.¹⁵

Člověk se ve společnosti chová a navenek se projevuje různými způsoby, které na něm ostatní lidé mohou odpozorovat. Z určitého chování člověka lze vyvodit, jak danou situaci sám prožívá, jak na ni dokáže reagovat, přemýšlet o ní a jak jí dokáže sám řešit. Během života se jedinec může ocitnout i v takových situacích, se kterými se pak musí potýkat někdy i celý život. Jindy si ani člověk nemůže vybrat, jakou cestu životem nastoupí, někdy díky tíživým situacím z této cesty sejde a pak se jen obtížně bez pomoci druhých vrací zpět do normálního života. V životě člověka, v jeho chování a projevech v různých situacích hraje důležitou roli jeho osobnost. Osobnost člověka není jeho ustálenou vlastností, kterou získá při narození. Osobnost člověka se dále vytváří a formuje během jeho celého života, od jeho narození až po smrt. Pro většinu z nás je osobnost jiných lidí určitým hodnotícím hlediskem, podle kterého sami hodnotíme ostatní jedince. Osobnost člověka nám umožňuje nahlédnout na jeho schopnosti, vlastnosti, motivace a emoce.

¹⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. 1998. s. 66.

¹⁵ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2004. s. 65.

2.2.3 Typy a osobnostní rysy pachatelů trestných činů

Psychologické zkoumání pachatelů je zaměřeno na co nejpřesnější poznání jejich osobnosti a jejich vnitřní rozdělení do určitých typů. Můžeme říci, že současná psychologie se již tolik nezabývá odlišností pachatele od nekriminální osoby, ale převážně zkoumá, jak a čím se liší pachatelé mezi sebou navzájem. Typologie osobnosti pachatelů je velice užitečným nástrojem poznávání osobnosti konkrétního pachatele a zároveň se využívá jako vodítko pro odlišný přístup k pachateli (např. při výslechu).

Osobnost pachatele můžeme rozdělit do 5 základních typů:

- ***socializovaný (normální) typ,***
- ***neurotický typ,***
- ***psychopatický typ,***
- ***mentálně nedostačivý typ,***
- ***psychotický typ.***

Socializovaný typ – na osobnost pachatele tohoto typu se vztahují obecné poznatky o chování a prožívání, to znamená, že jeho myšlenkové pochody a veškerá dynamika prožívání jsou srozumitelné, primární i sekundární potřeby jsou funkční, má utvořené svědomí a jeho reakce na spáchaný trestný čin odpovídají běžným představám (lítost, obavy apod.).

Neurotický typ – jeho osobnost se vyznačuje tím, že jsou v ní obsaženy větší či menší neurotické poruchy (např. zvýšená úzkostnost, depresivní ladění, hysterické reakce apod.). Tyto neurotické prvky osobnosti určitým způsobem vcházejí i do kriminálního jednání, promítají se i do motivace a způsobu spáchání trestného činu. Běžně se uvádí, že kriminální jednání vychází z nevyřešených emocionálních konfliktů nejčastěji v rodině. Typický neurotický pachatel je totiž zpravidla mladistvý a pochází převážně ze středních sociálních vrstev, které jsou relativně dobře materiálně zajištěny. Kriminální jednání je pak většinou protestem proti rodině (jako reakce na přehlížení rodiči, nedostatek citového zázemí apod.)

Psychopatický typ – u tohoto typu pachatele se obecně předpokládá výrazný podíl osobnosti na jeho kriminálním jednání. I v tomto případě hraje osobnost výraznou roli jak v motivaci, tak ve způsobu spáchání, přičemž situační faktory jsou zde oproti předchozímu typu vytlačeny do pozadí. Tento typ pachatele je charakterizován svéráznými, nápadnými a velice zvláštními způsoby chování a prožívání. Z tohoto důvodu bývají psychopaté ve svém okolí považováni za podivíny. Při vyšetřování i při výkonu trestu patří psychopaté k nejproblémovějším pachatelům. U výsledku jsou schopni manipulovat jeho průběh a odvádět pozornost od důležitých otázek vyšetřovatele, zejména pokud je málo zkušený. V roli vězňů bývají připraveni vydírat personál sebepoškozováním, prosazují se na úkor ostatních vězňů apod.

Mentálně nedostačivý typ – osobnost tohoto typu pachatele se vyznačuje nízkou inteligencí, jeho rozumové schopnosti jsou nižší, než bývá obvyklé. Tomu odpovídá i forma a způsob jeho trestné činnosti, která zpravidla není promyšlená a vyznačuje se jednoduchostí a přímočarostí. Pachatelé mentálně nedostačivého typu se velice často dopouštějí násilné trestné činnosti, sexuálních útoků proti nepřiměřeným objektům (děti, zvířata), při páchání trestné činnosti ve skupině bývají většinou vykonavateli nápadů a podnětů ostatních.

Psychotický typ – jedná se o takový typ pachatele, který v době spáchání trestného činu trpí některou z určitých podob nejtěžšího duševního onemocnění – psychózou. Podobně jako u mentálně nedostačivých typů pachatelů se psychotici většinou dopouštějí násilných trestných činů. Trestné činy spáchané psychotiky jsou charakteristické svou bizarností, nesrozumitelností a nezřídka i svou brutalitou, jejich motivace k činu je nápadně nečitelná, zvrácená a nepochopitelná (např. zavraždí vlastní dítě).¹⁶

Každý z výše uvedených typů osobností pachatele se vyznačuje jinými rysy. Jednotlivé osobnosti typy se od sebe odlišují především rozumovými schopnostmi jedince, jeho myšlením, uvažováním, emočním prožíváním a především způsobem, jak tyto rysy vstupují do kriminálního jednání pachatele a do jaké míry ovlivňují jeho motivaci a způsob spáchání trestného činu. Všechny uvedené osobnostní rysy mohou vycházet z rodinného zázemí nebo mohou být projevem duševní nemoci či poruchy. V práci s pachateli trestných činů má jejich základní typologie osobností svůj opodstatněný význam.

¹⁶ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2004. s. 67-74.

Součástí kriminalistické charakteristiky trestného činu, o které jsme se již zmiňovali, jsou rovněž sociální, demografické, psychologické a kriminologické údaje vystihující typické osobnostní rysy pachatelů konkrétního druhu trestných činů, pokud jsou kriminalisticky relevantní. Metodický význam však nemají všechny údaje o pachatelích. Velmi přínosné jsou ty údaje, které mohou přispět k odhalování neznámých pachatelů, neboť se týkají vlastností zjevných, tedy vlastností, které jsou evidovány v kriminalistických evidencích. Významné a cenné jsou rovněž ty vlastnosti pachatelů, které ovlivňují průběh vyšetřovacích úkonů, které charakterizují typické postoje zaujímané ke vznesenému obvinění, úskoky pachatelů apod.

V metodice vyšetřování různých druhů trestných činů jsou tyto poznatky využívány především k vypracování typických vyšetřovacích verzí o pachateli, ale i pro tvorbu metodických doporučení ke kriminalistickým úkonům, které se týkají obviněného.¹⁷

2.2.4 Faktory ovlivňující vznik kriminálního chování

Kriminálním chováním rozumíme takové aktivity, které porušují právní normy. Jedná se především o závažnější trestné činy, které jsou konkrétně vymezeny trestním zákoníkem. Kriminální chování je ve společnosti vnímáno jako nepřijatelné, protože vede k újmě nebo strádání lidí, kteří se stali jeho obětí. V každé společnosti existují lidé, kteří porušují právní normy, a lze jen těžko předpokládat, že by nějaký systém mohl trestnou činnost zcela vymýtit. Kriminální aktivitu můžeme charakterizovat jako specifické chování, k jehož vzniku může přispět mnoho nespecifických faktorů.¹⁸ Některými z nich se nyní budeme zabývat.

- **Pohlaví.** Na současnou kriminalitu lze obecně nahlížet jako na kriminalitu mužů. Je to dáno zejména výraznou početní převahou pachatelů nad pachatelkami, mimořádnými závažnými škodami způsobenými mužskou kriminalitou a malým podílem žen na násilné kriminalitě. Od kriminality mužů se kriminalita žen odlišuje zejména převažujícím podílem méně závažné majetkové trestné činnosti. Pro ženy jako pachatelky jsou rovněž typické trestné činy, na kterých se spolupodílejí jako pomocnice nebo podílnice mužů. Jejich motivací ke kriminálnímu chování není tedy vždy jen ziskuchtivost, ale i závislost na mužích. Avšak stálý nárůst počtu stíhaných a

¹⁷ PJEŠČAK, J. a kol. *Kriminalistika*. 1986. s. 235.

¹⁸ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 2008. s. 808.

odsouzených žen značí, že kriminalita žen bude spíše stoupat. Vrstvá počet i podíl trestných činů, kterých se dopustily ženy i nezletilé dívky.

- **Věk.** Vnější vlivy sociálního prostředí jsou odlišné v závislosti na věku jedince. Na každém věkovém stupni svého vývoje se mění rovněž i jeho osobnost. Tím jsou určeny rozdílné reakce na stejné životní situace u lidí různého věku. Význam věku se odráží i v charakteristice trestné činnosti u různých věkových kategorií pachatelů. Například skupinová trestná činnost převažuje u dětí a mladistvých, mládež je většinou velmi rizikovou skupinou u trestných činů spojených s užíváním drog, jejich výrobou a distribucí se pak zabývají převážně dospělí. U osob středního věku se jedná většinou o organizovaný zločin a hospodářskou kriminalitu.¹⁹ Pro každé věkové období člověka je příznačné určité chování a jednání, ale i další vlastnosti, kterými se liší od ostatních. Jednotlivé fáze životního období mají vliv na celkový vývoj člověka, ať už jde o změny po stránce psychické nebo tělesné. Tyto změny se v průběhu života člověka podílejí na rozvoji myšlení, citového prožívání i morálního uvažování. Častěji se kriminálního jednání dopouštějí mladí lidé ve věku do 30 let. Naopak četnost trestné činnosti výrazně klesá po 50. roce života člověka.
- **Vzdělání.** Dalším významným faktorem ovlivňující vznik kriminálního chování je nedostatečné a neúplné vzdělání. Mnoho recidivistů nemá ukončeno ani základní vzdělání. U mnohých z nich se vyskytuje podprůměrná inteligence, která se projevuje v nedostatku sebekritičnosti, scestných zájmech i pocitech méněcennosti. Tito lidé většinou postrádají konkrétní představy o svém současném, ale i budoucím životě.²⁰ S faktorem vzdělání se úzce pojí i faktor zaměstnání a sociálního postavení.
- **Zaměstnání a sociální postavení.** Nižší vzdělání se rovněž odráží i v možnostech pracovního uplatnění jedince, který pak může pociťovat nenaplnění požadovaných představ o svém profesním životě a o výši finančních prostředků. Toto strádání a malé množství finančních prostředků mají významnou úlohu a v mnoha případech vedou ke vzniku a rozvoji kriminálního chování jedince. Trestná činnost je pak páchána z důvodu rychlého a jednoduchého získání finančního prospěchu.

¹⁹ NOVOTNÝ, O. – ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2004. s. 123-125.

²⁰ CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. 1998. s. 10.

- **Rodina.** Výchova v rodině je základem a má i svůj podstatný význam při utváření osobnosti člověka. Je rozhodující i pro jeho mravní vývoj. Jedinec si má z rodinné výchovy odnášet do života zejména kladný vztah a úctu k základním principům a hodnotám společnosti. Nesplní-li rodinné prostředí a výchova v něm takový úkol, jsou tím dány větší předpoklady pro vznik kriminálního chování. Výskyt kriminality je vyšší u jedinců z rozvrácených rodin, kde rodiče spolu po delší dobu nežijí. Podobně je tomu i u rodin, kde jedinec postrádá ze strany rodičů citový vztah, zájem o jeho život a jeho problémy, i když po materiální stránce nestrádá.²¹
- **Škola a vrstevníci.** U některých jedinců se již v průběhu dětství vyskytují známky nepřizpůsobivosti a neschopnosti respektovat základní normy chování. Většinou nejsou ve škole úspěšní, jejich rodinné zázemí nemá dostatečnou kvalitu, a proto již ve školním věku upřednostňují kamarády, kteří jsou v podobné situaci. Členství v partě, která bývá velmi často asociálně zaměřená, zvyšuje riziko ztotožnění s jejími hodnotami, záměry a cíli. To může být příčinou rozvoje nežádoucích způsobů chování, které bývají předpokladem k dalšímu sociálnímu selhávání. K prvním kriminálním aktivitám pak převážně dochází ve věkovém období mezi pubertou a dospělostí a lze je vnímat i jako nastartování určité životní dráhy.²²

2.3 Majetková trestná činnost

2.3.1 Pojem a význam majetkové trestné činnosti

Majetková trestná činnost představuje v posledních letech, podobně jako v jiných vyspělých zemích, převážnou část celkové kriminality. Můžeme tedy říci, že vývoj majetkových trestných činů do značné míry předurčuje vývoj celkové kriminality. Mezi nejčastější formy majetkové trestné činnosti můžeme z pohledu obecné kriminality zahrnout především krádeže, podvody, zpronevěry a podílnictví.

Pro všechny majetkové trestné činy je typický, jak vyplývá již ze samotného názvu, útok proti cizímu majetku. Trestné činy proti majetku jsou vymezeny především v hlavě V. zvláštní části trestního zákoníku. V důsledku společenskopolitických změn po roce

²¹ CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. 1998. s. 8-9.

²² VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 2008. s. 809.

1989, jež se nutně promítly i do trestního zákonodárství, poskytují tato ustanovení rovnocennou ochranu všem druhům vlastnictví i jiným majetkovým právům.²³

Majetková trestná činnost má velmi vysoký podíl na celkovém nápadu trestné činnosti. Do jisté míry je to dáno tím, že nejčastějším majetkovým trestným činem stále zůstává trestný čin krádež, kdy pachatel nějakým způsobem útočí na majetek jiné osoby v úmyslu se jej zmocnit pro svou potřebu nebo za účelem rychlého finančního zisku. Hlavní motivací pachatele u tohoto druhu trestné činnosti bývá tedy řešení nedostatku finančních prostředků a získání zdrojů obživy, zejména u trvale nezaměstnaných osob. Majetková trestná činnost je dlouhodobě negativním protispolečenským jevem, neboť se výrazným způsobem dotýká vlastnictví všech fyzických i právnických osob.

2.3.2 Rozdělení majetkové trestné činnosti

Majetkovou trestnou činností je možné rozdělit do několika skupin. Přehledné a velmi názorné rozdělení podává ve své knize O. Novotný a kol., který majetkovou trestnou činnost dělí do třech základních skupin:

První skupinu představují trestné činy, pro něž je charakteristickou pohnutkou ziskovost a které směřují k obohacení pachatele. K těmto trestným činům patří především krádež (§ 205 TZ), zpronevěra (§ 206 TZ), podvod (§ 209 TZ), lichva (§ 218 TZ) a další. Svým způsobem patří do této skupiny i trestný čin loupeže (§ 173 TZ) a některé případy vydírání (§ 175 TZ), ale vzhledem k jejich násilné povaze je posuzujeme především jako formy násilné kriminality.

Druhou skupinu trestných činů, pro něž je typické jednání poškozovací, představují zejména trestné činy poškození věřitele (§ 256 TZ), porušování povinnosti při správě cizího majetku (§§ 220, 221 TZ), poškození cizí věci (§ 228 TZ) a zneužívání vlastnictví (§ 229 TZ).

Třetí skupinu pak představuje podílnictví (§§ 214, 215 TZ) a legalizace výnosů z trestné činnosti (§§ 216, 217 TZ), kde pachatel hlavně využívá trestné činnosti páchané jinou osobou.

²³ NOVOTNÝ, O. – ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2004. s. 262.

Majetkovou kriminalitu je nutné odlišit od hospodářské kriminality, což nebývá vždy jednoduché. Zatímco majetková trestná činnost je směřována proti majetku fyzických i právnických osob, hospodářská kriminalita směřuje proti hospodářskému řádu a jeho fungování. Hospodářskou kriminalitu nelze omezovat pouze na hospodářské trestné činy ve smyslu ustanovení §§ 233-271 TZ. Do hospodářské kriminality musíme zahrnout i jiné trestné činy, než které jsou uvedeny v hlavě VI. zvláštní části trestního zákoníku. Mezi takové trestné činy patří zejména závažné případy podvodů (§ 209 TZ), pojistných podvodů (§ 210 TZ), úvěrových podvodů (§ 211 TZ) a nově do trestního zákona zavedený trestný čin dotační podvod (§ 212 TZ). Patří sem rovněž závažnější případy zpronevěr (§ 206 TZ), porušení povinnosti při správě cizího majetku (§§ 220, 221 TZ), tzv. úpadkových trestných činů (§§ 222-226 TZ), počítačových trestných činů (§§ 230-232 TZ) a jiných trestných činů, pokud naruší nebo ohrozí hospodářský řád.²⁴ V posledních letech tvoří podvody a zpronevěry převážnou část celkového nápadu trestných činů z oblasti hospodářské kriminality.

Základní rozdíly mezi majetkovou a hospodářskou kriminalitou se projevují i v závažnosti způsobených škod. Škody způsobené majetkovou trestnou činností jsou v porovnání s hospodářskou trestnou činností výrazně nižší, a to i přes tu skutečnost, že počet majetkových trestných činů je naopak výrazně vyšší než počet trestných činů hospodářských. Zřetelné rozdíly je možné pozorovat i v charakteristikách pachatelů trestných činů. Zatímco hospodářské kriminality se zpravidla dopouštějí osoby profesionálně činné v hospodářském životě, tedy osoby s vyšším společenským postavením a vyšším vzděláním, v případech majetkových trestných činů jsou obvyklými pachateli osoby z nižších společenských vrstev, bez zaměstnání a s malým nebo prakticky žádným vzděláním. Nezřídka je hospodářská kriminalita označována jako „*kriminalita bílých límečků*“, neboť jejími častými pachateli jsou právě osoby z vyšších společenských vrstev, které se jí dopouštějí během svých podnikatelských aktivit.

Podle objektů napadení je dále možné majetkovou trestnou činnost dělit na jednání zaměřené proti majetku fyzických osob (byty, rodinné domy, chaty apod.), proti majetku právnických osob (provozovny, restaurace, kanceláře apod.) a proti objektům ve vlastnictví státu (veřejně přístupné budovy, úřady, obecně prospěšná zařízení apod.).

²⁴ NOVOTNÝ, O. – ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2004. s. 262-263.

Podle předmětu zájmu lze majetkovou trestnou činnost rozdělit na jednání zaměřená na protiprávní získání peněz, movitých věcí (elektronika, automobily apod.), šperků a cenností, věcí listinné povahy (platební karty, šeky, směnky apod.), ale i majetku nemovitého.

Podle způsobu provedení můžeme majetkovou trestnou činnost chápat jako jednání příležitostné, jednání připravované, spáchané profesionálním nebo naopak primitivním způsobem.

Podle kriminalisticko-právního hlediska je možné rozlišovat majetkovou trestnou činnost prostou, vyjádřenou většinou v základní skutkové podstatě daného trestného činu a trestnou činnost kvalifikovanou, která je zpravidla definována v kvalifikovaných skutkových podstatách jednotlivých trestných činů týkajících se spáchaného skutku.²⁵

Majetková trestná činnost má ve společnosti řadu forem a projevů, napadá odlišné objekty, je charakteristická různými předměty zájmu, způsoby provedení, ale i následky, které zanechává na objektech trestných činů. Zahrnuje mnoho trestných činů, jejichž skutkové podstaty jsou obsaženy v jednotlivých ustanoveních trestního zákoníku. Jednotlivým majetkovým trestným činům se budeme blíže věnovat později.

2.3.3 Etiologie majetkové trestné činnosti

Etiologie majetkové trestné činnosti je vlastně soustavné hledání a výklad příčin páčání majetkové kriminality. Chceme-li majetkovou kriminalitu chápat z komplexního pohledu, považujeme za nezbytné se o etiologii majetkové kriminality alespoň krátce zmínit.

Majetkovou kriminalitu je možné charakterizovat jako důsledek kulturního a civilizačního procesu a hospodářských poměrů. V tradičním pojetí byla vysvětlována především v souvislosti s chudobou, nouzí a nezaměstnaností. V posledních desetiletích v dobách hospodářské prosperity a průmyslového růstu však bývá stále častěji označována jako „kriminalita z blahobytu“.²⁶

²⁵ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. 2005. s. 354-355.

²⁶ KAISER, G. *Kriminologie*. 1996. s. 836.

V průběhu 19. století byla často zjišťována velmi patrná vzájemná závislost mezi cenami potravin a majetkovou trestnou činností. Při růstu cen potravin stoupaly i počty krádeží a naopak. Majetková trestná činnost byla tedy v minulých stoletích velmi často spojována s chudobou a s bídou a hovořilo se o ní jako o „kriminalitě z nouze“. V současné době má však majetková trestná činnost zcela jiný význam a nabývá i jiných rozměrů, nežli tomu bylo v minulosti.

Majetková trestná činnost představuje dlouhodobě nejčetnější položku ve statistikách kriminality a zřejmě i nejvýznamnější část kriminality latentní. Již z těchto důvodů je zapotřebí, aby jí zejména v kriminologickém výzkumu byla věnována soustavná pozornost.

V souvislosti s majetkovou trestnou činností pokládáme za účelné zmínit se rovněž o úloze pachatelovy hmotné životní úrovně v motivačním procesu páchání této trestné činnosti. Hmotná životní úroveň (HŽÚ) pachatele patří nepochybně k těm faktorům kriminality, jimž byla v kriminologii odedávna věnována velká pozornost. Poměrování vlastní HŽÚ daného jedince s HŽÚ ostatních jedinců má nesporný význam pro motivaci jeho chování, a to jak chování sociálně aprobované, tak i kriminální. Úsilí člověka o zvýšení vlastní HŽÚ není v každém případě motivováno jen jeho bezprostřední materiální potřebou. Komplex lidských potřeb se nepřetržitě vyvíjí ve stále složitější a bohatší strukturu, v níž mají stále větší váhu potřeby nemateriální, společenské a kulturní, k nimž mimo jiné patří potřeba společenského uznání, prestiže, určitého příznivého umístění v hierarchii sociálních pozic.

Široký motivační význam HŽÚ jedince, neomezující se pouze na dosahování materiálních hodnot, ale zahrnující rovněž i ostatní nemateriální hodnoty určitého společenského postavení, se neuplatňuje jen v pozitivní motivaci ke společensky užitečné ekonomické aktivitě, ale v jistých situacích i v motivaci k chování kriminálnímu. Společnost, která může posuzovat projevy HŽÚ jedince, totiž sama zpravidla nemůže rozlišit legální a nelegální původ prostředků potřebných k dosažení a udržování určité životní úrovně; protože však nemá k dispozici spolehlivější a účinnější prostředek poznávání společenských zásluh všech svých příslušníků, přiznává obecně určité sociální pozice právě na tomto základě, přičemž vychází z jakési přirozené presumpce neviny a odpírá toto uznání teprve tehdy, vyjde-li najevo nezákonný zdroj příjmů nebo majetku konkrétní osoby.

Ať už je úsilí jedince o zlepšení vlastní HŽÚ motivováno převážně materiálními potřebami nebo potřebou prestižní, vždy tento člověk stojí před volbou mezi kriminálním (tedy protispolečenským) jednáním a jednáním sociálně aprobovaným, tedy snahou o zvýšení pracovního příjmu a tím i HŽÚ např. zvyšováním odborné kvalifikace. Výsledek takové volby je do značné míry ovlivněn zejména morálními kvalitami daného jedince a rizikem odhalení trestného činu.²⁷

V současné konzumní společnosti je člověk ostatními lidmi většinou posuzován hlavně podle své společenské úspěšnosti a podle majetku, který vlastní. Tak vzniká atraktivní model společenského chování, který velmi významně ovlivňuje společenské klima a který je logicky spjat i s kriminalitou, zejména majetkovou a hospodářskou. Při řešení rozporu mezi nároky a podmínkami jejich legálního uspokojení pak jedinec často volí kriminální kariéru jako východisko z pro něj nepříznivé životní situace.

Je rovněž nepochybné, že čím je společnost bohatší, čím více zboží vyrábí, dováží a konzumuje, tím jsou větší možnosti a příležitosti k páčání trestných činů, hlavně majetkových.²⁸ Vzniká tak zřetelný a zcela odlišný rozdíl v představách a názorech o etiologii majetkové trestné činnosti. Na straně jedné lze majetkovou trestnou činnost spojit s chudobou, nouzí, nezaměstnaností a nízkou hmotnou životní úrovní, na straně druhé vytváří současná společnost sama příhodné podmínky pro páčání nejen majetkové kriminality, ale i jiných trestných činů.

2.3.4 Fenomenologie majetkové trestné činnosti

Fenomenologie je přesné zkoumání jevů, jejíž podstatou není zkoumání podstat a skutečností samých, ale je zaměřena na zkušenosti, a tedy obecně na to, jak se věci a události člověku a společnosti jeví.

Výrazný nárůst počtu majetkových trestných činů je v ČR zaznamenán zejména po roce 1989, kdy dochází ke změnám společenských poměrů a k legislativním změnám, které s sebou přinesly oproti minulosti odlišné pojmové vymezení majetkové kriminality a kriminality hospodářské. Tento nárůst měl významný podíl na zvýšení celkové kriminality na

²⁷ KVASNIČKA, V. K etiologii rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví. In: KUDLÍK, A., NEZKUSIL, J., PŘENOSIL, G., a kol. *Československá kriminologie (Aktuální problémy)*. 1971. s. 251, 268, 269 a 273.

²⁸ NOVOTNÝ, O. – ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2004. s. 273-274.

území ČR. Majetkové trestné činy však tvořily i v minulosti značnou část celkové kriminality. Po značném vzrůstu kriminality v ČR v 90. letech 20. století, který kulminoval v roce 1999 na počtu 427 000 trestných činů, nastalo období poklesu a od roku 2001 období stagnace policií evidovaných trestných činů na počtu kolem 360 000 trestných činů za rok. Nejvyšší počet trestných činů byl v ČR zaznamenán v roce 1999, kdy tento počet dosahoval hodnoty 4 100 trestných činů na 100 000 obyvatel. V roce 2007 tato hodnota klesla na 3 500 trestných činů na 100 000 obyvatel. Tento celkový nárůst i pozdější pokles byly vždy ovlivněny především poklesem té části evidované kriminality, která je Policií ČR označována jako kriminalita majetková.

Celkem bylo v roce 2007 Policií České republiky (PČR) evidováno 357 391 trestných činů, kdy z tohoto počtu bylo objasněno celkem 138 852 trestných činů. V roce 2007 bylo PČR registrováno 228 266 majetkových trestných činů, což představuje asi 65 % celkové kriminality zaznamenané v roce 2007. Na tomto počtu se podílejí převážně trestné činy krádeže podle § 247 TZ, které jsou policií dále děleny na krádeže prosté a krádeže vloupáním, a dále trestné činy podvodu podle § 250 TZ a zpronevěry podle § 248 TZ. Z hlediska složení kriminality v roce 2007 je nejpočetnější kriminalita majetková (64 %), následují zbývající kriminalita (14 %), dále hospodářská (11 %), násilná (5 %), ostatní (5 %) a mravnostní (1 %).

Z hlediska územního rozložení (podle jednotlivých vyšších územních správních celků) je počet všech spáchaných trestných činů značně rozdílný. Podle policejních statistik bylo v roce 2007 nejvíce spáchaných trestných činů zaznamenáno v hlavním městě Praha (87 319), nejméně jich bylo v kraji Vysočina (9 612). Na druhém místě co do počtu trestných činů v roce 2007 byl Středočeský kraj (43 956), na třetím místě kraj Moravskoslezský (39 729).²⁹

V letech 1989-1998 dochází rovněž ke změnám, nejen co se týká frekvence páchaných majetkových trestných činů, ale i z pohledu sociodemografických charakteristik pachatelů této trestné činnosti. Majetkové trestné činnosti (stejně jako i jiných druhů trestné činnosti) se ve vyšším procentuelním počtu dopouštějí zejména muži. Zastoupení žen v kriminální populaci má u majetkové kriminality spíše klesající tendenci. V tom samém období klesá rovněž i vliv alkoholu a návykových látek na páchaní majetkové kriminality. Nutno dodat, že v současné době mají ženy a vliv alkoholu a návykových látek naopak výrazný podíl na páchaní majetkových trestných činů.

²⁹ MAREŠOVÁ, A. a kol. *Kriminalita v roce 2007*. s. 7-10.

Za významné z kriminologického hlediska je možno považovat zejména věkové složení pachatelů stíhaných pro majetkovou trestnou činnost, zvláště s ohledem na nejpočetněji zastoupené mladší věkové kategorie obyvatelstva ve věku 15 – 25 let, jejíž zastoupení je u majetkové kriminality nejvyšší. S přibývajícím věkem je pak možno sledovat pokles kriminální aktivity. Za znepokojující je naopak nutné považovat nárůst počtu majetkových trestných činů, kterých se dopustily děti (do 15 let věku) a mladiství (15 – 18 let věku).

Celkovou majetkovou kriminalitu významným způsobem ovlivňují recidivisté, tedy osoby s kriminální zkušeností a osoby rómského původu, ale i cizinci. V posledních letech je stále častěji zaznamenávána trestná činnost právě posledních tří zmiňovaných skupin, zatímco podíl prvotrestaných pachatelů na počtu spáchaných trestných činů klesá.

Z hlediska struktury kriminality je v současné době typickým a nejčastějším trestným činem krádež (§ 205 TZ). Policií ČR je tento trestný čin dále rozdělován na krádež vloupáním a krádež prostou. Zastoupení těchto dvou forem krádeže na majetkové kriminalitě má v průběhu posledních let rozdílný trend. Zatímco počty krádeží prostých stoupají, počty krádeží vloupáním mají spíše sestupnou tendenci. Krádeže prosté se vyznačují stabilně nižší objasněností než krádeže vloupáním, i když ani u těchto trestných činů není příliš vysoká. Je to dáno zejména tím, že v případech krádeží vloupáním, je zde možno zajistit poměrně více stop než u krádeží prostých. Tyto stopy pak mohou poskytnout vyšetřujícím policistům ucelený obraz o způsobu provedení a umožnit tak následné usvědčení pachatele. Naopak škody způsobené prostými krádežemi jsou v porovnání přibližně dvojnásobné než u krádeží vloupáním.

Nejčastějšími objekty krádeží vloupáním jsou byty, víkendové a rekreační chaty a chalupy, dále obchody, prodejny, restaurace, jídelny, kiosky, trafiky a zejména pak motorová vozidla. Pachatelů krádeží vloupáním se zaměřují zejména na cenné věci, které mohou dále zpeněžit nebo sami využít pro svou potřebu. Jedná se především o cizí měnu, elektroniku, zahradní techniku, nářadí, šperky, starožitnosti, umělecké předměty, ale i alkohol, cigarety a pohonné hmoty.

Vážné škody jsou způsobeny krádežemi vloupáním do objektů se starožitnostmi a uměleckými předměty, nejvíce jsou ohroženy památkové a církevní objekty. V těchto

případech se pachatelé zaměřují zejména na sochy, obrazy, porcelán, šperky, historické zbraně, liturgické předměty, staré mince a staré vzácné knihy, rukopisy a tisky. Tyto předměty jsou v mnoha případech odcizeny na objednávku a dále pak nelegálně vyváženy do ciziny. Stejné problémy spojené s neustále vzrůstající majetkovou kriminalitou, zejména pak s krádežemi vloupáním řeší ve Švýcarsku, Itálii, Maďarsku, Francii, Rakousku a v dalších evropských zemích.

Krádeže prosté je možné považovat za typickou a nejčastější formu kriminality pouliční. Trestných činů zahrnovaných mezi krádeže prosté se dopouštějí pachatelé nejčastěji ve formě krádeží věcí z vozidel, krádeže celých motorových vozidel, jízdních kol a v neposlední řadě i formou krádeží kapesních a krádeží při sobě. Podobně jako u krádeží vloupáním i u krádeží prostých jde zčásti o pachatele příležitostné, ale v mnoha případech i o pachatele profesionální, často napojené na organizovaný zločin.

Zejména v souvislosti s krádežemi motorových vozidel můžeme hovořit o vysoce profesionalizovaných skupinách pachatelů, kteří jsou organizováni do zločineckých struktur. Ročně je na celém světě odcizeno kolem 4 milionů vozidel nejrozličnějších značek a stárí, což představuje asi 10 % veškeré roční produkce osobních automobilů. Stejně jako v ostatních zemích i v České republice se tento druh kriminality stává vysoce výnosnou komoditou mocných, často i nadnárodních skupin organizovaného zločinu. Se vzestupem krádeží motorových vozidel dochází současně i ke snížení jejich objasněnosti. Tato nízká objasněnost je ovlivňována řadou faktorů, zejména podceňováním této trestné činnosti a jejího prudkého nárůstu, především pak s ohledem na její organizovaný charakter, důsledky a vysoké škody, způsobené tímto druhem trestné činnosti.³⁰

2.3.5 Prevence majetkové trestné činnosti

Preventivní politika zahrnuje ofenzivní strategii kontroly kriminality, jež spoléhá především na nerepresivní prostředky. Jejím předmětem je eliminace sociálně patologických jevů a snižování motivů a příležitostí k páčání různých druhů trestných činů. Široký okruh subjektů preventivní politiky zahrnuje mimo orgány činné v trestním řízení - systém justice, policie, státní zastupitelství, soudy a vězeňství i další instituce - např. nerepresivní orgány veřejné správy, zájmová sdružení občanů, církve, podnikatelské subjekty a jednotlivé občany.

³⁰ NOVOTNÝ, O. – ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2004. s. 264-272.

Prevence kriminality zahrnuje soubor nerepresivních opatření. Tím se rozumí veškeré aktivity vyvíjené státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty směřující k předcházení páchaní kriminality a snižování obav společnosti z ní. Prevence kriminality zahrnuje všechna opatření, jejichž cílem či důsledkem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality a jejích následků, ať již prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí, nebo působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů. Jedná se o opatření sociální prevence, situační prevence, včetně informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností a pomoci obětem trestných činů. Prevence kriminality úzce souvisí s prevencí dalších sociálně patologických jevů, z nichž k nejzávažnějším patří nejrůznější formy závislostí (alkohol, tabákové výrobky, návykové a psychotropní látky). Prevence kriminality je vedle represe součástí trestní politiky ČR.

Mezi objekty prevence kriminality je možné zahrnout kriminogenní faktory - sociální prostředí, příčiny a podmínky kriminality, potencionální či skutečné pachatele trestné činnosti a rovněž i potencionální nebo skutečné oběti trestných činů.

Prevence majetkové trestné činnosti má svou strukturu, která je rozdělena na prevenci:

- **sociální,**
- **situační,**
- **viktinnosti a pomoci obětem trestných činů,**
- **policejní.**

Podle toho, na koho jsou všechny preventivní aktivity směřovány, rozlišujeme prevenci **primární, sekundární a terciární**. V těchto typech prevence kriminality se všechny sociální a situační přístupy vzájemně prolínají.

2.3.5.1 Sociální prevence

Sociální prevence představuje všechny aktivity, které určitým způsobem ovlivňují proces socializace a sociální integrace a rovněž i aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za významné příčiny páchání trestné činnosti. Sociální prevence je součástí sociální politiky. Efektivita sociální prevence je obtížně statisticky či ekonomicky měřitelná, lze na ni jen usuzovat, a to z hlediska odhadů sociálních perspektiv jedinců – tedy objektů preventivního působení.³¹

Sociální prevence je ze všech uvedených typů prevence zaměřena nejširěji, jelikož se vztahuje na sociální kriminogenní faktory, na jejich překonávání a jejich neutralizaci. Sociální prevence se orientuje na takové sociální kriminogenní jevy, jako jsou prostituce, alkoholismus a jiné toxikomanie, nezaměstnanost, chudoba, záškoláctví, útěky, extremistické skupiny, gamblerství, bezdomovectví apod. Je tedy primárně orientovaná na sociálněpatologické jevy ve společnosti a na deformace v oficiální politice a v právním řádu nebo v působení médií, které mohou významným způsobem ovlivnit kriminogenní účinky, otázky kriminálně-preventivního či socializačního působení rodiny, školy, sociálních služeb a jiných institucí.

Společnost a stát dociluje žádoucí úrovně konformity lidského chování zejména vnější kontrolou lidského chování spočívající ve fungování normativních systémů a jejich subsystémů. Jedná se především o platný právní řád, o všeobecně uznávaný mravní řád a o jednotlivá náboženství, přičemž nejsou míněna pouze výslovně stanovená pravidla lidského chování, ale i nepočtené množství zvyků, zvyklostí, obyčejů a rituálů. Působení normativních systémů se vyznačuje zejména sankcionováním určitých způsobů chování jednotlivců, ať již jde o sankce negativní (pokuty, soudní tresty, vzetí do vazby, morální izolace aj.), nebo o sankce pozitivní (peněžitě odměny, vyznamenání, pochvaly, morální ocenění apod.).

V těchto normativních systémech má své specifické postavení právní řád, který je záměrně a programově vytvářen a propracováván státem, který má nejvíce racionalizovanou a formalizovanou podobu a jehož fungování zabezpečuje celá soustava státních institucí. Na tomto je založen princip demokratického právního státu, jehož podstatou je tvrzení, že je dovoleno vše, co není zákonem zakázáno. Tento princip však na druhou stranu vyžaduje, aby bylo zákonem zakázáno dostatečné množství jednání, která škodí celé společnosti.

³¹ MVCR. *Prevence*.

Především jde o trestní právo (hmotné a procesní). Velké množství zákonů významných pro ochranu společnosti před kriminalitou je obsaženo i v jiných právních odvětvích. Tyto právní dokumenty obsahují mnohá zákonná ustanovení, jejichž důsledné uplatňování by mohlo páčání trestné činnosti znemožňovat nebo alespoň znesnadňovat a vytvářet tak prostředí, v němž se jakékoliv formě kriminality nebude dařit. Jedním z prioritních předpokladů účinné prevence kriminality je především kvalitní zákonná úprava a její kvalifikovaná aplikace a využívání.

V procesu schvalování nových zákonů je velice žádoucí se vždy zabývat i otázkou, jak nové zákony mohou ovlivnit vývoj kriminality určitého druhu, podrobně promyslet a propracovat zákonná ustanovení, která by mohla působit opačně, než bylo zamýšleno (tedy kriminogenně), ale i ta ustanovení zákona, která budou očekávajícím způsobem působit antikriminogenně a zároveň preventivně. Je velice důležité, aby tyto zákonné normy byly určité, srozumitelné a snadno kontrolovatelné.

Svůj preventivní význam nemá jen aktivita státních institucí, své nevyčerpané možnosti v tomto směru mají i obce, jednotlivé podnikatelské subjekty a jednotliví občané. V současné společenské atmosféře, pro kterou je velice příznačné narušení tradičních hodnot, konzumní mentalita jedinců společnosti, hédonismus a velké úsilí o rychlý společenský úspěch a prestiž, jsou vytvořeny vhodné podmínky pro právní nihilismus. Nihilismus je postoj nebo filosofické stanovisko, které pouze odmítá nebo popírá možnost pravdivého poznání, ale především platnost všech hodnot, autorit apod.³²

Právní nihilismus představuje pro současnou společnost velice významný kriminogenní faktor. Chování jedinců jako členů společnosti je vedle jiných faktorů určováno i jejich vztahem k právním normám. Tento vztah má složku kognitivní (co jedinec o právních normách ví, jeho skutečná znalost zákonů) a složku behaviorální (tedy to, zda jedinec jedná v souladu s právem, jeho opravdový postoj k zákonům). Stále koncepčně nedorozšířená zůstává v současné době oblast právní výchovy mladé generace. Pochybnosti vyvolává i působení některých médií na laickou populaci při vysvětlování role práva a při pěstování úcty k právu. Tendence k právnímu nihilismu jsou posilovány zejména závadami v činnosti státních institucí a malou účinností při postihu pachatelů trestných činů i správních deliktů.

³² Nihilismus. In *Wikipedie – otevřená encyklopedie*.

Doposud jsme se zabývali vnější kontrolou lidského chování. Neméně důležitá a poměrně spolehlivější je však vnitřní kontrola lidského chování, čili seberegulace vlastního chování. Její dosažení a vytvoření systému vnitřních zábran je jedním z hlavních cílů socializačního procesu, kterým prochází každý jedinec. Vhodným smyslem a účelem socializačního procesu je internalizace sociálně aprobovaných hodnot a norem, které by se tím měly stát neododdělitelnou součástí osobní identity, ať už ji chápeme jako svědomí nebo superego. Socializace člověka je proces začleňování jedince do společnosti a její kultury. Děje se tak výchovou a sociálním učením a postupnou celkovou sociální integrací. Výsledkem socializačního procesu navenek jsou buď pozitivní, nebo naopak negativní společenské vztahy.³³

2.3.5.2 Situační prevence

Je postavena na zkušenosti, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých okolností. Prostřednictvím opatření režimové, fyzické a technické ochrany se snaží kriminogenní podmínky minimalizovat. Nejeefektivněji působí při omezování zejména majetkové trestné činnosti. Úspěšnost situační prevence je vysoká, je však podmíněna vhodnou volbou opatření a finančními a personálními prostředky do ní vložených. Těžiště odpovědnosti za opatření situační prevence nesou především občané a obce a v rámci vymezených kompetencí i Ministerstvo vnitra, respektive Policie ČR.³⁴

Situační prevence je zaměřena na odstraňování kriminogenních situací, na omezování příležitostí ke spáchání trestných činů a na zvyšování rizika dopadení pachatele. Ke značnému zájmu o situační prevenci od 70. let přispělo i velké množství neúspěšných projektů sociální prevence, které byly zejména v západních zemích uskutečňovány po druhé světové válce. Tyto programy vycházely z modelů zacházení s pachatelem a byly zaměřeny na jeho resocializaci uskutečňováním profesionální přípravy, vhodným využíváním volného času, skupinovou terapií apod. s cílem zabránit zpětnosti (recidivě).

Teorie situační prevence vychází z poznatků, podle kterých určité druhy kriminality a jiných sociálněpatologických jevů mají své časové a prostorové zákonitosti. Přitom

³³ NOVOTNÝ, O. – ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2004. s. 173-179.

³⁴ MVCR. *Prevence*.

předpokládá, že velké procento kriminality je uskutečňováno na základě racionální úvahy potenciálního pachatele, který uvažuje nad klady a zápory zamýšlené kriminální aktivity a pokud zjistí, že námaha a riziko spojené s uskutečněním trestného činu jsou větší než očekávaný prospěch, upustí od svého záměru trestný čin spáchat. Kriminalistické a kriminologické výzkumy přesvědčivě dokazují, že určitá místa, určitá doba dne, týdne, měsíce nebo roku a určité situace jsou pro některé formy kriminálních aktivit zvláště příznivé a že proto kontrola pozornost věnovaná těmto místům, dobám a situacím může rozsah a dopad kriminality výrazně ovlivnit.

Řada kriminogenních situací vzniká v důsledku spojitosti s určitými životními stereotypy, zvyklostmi i rituály obyvatel určitého místa, Např. velká sídliště se během běžné pracovní doby, o víkendech, svátcích a v době dovolených vyprazdňují. Tyto situace usnadňují pachatelům vloupání do bytů a rodinných domů. V obchodních a zábavních střediscích je zvýšený pohyb osob s většími peněžními prostředky, což opět představuje větší možnosti pro pachatele kapesních krádeží a loupežných přepadení. Možnosti pachatelů rozšiřují i stále modernější dopravní a komunikační prostředky, jako jsou motorová vozidla nebo mobilní telefony.

Situační prevence je účinná především u již zmiňované pouliční kriminality a majetkové kriminality (krádeže motorových vozidel a věcí z motorových vozidel, krádeže motocyklů a jízdních kol, krádeže vloupáním, vandalismus apod.), ale i u některých forem násilné a mravnostní kriminality (loupeže, znásilnění apod.).

Opatření situační prevence mají převážně charakter technický, organizační a administrativní. Jejím záměrem je snížení počtu případů trestné činnosti tak, že zabezpečovacími prostředky kriminální aktivitu znemožní nebo znesnadní, že policii a dalším institucím kontroly kriminality umožní kriminální aktivitě zabránit nebo ji alespoň pachateli prokázat či minimalizovat prospěch z ní získaný.

Opatření situační prevence je možné rozdělit do pěti základních kategorií:

- *zvýšení ochrany objektů, osob a věcí*
- *přemístění ohrožených věcí na bezpečnější místo*

- *ztížení přístupu k prostředkům vhodným pro spáchání trestného činu*
- *zmenšení očekávaného prospěchu z trestného činu a zvýšení rizika pro pachatele*
- *zlepšení dohledu nad určitou (zájmovou) lokalitou*

Situační prevence má nepochybně svá pozitiva, pro která je upřednostňována před prevencí sociální. Na tomto se podílí několik faktorů. Je to zejména rychlost, jednoduchost a mnohdy jsou i finanční náklady daleko nižší než u prevence sociální. Její obliba však vyplývá především z faktu, že její výsledky jsou bezprostřednější a zřetelnější a její účinnost je snadněji ověřitelná. Na druhé straně je však účinnost situační prevence mnohdy pouze krátkodobá či nestálá nebo vede k přesunu kriminality (teritoriálnímu, časovému, funkčnímu, taktickému nebo objektovému).³⁵

2.3.5.3 Prevence viktimnosti a pomoc obětem trestných činů

Tento typ prevence je založen na konceptech bezpečného chování, diferencovaného s ohledem na různé kriminální a kriminogenní situace a psychickou připravenost ohrožených osob. V praxi se jedná o skupinové i individuální zdravotní, psychologické a právní poradenství, trénink v obranných strategiích a propagaci technických možností ochrany před trestnou činností. Užívá metody sociální i situační prevence, a to podle míry ohrožení na primární, sekundární i terciární úrovni.³⁶

Zatímco sociální prevence je zaměřena na sociální kriminogenní faktory a prevence situační na kriminogenní situace, viktimologická prevence se primárně orientuje na využití viktimologických poznatků. Velkou část viktimologických poznatků je totiž oprávněně možné využít pro prevenci kriminality a lze je uplatnit i při tvorbě různých preventivních programů. Dále se zaměřuje nejen na potencionální, ale i na skutečné oběti, které již mají s trestným činem nějakou zkušenost. Rovněž soustřeďuje pozornost na osvětovou a poradenskou činnost a na vštěpování obecných a speciálních zásad ochrany osob ohroženým trestnou činností. Do této činnosti lze zahrnout i výcvikové kurzy psychologické i fyzické sebeobrany, terapeutické

³⁵ NOVOTNÝ, O. – ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2004. s. 180-187.

³⁶ MVCR. *Prevence*.

i rehabilitační zacházení po prožitém útoku i prevenci orientovanou na nebezpečí viktimologické recidivy.³⁷

2.3.5.4 Policejní prevence

V rámci preventivních programů má bezesporu svou významnou úlohu rovněž policie, která je při ochraně společnosti před kriminalitou nezastupitelná. Tento úkol pro ni vyplývá ze zákona, zejména v § 2 zákona č. 273/2008 Sb., je upravena činnost policie. „Policie slouží veřejnosti, jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly dle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropských společenství nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu.“³⁸

Bohužel teprve až nedávno začal být v ČR v policejní práci uplatňován koncept nazývaný *Community Policing* (policejní práce orientovaná na komunitu), jehož zásadami jsou:

- policejní činnost, která je podřízena potřebám komunity (obce),
- účelná a intenzivní komunikace mezi policií a společností,
- partnerství mezi formálními a neformálními instancemi na úseku ochrany veřejného pořádku a bezpečnosti i na úseku prevence.

Hlavním smyslem a cílem tohoto konceptu je, aby policie zaměřovala svou činnost při kontrole kriminality nejen represivně, ale i preventivně a plnila své úkoly podle aktuálních potřeb a ve spolupráci se samosprávou komunity a občanskými sdruženími. Snahou je vlastně zlepšení zásady územní odpovědnosti jednotlivých pořádkových policistů, kteří by měli být co nejlépe seznámeni se svými úkoly, svým přiděleným obvodním úsekem a s lidmi, kteří v něm pracují a bydlí. Cílem je odstranění nedůvěry řádných občanů k policii nebo dokonce jejich strachu z ní na jedné straně a zvýšení pocitu bezpečnosti občanů na straně druhé.

³⁷ NOVOTNÝ, O. – ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2004. s. 188.

³⁸ Zákon č. 273/2008 Sb., § 2

Hlavní páteř policejní preventivní činnosti u nás v současnosti spočívá na krajských policejních ředitelstvích, především na preventivně informačních skupinách (PIS), které se při PČR začaly zřizovat od poloviny 90. let. Tato pracoviště poskytují fyzickým i právnickým osobám informační a poradenské služby v otázkách, které zásadním způsobem ovlivňují pocit bezpečí, tedy v otázkách ochrany zdraví, životů a majetku, a orientují preventivní činnost na vybrané konkrétní problémy dané lokality. Rovněž jsou hlavními pořadateli preventivních přednášek na školách, pořádají různé akce pro děti a mládež, organizují Dny s Policií ČR apod.

2.3.5.5 Prevence primární, sekundární a terciární

U *primární prevence* jsou preventivní aktivity zaměřeny na veškeré obyvatelstvo, ať již celého státu, nebo některého města či místa, nebo na některé konkrétně demograficky vymezené skupiny obyvatel (mládež, ženy, národnostní a etnické menšiny apod.). V tomto případě působí primární prevence plošně v tom smyslu, že působí na každého, aniž by brala v úvahu stupeň jeho kriminálního ohrožení nebo kriminální rizikovosti. V zájmu primární sociální prevence je podporovat hospodářský rozvoj země a samostatných regionů, který by umožnil bohatší život obyvatel, rozvoj školství i sociální práce a snižování nezaměstnanosti, tedy jedné z hlavních příčin kriminality.

Preventivní aktivity *sekundární prevence* jsou zaměřeny na potenciální pachatele, na potenciální oběti a na kriminogenní situace. Sekundární sociální prevence je směřována především na kriminálně rizikové skupiny, jako jsou děti bez dostatečného dozoru, děti dopouštějící se záškoláctví, děti „útěkáře“, alkoholiky, narkomany, žebráky, bezdomovce apod. Může se ale jednat i o nezaměstnané mladistvé či mladé dospělé, kterým se nedaří získat odpovídající zaměstnání vzhledem k jejich nekvalifikovanosti a u kterých může mít preventivní význam jejich zařazení do programu profesní přípravy. Do sekundární sociální prevence je možné zahrnout i práci terénních pracovníků, kteří se pohybují mezi ohroženou mládeží v jejím přirozeném prostředí (ulice, kluby, diskotéky, herny, hřiště apod.).

Terciární prevence je orientována především na předcházení kriminální recidivě u pachatele a viktimologické recidivě u obětí (tzv. reviktimizace). V tomto případě již tedy došlo ke spáchání trestného činu. U obětí se to bude týkat i předcházení sekundární viktimizaci, o napravení následků trestného činu a o poskytnutí potřebné a vhodné pomoci. U

pachatelů půjde o jejich sociální reintegraci, kterou se podrobněji zabývá věda zvaná penologie.³⁹

2.3.6 Trestné činy proti majetku

Nyní se zaměříme na jednotlivé trestné činy proti majetku. Původně bylo naším záměrem popsat skutkové podstaty jednotlivých trestných činů proti majetku. Nakonec jsme od tohoto záměru upustili, neboť se domníváme, že přesné popisy jednotlivých skutkových podstat těchto činů je možné dohledat v příslušných zákonných předpisech. Rovněž je dle našeho názoru účelnější pojmenování jednotlivých majetkových trestných činů pro orientaci čtenáře, než jen pouhé přesné citování jednotlivých ustanovení zákona.

Trestné činy proti majetku jsou obsaženy v hlavě V. v §§ 205 – 232 z. č. 40/2009 Sb. Některé trestné činy byly novelou zákona od 01.01.2010 do trestního zákona nově zavedené, některé byly pozměněné, jiné byly z trestního zákona zcela vyjmuty. Trestné činy proti majetku jsou:

- ***Krádež (§ 205 TZ)***
- ***Zpronevěra (§ 206 TZ)***
- ***Neoprávněné užívání cizí věci (§ 207 TZ)***
- ***Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru (§ 208 TZ)***
- ***Podvod (§ 209 TZ)***
- ***Pojistný podvod (§ 210 TZ)***
- ***Úvěrový podvod (§ 211 TZ)***
- ***Dotační podvod (§ 212 TZ)***
- ***Provozování nepoctivých her a sázek (§ 213 TZ)***

³⁹ NOVOTNÝ, O. – ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2004. s. 189-199.

- *Podílnictví (§ 214 TZ)*
- *Podílnictví z nedbalosti (§ 215 TZ)*
- *Legalizace výnosů z trestné činnosti (§ 216 TZ)*
- *Legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti (§ 217 TZ)*
- *Lichva (§ 218 TZ)*
- *Zatajení věci (§ 219 TZ)*
- *Porušení povinnosti při správě cizího majetku (§ 220 TZ)*
- *Porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti (§ 221 TZ)*
- *Poškození věřitele (§ 222 TZ)*
- *Zvýhodnění věřitele (§ 223 TZ)*
- *Způsobení úpadku (§ 224 TZ)*
- *Porušení povinnosti v insolvenčním řízení (§ 225 TZ)*
- *Pletichy v insolvenčním řízení (§ 226 TZ)*
- *Porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku (§ 227 TZ)*
- *Poškození cizí věci (§ 228 TZ)*
- *Zneužívání vlastnictví (§ 229 TZ)*
- *Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací (§ 230 TZ)*
- *Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat (§ 231 TZ)*

- *Poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti (§ 232 TZ)*

3 Praktická část

Majetková trestná činnost zaujímá v současné době přední místo z celkového počtu všech případů trestné činnosti. Jelikož tento typ kriminality útočí na majetková práva osob a má stále více stoupající charakter co do počtu případů (oznámených, latentních nebo dodatečně zjištěných), jsou obavy občanů o svůj majetek zcela na místě a oprávněné. Jelikož jsme si pro zpracování této práce vybrali téma majetková trestná činnost, vlastní průzkumnou práci jsme zaměřili právě na tuto problematiku, s důrazem na pachatele majetkové trestné činnosti v okrese Liberec.

3.1 Cíl praktické části

Hlavním cílem této práce je analýza rozsahu majetkové trestné činnosti, popis druhů a forem majetkových trestných činů včetně charakteristik pachatelů majetkové trestné činnosti. Při zpracování praktické části budeme zohledňovat především sociální a demografické faktory.

Předmětem průzkumné studie byl vzorek pachatelů, kteří se dopustili majetkové trestné činnosti a jejich kriminální aktivity jsou soustředěny na území města Liberec a okolí. V samotném průzkumu jsme sledovali nejen příčiny a metody páchaní majetkových trestných činů, ale i osobnostní charakteristiky pachatelů. Vzhledem ke skutečnosti, že Liberecký kraj je v celorepublikových policejních statistikách (v počtu spáchaných majetkových trestných činů) trvale na předních místech, je možné předpokládat, že skutečnosti zjištěné na uvedeném zkoumaném vzorku kriminální populace v ČR budou rovněž reprodukovatelné v celorepublikových průměrech a statistikách. Při posuzování nejen policejních statistik o kriminalitě je rovněž nutné zohlednit tzv. kriminalitu latentní, tj. takových trestných činů, které nebyly z nějakých důvodů nikdy oznámeny orgánům činným v trestním řízení a kterých je bohužel mnohem více než trestných činů oznámených nebo dodatečně zjištěných. Její úroveň, rozsah a závažnost se dá pouze odhadovat podle průzkumů a výpovědí zadržených a vyslýchaných pachatelů majetkové trestné činnosti.

3.2 Stanovení předpokladů

Pro praktickou část této průzkumné práce jsme si stanovili tři výchozí předpoklady, které se týkají charakteristik druhů a pachatelů majetkových trestných činů. V průběhu průzkumné práce se tedy pokusíme potvrdit nebo naopak vyvrátit níže uvedené předpoklady:

Předpoklad č. 1

Předpokládáme, že majetková trestná činnost u vybraných majetkových trestných činů má v okrese Liberec stoupající tendenci (ověřováno pomocí studia statistických údajů).

Je zcela nesporné, že charakteristika trestných činů a celková kriminalita závisí na aktuálních společenských a politických poměrech. Tak jak se mění společenská situace, mění se rovněž způsoby páčání trestné činnosti, mění se i předměty zájmů pachatelů, místa, kde dochází k největší kriminalitě, mění se rovněž i počet celkově spáchaných trestných činů.

Tento předpoklad jsme si stanovili na základě skutečnosti, že během několika posledních desetiletí docházelo v České republice k významným ekonomickým, sociálním a společenským změnám, které s sebou přinesly pocity nejistoty u občanů a celkově pokles důvěry ve státní aparát. Pachatelé s kriminální minulostí směřují svou pozornost kvalitativně i kvantitativně v závislosti na dynamickém vývoji společnosti do jiných oblastí, zaměřují se i na nové objekty svého protiprávního jednání.

Trendem současných pachatelů trestných činů není to, aby páchali náhodnou trestnou činnost, ale jejich hlavním cílem je jistota výsledku a minimalizace jejich odhalení. Proto si objekty svého zájmu typují, materiálně se vybavují tak, aby značným způsobem omezili riziko jejich odhalení. Trestnou činnost páchají střídavě – přejíždějí z kraje do kraje, z okresu do okresu, ze státu do státu. Je tedy patrná stále větší profesionalizace a organizovanost skupin pachatelů. Organizované skupiny českých pachatelů provádí svou nelegální činnost i mimo území ČR a naopak organizované skupiny pachatelů z cizích států se zapojují do trestné činnosti v ČR. Stále se zlepšuje jejich technické vybavení, metody konspirace a maskování. Při svých činnostech dokonce používají i přístroje pro noční vidění, kterých využívají při

motorizovaném překračování „zelené“ hranice, a tak se zcela vyhnou hlídkám policie jednotlivých států.⁴⁰

Předpoklad č. 2

Předpokládáme, že více jak 40 % pachatelů majetkové trestné činnosti nemá stálé zaměstnání (ověřováno pomocí studia spisové dokumentace – vyšetřovací spisy).

Pro stanovení tohoto předpokladu jsme vycházeli z faktu, že jednou z hlavních příčin páčání trestné činnosti je mimo jiné i neodpovídající, nevyhovující nebo žádné pracovní zařazení jedinců, s čímž souvisí i výše finančních prostředků a kvalita života obyvatel. Nezaměstnanost jako jeden z kriminogenních faktorů má významný vliv na utváření bezpečnostní situace v našem státě. Čím větší bude nezaměstnanost, lze předpokládat, že úměrně vzroste kriminalita, neboť někteří jedinci se budou snažit získat si dostatečné finanční prostředky pro svou potřebu právě páčáním trestné činnosti.

K 31.12.2010 žilo v České republice 10 506 813 obyvatel, kdy z toho bylo nezaměstnáno 546 484 osob, což představuje 9,6 %, přičemž v osmi krajích byla nezaměstnanost vyšší než deset procent. Zvýšila se rovněž zadluženost českých domácností, průměrná měsíční nominální mzda stoupla k 30.09.2010 o 2,3 % na 23.324,- Kč, ovšem reálná měsíční mzda v nepodnikatelské sféře výrazně klesla o 3,6 %.⁴¹

Předpoklad č. 3

Předpokládáme, že více jak 50 % pachatelů majetkové trestné činnosti má pouze základní vzdělání (ověřováno pomocí studia spisové dokumentace – vyšetřovací spisy).

Tento předpoklad byl stanoven v závislosti na předchozím předpokladu, jelikož dostatečné vzdělání a kvalifikace umožňuje jedinci dosáhnout na odpovídající zaměstnání, což má vliv na výši výdělku, sociální postavení a kvalitu života jedince, který má tak dostatek finančních prostředků na zabezpečení svých fyzických, psychických, sociálních i kulturních

⁴⁰ PPČR-ODDĚLENÍ STRATEGICKÝCH ANALÝZ. Čtvrtletně o kriminalitě v ČR: Vybrané druhy kriminality v České republice k 31.12.2010. 2011. s. 7.

⁴¹ PPČR-ODDĚLENÍ STRATEGICKÝCH ANALÝZ. Čtvrtletně o kriminalitě v ČR: Vybrané druhy kriminality v České republice k 31.12.2010. 2011. s. 3.

potřeb. Vzdělání a výchova (ve škole či v rodině) jsou rovněž klíčovými faktory ve formování a utváření postojů člověka a společenských vztahů, vytváření životních hodnot a priorit. Pokud jsou výchova a vzdělání jedince nedostatečné a nevyhovující, lze očekávat, že se u něj výše popsané aspekty utváří neodpovídajícím způsobem, a je pak velice reálná možnost, že takový jedinec bude inklinovat do kriminálního prostředí a sám začne páchat trestnou činnost.

3.3 Použité metody

Při řešení kriminologického průzkumu je vždy vhodné kombinovat několik metod průzkumu. Jedině tak je možné nahlížet na zvolenou problematiku objektivně, jednotlivé výstupy je možné lépe kontrolovat a posuzovat. Při vyhodnocování informací by v průzkumné studii neměla chybět historická analýza, tedy vyhodnocení skutečností, které jsou o zvolené problematice známy z minulosti.

Vlastní průzkumná činnost byla provedena pomocí těchto metod:

- *analýza spisové dokumentace*
- *analýza statistických údajů*

3.3.1 Analýza spisové dokumentace

Spisová dokumentace pachatelů (vyšetřovací spisy a v nich obsažené dokumenty) jsou cenným materiálem pro obsah důkazů, sloužících k trestnímu řízení. Vypovídají nejen o metodě a způsobu spáchání trestného činu a dalších okolnostech, které měly vliv na spáchání trestného činu. Obsahují rovněž výslechy samotného pachatele, poškozeného a svědků, včetně pohnutek a motivu pachatele. V těchto písemných materiálech jsou obsaženy i rodinné, osobní a zdravotní anamnézy pachatele, dále jeho sociální postavení. Z těchto materiálů je možno vyčíst, zda-li se jedná o prvopachatele nebo o pachatele s kriminální minulostí, tedy recidivisty.

Analýza spisové dokumentace a zjišťování informací z osobní dokumentace pachatelů majetkové trestné činnosti byla v průzkumné činnosti této práce stěžejním zdrojem zjišťovaných informací o osobách zahrnutých ve zkoumaném vzorku. Získané informace jsme rovněž využili k porovnání údajů zjištěných z analýzy statistických výstupů.

Pro účely našeho průzkumu touto metodou byly využity dostupné spisové materiály Policie České republiky, archivované na Službě kriminální policie a vyšetřování, Územního odboru Krajského ředitelství PČR v Liberci. V přípravné fázi průzkumné činnosti analýzy spisové dokumentace byla stanovena kritéria k jejich posuzování. Především jsme zjišťovali kriminální minulost pachatelů, jejich rodinné zázemí, pracovní zařazení a nejvyšší dosažené vzdělání. Tato metoda byla pro naši průzkumnou práci velmi cenným prvkem, zejména při porovnávání vzdělání a sociálního postavení jednotlivých pachatelů zařazených do zkoumaného vzorku, což mělo vypovídající hodnotu o úrovni trestné činnosti, které se dopustili.

3.3.2 Analýza statistických údajů

V průzkumné práci mají svůj veliký význam statistické výstupy, zaměřené na určitou problematiku. V našem případě jsme zjišťovali informace ze statistik mající vztah k problematice majetkové trestné činnosti. Při využívání a zpracování statistických údajů je nutné přihlídnout ke skutečnosti, že tyto údaje zachycují jen některé faktory kriminality, přesto nám poskytují ucelený obraz a přehled o vývoji kriminality v České republice a zároveň slouží jako vodící kritéria při vytváření kontrolních a preventivních programů, zaměřených na boj proti trestné činnosti.

Pro účely zpracování průzkumu byla tato metoda nepostradatelná, neboť umožnila získat objektivní a ucelené údaje o stavu a vývoji majetkové trestné činnosti na našem území, umožnila zmapovat historický vývoj tohoto druhu kriminality a porovnat jej s daty zjištěnými jinou průzkumnou metodou.

Stěžejní pro náš průzkum byly pravidelně zveřejňované a aktualizované statistické přehledy Policie České republiky. Zde je nutné upozornit na skutečnost, že Policie ČR, včetně Ministerstva vnitra ČR, pro účely zpracování statistických dat používá pouze vlastní klasifikaci *tzv. takticko-statistickou klasifikaci* (TSK). TSK má podobu číselníků obsahujících mimo vlastní číslování (kódování) trestných činů, příp. jejich kombinací, řazení trestných činů do jednotlivých druhů kriminality, a ty se v části majetková kriminalita a hospodářská kriminalita postupem let značně odchýlily od takto označených druhů v trestním zákoně. Původní rozdělení TSK na část majetkové kriminality a část hospodářské kriminality před rokem 1990 úmyslně kopírovalo trestní zákon a bylo v obou resortech od roku 1973

totožné. Logika následného rozdělení byla dána jiným přístupem ke skupině trestných činů zaměřených proti majetku jednotlivých občanů, či skupiny občanů a rovněž i jiným přístupem k trestným činům poškozujícím stát, státní vlastnictví a státní majetek. Radikální změna nastává v devadesátých letech, po změně společenských poměrů, v souvislosti se zřizováním speciálních skupin Policie ČR pro vyšetřování organizovaného zločinu, závažných případů jevů tzv. *tunelování* a *praní špinavých peněz*, loupeží ve finančních institucích apod., přičemž se projevila snaha všechny tyto trestné činy zahrnout pod pojem hospodářská kriminalita.

Pro zpracování praktické části této práce (zejména pro ověření či vyvrácení předpokladu č. 1) byly použity již zmiňované statistické přehledy Policie České republiky, které dokumentují majetkovou trestnou činnost spáchanou na území celé ČR a území Krajského ředitelství v Liberci. Dalšími zdroji byla některá data zveřejňovaná v interní síti Intranet Policie České republiky, statistiky dostupné na veřejné síti Internet a statistické výkazy kriminality Policejního prezidia – Centrály informatiky a analytických procesů. Při zpracování dostupných statistických údajů byl brán zřetel především na statistické přehledy mapující celkové počty, druhy a formy registrované majetkové trestné činnosti na území Libereckého kraje v časovém horizontu od roku 2005 do roku 2008 (včetně) a jejím podílu na celkové kriminalitě spáchané na celém území ČR. Pro přehlednost a zejména posouzení údajů z tohoto období a představu o vývoji bezpečnostní situace v ČR jsou rovněž v praktické části uvedeny i údaje z jiných let a období. Dále byla v praktické části této práce zaměřena pozornost na nejvyšší dosažené vzdělání, pohlaví a pracovní zařazení pachatelů majetkových trestných činů, zahrnutých do zkoumaného vzorku.

Výsledky průzkumu metodou analýzy statistických údajů jsou objektivní, nejsou tedy zmanipulované ze strany osob, zahrnutých do zkoumaného vzorku. Při výběru lokalit Libereckého kraje jsou ve statistikách zahrnuty oblasti jednotlivých teritorií územních odborů PČR (ÚO PČR) Liberec, Jablonec nad Nisou, Semily a Česká Lípa. Tato dílčí území byla dále statisticky hodnocena podle jednotlivých obvodních oddělení Policie ČR (OOP). Výběr oblastí Libereckého kraje, ve kterých byla analýza statistických údajů provedena, je tedy rozsáhlý a uváděné přehledy jsou proto srovnatelné s celorepublikovými průměry.

3.4 Popis zkoumaného vzorku

Pro zpracování průzkumné studie jsme si zvolili vzorek 80 osob, složený z pachatelů majetkové trestné činnosti, kteří se své trestné činnosti dopustili na teritoriu Krajského ředitelství Policie Libereckého kraje a kteří byli v této souvislosti prověřováni Službou kriminální policie a vyšetřování (SKPV) ÚO Liberec. Jejich výběr byl náhodný z vyšetřovacích spisů vedených na SKPV v letech 2005 – 2008. Pro přehlednost a možné porovnání bylo vždy z jednotlivých let vybráno 20 spisů (pachatelů). Žádná z osob zahrnutých ve zkoumaném vzorku nebyla seznámena s provedením této průzkumné studie. V práci byl však brán zřetel na nutnost ochrany osobních údajů a práv dotčených osob tak, aby čtenáři nebylo umožněno zjištění přesné totožnosti osob zahrnutých do zkoumaného vzorku a jejich možné zneužití.

Jedním z hlavních předmětů provedeného průzkumu bylo mimo jiné zjištění rozdílů v sociálním postavení pachatelů (jejich pracovním zařazení). Tyto osoby byly dále rozděleny na nezaměstnané, občasné si přivydělávající a trvale pracovní zařazené. Dále bylo sledováno hledisko jejich nejvyššího dosaženého vzdělání, kdy byly uvedené osoby rozděleny na jedince s neukončeným základním vzděláním, se základním vzděláním, středním vzděláním bez maturity a s maturitou a vzděláním vysokoškolským.

Rovněž byl kompletní zkoumaný vzorek posuzován z hlediska pohlaví, kdy 62 osob bylo tvořeno muži a 18 osob bylo tvořeno ženami. Do zkoumaného vzorku bylo zahrnuto 26 osob romské národnosti a 12 osob s cizí státní příslušností.

Do zkoumaného vzorku byly zahrnuty pouze osoby, které se na teritoriu Libereckého kraje v období let 2005 – 2008 dopustily trestného činu proti majetku poprvé nebo opakovaně. Zde musíme upozornit i na fakt, že některé osoby se kromě majetkových trestných činů dopustily i jiných druhů trestné činnosti, za které byly samostatně nebo souhrnně či úhrnně odsouzeny. Vedle majetkových trestných činů se jednalo o trestné činy násilné, hospodářské, mravnostní i trestné činy obecně nebezpečné.

Celý zkoumaný vzorek v počtu 80 osob jsme považovali za dostatečný pro provedení průzkumu a zpracování praktické části této práce. Dle našeho názoru obsahuje tento zkoumaný vzorek dostatečný okruh osob s různými věkovými, pracovními i vzdělanostními

charakteristikami, rovněž stanovené časové období průzkumu je přiměřeně dlouhé a odpovídá požadavku prováděných průzkumů se záměrem postihnout období posledních let. Z těchto skutečností lze předpokládat, že informace zjištěné průzkumem a popsané v praktické části této práce bude možné obecně reprodukovat a využít i při zpracování jiných odborných prací, zaměřených na problematiku majetkové kriminality.

3.5 Průběh průzkumu a interpretace výsledků

3.5.1 Interpretace na základě analýzy spisové dokumentace

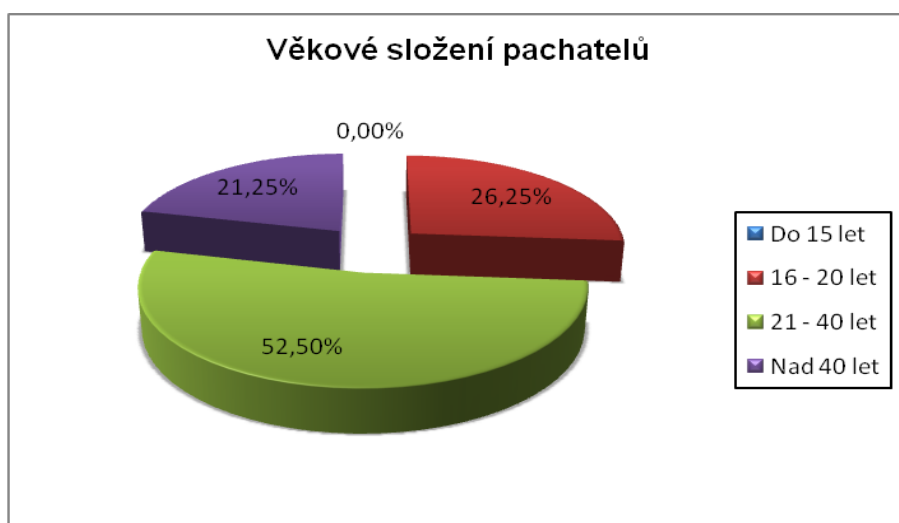
Vyhodnocením všech dat, které jsme získali metodou analýzy spisové dokumentace všech osob zahrnutých do zkoumaného vzorku, jsme se následně pokusili sestavit jeho rozsáhlou charakteristiku. Zaměřili jsme se především na osobnost pachatele, jeho věk, předmět zájmu při páchání trestné činnosti, druh majetkové trestné činnosti, které se dopustil, dále na motivaci pro spáchání trestného činu, kriminální kariéru, společenské a sociální postavení osob.

3.5.1.1 Věk pachatelů

Základním údajem osob zahrnutých do zkoumaného vzorku 80 osob, byly informace o jejich věku. Podle věkového kritéria lze totiž usuzovat, zda-li se majetkové trestné činnosti z větší či menší části dopouští pachatelé z řad mládeže, nebo jestli se takové činnosti dopouštějí spíše osoby v období mladé či starší dospělosti. V prvním případě by důvodem pro páchání majetkové trestné činnosti mohlo být rozsáhlé množství faktorů např. nedostatek finančních prostředků, snaha o získání úcty, obdivu a prestiže mezi vrstevníky, špatné působení rodiny, negativní vlivy vrstevnických part, získání prostředků na obstarání návykových látek apod. V druhém případě se bude jednat hlavně o získání finančního prospěchu pro svou potřebu, ztrátu zaměstnání, nízkou úroveň vzdělání a s tím související nedostupnost odpovídajícího pracovního zařazení. Pro přehlednost jsme všechny získané údaje zpracovali do tabulek a grafů.

Tabulka č. 1 – Věkové složení pachatelů

Věková skupina	Počet	Počet [%]
Do 15 let	0	0%
16 - 20 let	21	26,25%
21 - 40 let	42	52,50%
Nad 40 let	17	21,25%
Celkem	80	100%

Graf č. 1

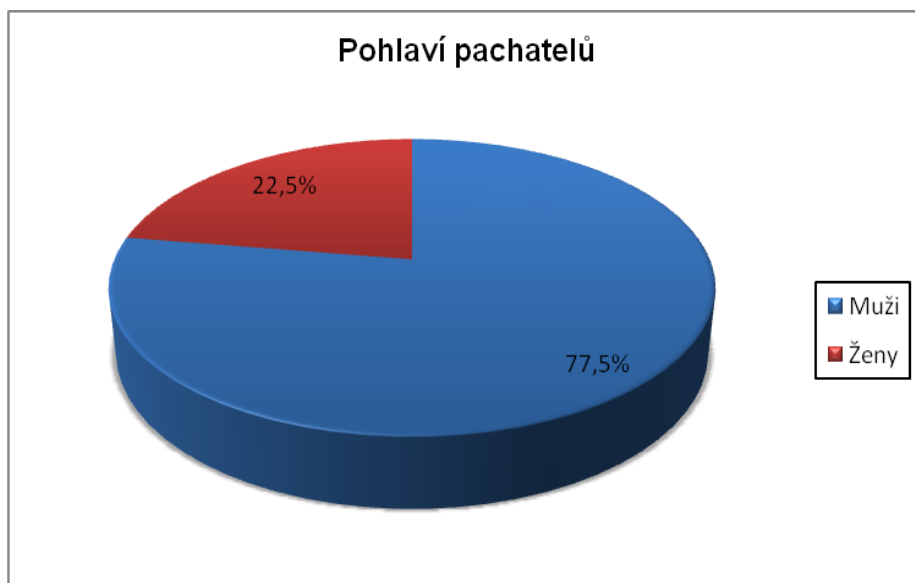
Podle získaných údajů je patrné, že ze zkoumaného vzorku 80 pachatelů majetkové trestné činnosti jich nejvíce – 52,5 % bylo ve věku 21 – 40 let, 26,25 % pachatelů bylo mladistvých nebo mladých dospělých ve věku 16 – 20 let, 21,25 % ve věku nad 40 let. Ve zkoumaném vzorku nebyli zahrnuti jedinci do 15 let věku. Z výše uvedeného vyplývá, že největší zastoupení ve zkoumaném vzorku pachatelů mají osoby v produktivním věku.

3.5.1.2 Pohlaví pachatelů

Tabulka č. 2 – Pohlaví pachatelů

Pohlaví	Počet	Počet
Muži	62	77,5%
Ženy	18	22,5%
Celkem	80	100%

Graf č. 2

Nezbytným zjišťovaným údajem bylo pohlaví osob zahrnutých do zkoumaného vzorku. Dle zjištěných informací bylo z celkového počtu 80 osob 62 mužského pohlaví (77,5 %) a 18 osob bylo pohlaví ženského (22,5%). Údaje o počtu všech mužů a žen jsou uvedeny v tabulce č. 2 a graficky znázorněny v grafu č. 2.

3.5.1.3 Nejvyšší dosažené vzdělání pachatelů

Dalším údajem, který byl sledován, bylo nejvyšší dosažené vzdělání všech osob zahrnutých do zkoumaného vzorku. Tento údaj byl využit k ověření stanoveného předpokladu č. 3. Podle těchto dat lze posuzovat osoby s kriminální zkušeností, které se trestné činnosti mohou dopouštět právě z toho důvodu, že vzhledem ke svému dosaženému vzdělání nemohou získat odpovídající zaměstnání a tím i dostatečné množství finančních prostředků pro svou obživu a potřebu.

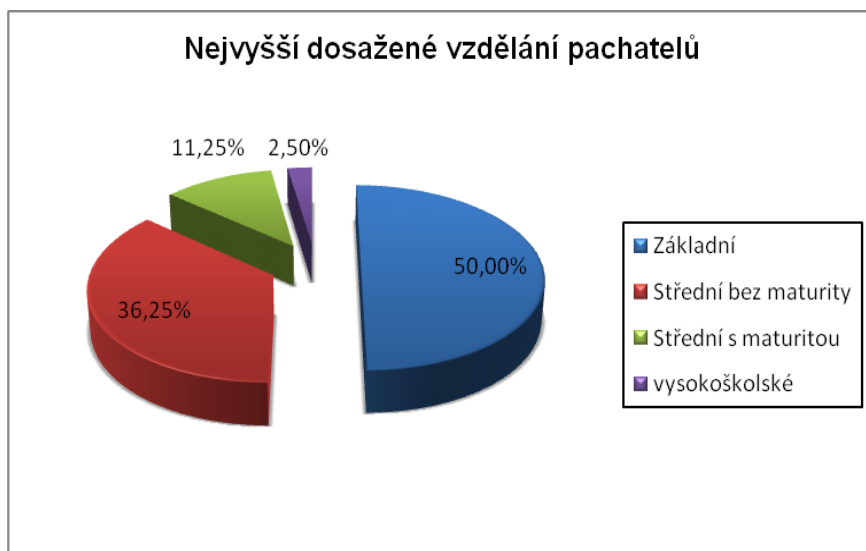
Osoby jsme třídili dle vzdělání základního, středního bez maturity, středního s maturitou a nakonec podle vzdělání vysokoškolského. Dle našeho názoru se majetkové trestné činnosti častěji dopouštějí osoby se základním, případně se středním vzděláním bez maturity. Nízké vzdělání často souvisí s nedostatečnými sociálními návyky a s malým nebo žádným vztahem k sociálnímu okolí. To je jedním z předpokladů vzniku kriminálního

jednání, neboť jedinec, který nectí hodnoty sociální, bude mít s největší pravděpodobností neúctu k hodnotám majetkovým a tedy i k majetkovému vlastnictví jiných osob.

Tabulka č. 3 – Nejvyšší dosažené vzdělání pachatelů

Vzdělání	Počet	Počet [%]
Základní	40	50%
Střední bez maturity	29	36,25%
Střední s maturitou	9	11,25%
vysokoškolské	2	2,5%
Celkem	80	100%

Graf č. 3

Ze zobrazených informací o nejvyšším dosaženém vzdělání pachatelů, je zřejmá procentuální převaha pachatelů, kteří mají pouze základní vzdělání, kdy polovina osob (50 %) zahrnutých do zkoumaného vzorku mělo pouze základní vzdělání, 36,25 % mělo střední vzdělání bez maturity, 11,25 % dosáhlo středoškolského vzdělání zakončeného maturitní zkouškou a pouhých 2,5 % mělo vysokoškolské vzdělání. Uvedené hodnoty svědčí o vzdělanostní úrovni pachatelů zahrnutých do zkoumaného vzorku.

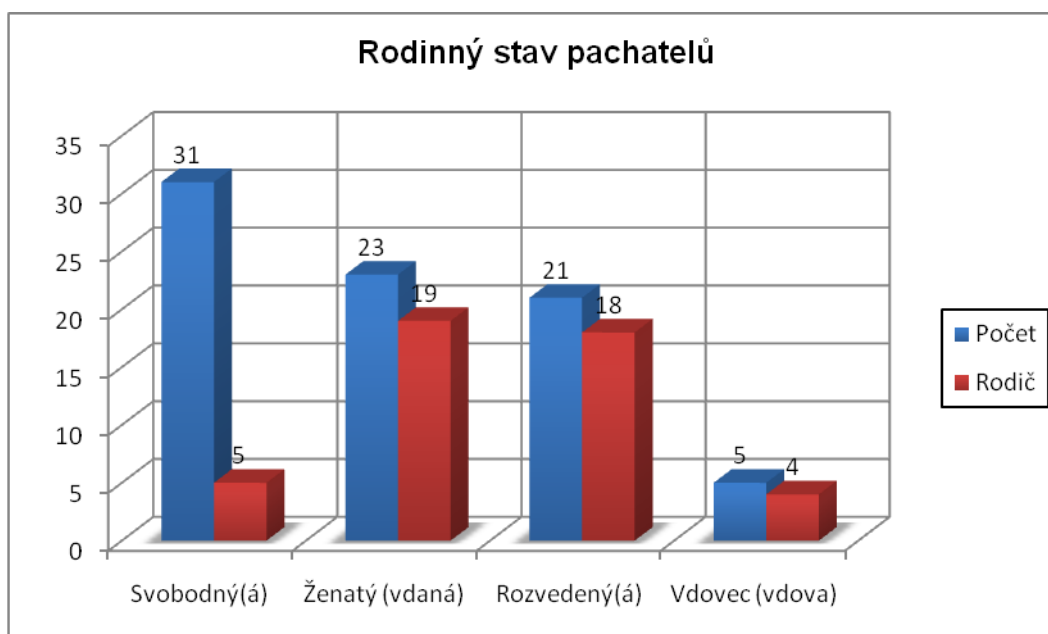
3.5.1.4 Rodinný stav

Dalším ukazatelem vypovídajícím o charakteristice pachatele byl v naší práci rodinný stav pachatelů zahrnutých do zkoumaného vzorku. Domníváme se totiž, že na vzniku kriminálního jednání má svým způsobem podíl i rodina a rodinné vztahy. Všechny osoby byly podle tohoto kritéria rozděleny na svobodné, ženaté (vdané), rozvedené a vdovce (vdovy). Dále jsme rozlišovali, zda-li pachatelé jsou rodiči nebo zda-li jsou bezdětní. Všechny výstupní údaje byly opět zpracovány do tabulek a grafů.

Tabulka č. 4 – Rodinný stav pachatelů

	Svobodný(á)	Ženatý (vdaná)	Rozvedený(á)	Vdovec (vdova)
Počet	31	23	21	5
Rodič	5	19	18	4

Graf č. 4

Z tabulky č. 4 je patrné, že 31 pachatelů zahrnutých do zkoumaného vzorku bylo svobodných (z toho 5 bylo již rodiči), 23 pachatelů bylo v manželském poměru (z toho 19 bylo rodiči), 21 pachatelů bylo rozvedených (z toho 18 bylo rodiči) a 5 pachatelů přišlo o své partnery (z toho 4 měli děti). Je tedy zřejmé, že největší podíl pachatelů majetkové trestné

činnosti mají osoby svobodné, přičemž rodiči jsou ve většině případů osoby v manželském poměru a osoby rozvedené.

3.5.1.5 Kriminální minulost pachatelů

Z vyšetřovacích spisů je možné získat i cenné údaje o kriminální minulosti pachatelů majetkových trestných činů. Nejen pro vyšetřovatele, ale i pro ostatní orgány činné v trestním řízení, je významné hledisko kriminální minulosti, tzn. zda-li se jedná o prvopachatele nebo o osobu, která se dopustila trestné činnosti opakovaně. V takovém případě hovoříme o tzv. zpětnosti neboli recidivě. Námi vybraný zkoumaný vzorek nezahrnoval žádné prvotrestané osoby, byly v něm tedy zahrnuty osoby, které se min. 1 dopustily trestného činu a byly za toto jednání potrestány. Pro zkoumání charakteristiky pachatelů trestné činnosti je hledisko kriminální kariéry velice významné, neboť lze usuzovat, že osoby s bohatou kriminální zkušeností budou páchat trestnou činnost častěji promyšleně, budou se na toto jednání připravovat (vytváření podmínek pro úspěšné dokonání trestného činu, co možná největší znemožnění svého dopadení, výroba nástrojů ke spáchání trestného činu), páchání trestných činů bude v jejich případech otázkou organizovaného jednání (spolupachatel, návodce, pomocník) apod.

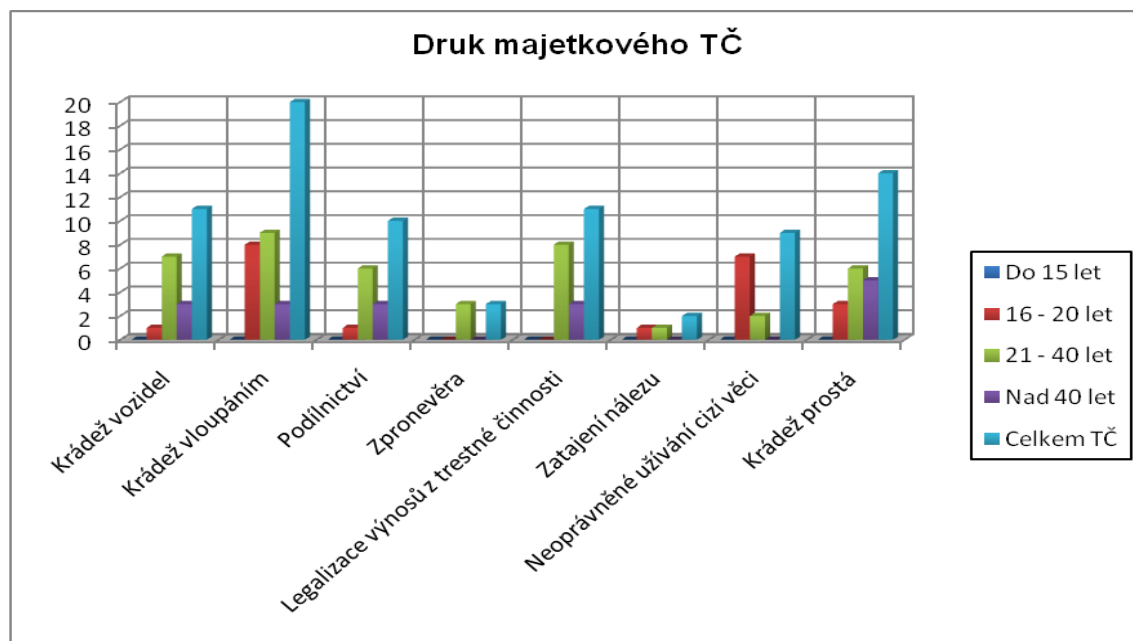
Pro orgány činné v trestním řízení (zejména pro soudce) má hledisko kriminální kariéry při vynášení rozsudku soudů zcela podstatný význam, neboť tak mohou usuzovat o nebezpečnosti pachatele pro společnost a má též určující podíl na stanovení délky trestu za spáchaný trestný čin, určení případného typu věznice pro výkon trestu odnětí svobody (VTOS) a další omezení s trestem související (ochranné léčení). Získané údaje z vyšetřovacích spisů jsme třídili dle druhu spáchaného trestného činu, počtu trestů a dále i podle toho, zda-li byl pachatel v minulosti ve VTOS či nikoli.

Tabulka č. 5 – Druh spáchaných majetkových trestných činů

Druh majetkového TČ	Do 15 let	16 - 20 let	21 - 40 let	Nad 40 let	Celkem TČ
Krádež vozidel	0	1	7	3	11
Krádež vloupáním	0	8	9	3	20
Podílnictví	0	1	6	3	10
Zpronevěra	0	0	3	0	3
Legalizace výnosů z trestné činnosti	0	0	8	3	11
Zatajení nálezu	0	1	1	0	2
Neoprávněné užívání cizí věci	0	7	2	0	9
Krádež prostá	0	3	6	5	14
Celkem osob	0	21	42	17	

Tabulka č. 5 ukazuje, že páchaná majetková trestná činnost zahrnuje široké spektrum druhů trestných činů proti majetku. Mezi těmito druhy má u zkoumaného vzorku osob nejpočetnější zastoupení trestný čin krádež ve formě vloupání, následuje krádež prostá. Stejný počet zaujímají krádeže vozidel a legalizace výnosů z trestné činnosti, podobně je tomu v případě trestných činů podílnictví a neoprávněné užívání cizí věci. Poslední místa jsou zastoupena trestnými činy zpronevěra a zatajení věci.

Graf č. 5

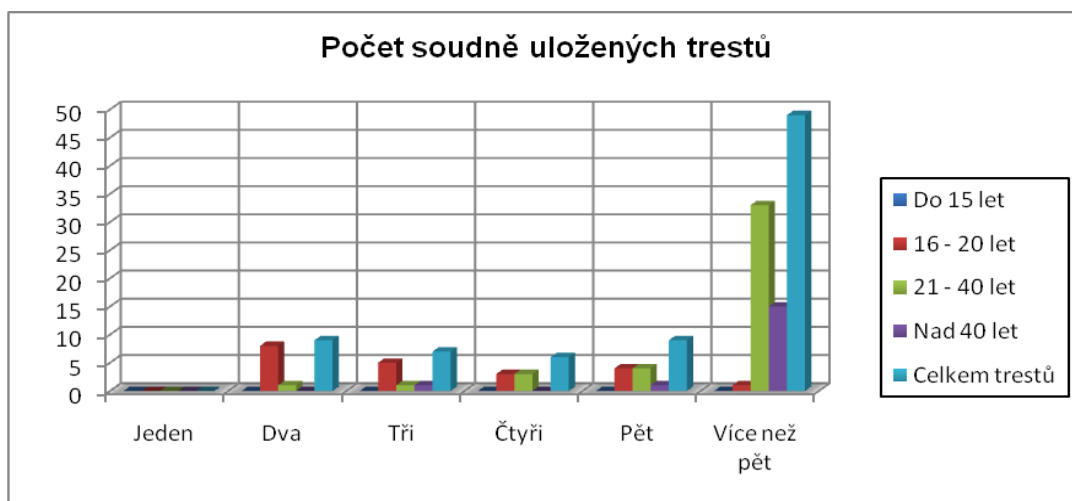
Z grafu č. 5 je rovněž zřejmé, že nejvíce (prakticky dvakrát více než u ostatních vybraných věkových skupin) se trestných činů dopustily osoby v produktivním věku, tedy v období 21. – 40. roku života. To může být zapříčiněno zejména skutečností, že v tomto věku přestává být jedinec ve většině případů závislý na své původní rodině a je odkázán sám na sebe a na svoji schopnost zabezpečit nejen sebe, ale i ostatní členy rodiny.

Po 20. roku věku nastupuje člověk zpravidla do další životní etapy, kdy si začíná utvářet život podle svých vlastních představ (hledá vhodné zaměstnání, zakládá rodinu, stává se rodičem). Jeho životní dráha bude však vždy ovlivněna výchovou a sociálními návyky, které se do této doby měly vhodným způsobem utvářet. Pokud rodina, škola nebo vrstevníci působili na rozvoj osobnosti negativním způsobem, lze s největší pravděpodobností očekávat, že taková osoba bude inklinovat ke kriminálnímu jednání.

Tabulka č. 6 – Počet soudně uložených trestů

Počet trestů	Do 15 let	16 - 20 let	21 - 40 let	Nad 40 let	Celkem trestů
Jeden	0	0	0	0	0
Dva	0	8	1	0	9
Tři	0	5	1	1	7
Čtyři	0	3	3	0	6
Pět	0	4	4	1	9
Více než pět	0	1	33	15	49
Celkem osob	0	21	42	17	

Graf č. 6

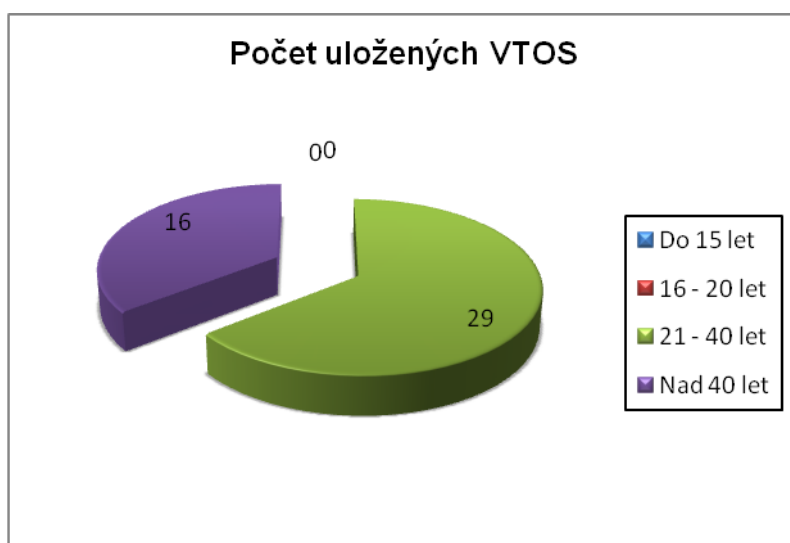

Provedeným průzkumem bylo zjištěno, že z celkového počtu 80 pachatelů, bylo 9 osob dvakrát soudně trestáno, 7 osob bylo třikrát soudně trestáno, 6 osob čtyřikrát a 9 osob pětkrát. Nejvíce osob (49 osob) bylo v minulosti soudně trestáno více než pětkrát. Z uvedených údajů je zřejmé, že námi vybraný vzorek zahrnoval více jak polovinu osob, které je možné označit za zkušené recidivisty, kteří byli za své kriminální jednání několikrát odsouzeni.

Tabulka č. 7 – Počet uložených VTOS

Věková skupina	Počet VTOS
Do 15 let	0
16 - 20 let	0
21 - 40 let	29
Nad 40 let	16
Celkem	45

Graf č. 7

Tabulka č. 7 znázorňuje, že z námi vybraného vzorku 80 pachatelů bylo v minulosti soudem odsouzeno k výkonu trestu odnětí svobody (VTOS) celkem 45 osob, kdy 29 osob bylo ve věku od 21 do 40 let a 16 osob bylo ve věku nad 40 let. Ve věkovém období 16 – 20 let nebyly ve zkoumaném vzorku zahrnuty osoby, které by byly odsouzeny k VTOS. Domníváme se, že tento stav je v našem případě dán skutečností, že soudy při vynášení rozsudků nad osobami mladistvými a osobami ve věku blízkém věku mladistvých přihlížejí

zejména k jejich věku, zdravotnímu stavu a rozumové a mravní vyspělosti těchto osob. Ostatně jim to ukládá i zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Soudy v takových případech zpravidla ukládají osobám, které odsuzuje, určitá opatření, mezi které patří opatření výchovná, ochranná a trestní opatření. Trestní opatření mají povahu alternativních trestů.

3.5.1.6 Národnostní složení pachatelů

Tabulka č. 8 – Národnostní složení pachatelů

Národnost	Počet osob	Počet osob [%]
Česká	68	85,00%
Polská	3	3,75%
Ukrajinská	4	5,00%
Ruská	1	1,25%
Německá	1	1,25%
Slovenská	2	2,50%
Arménská	1	1,25%
Celkem	80	100,00%

Graf č. 8

Námi zvolený vzorek zahrnoval rovněž osoby, které byly jiné národnosti než české. Z celkového počtu 80 osob byli 4 pachatelé ukrajinské národnosti, 3 pachatelé národnosti

polské, 2 národnosti slovenské, 1 byl národnosti arménské, 1 národnosti německé a 1 národnosti ruské. České národnosti bylo ve zkoumaném vzorku 68 osob. Celkem tak bylo ve zvoleném vzorku 12 osob cizí národnosti. V posledních letech, zejména po vstupu České republiky do Evropské unie (zemí Schengenských dohod), je trestná činnost páchaná na našem území nejen záležitostí českých občanů, ale i cizinců.

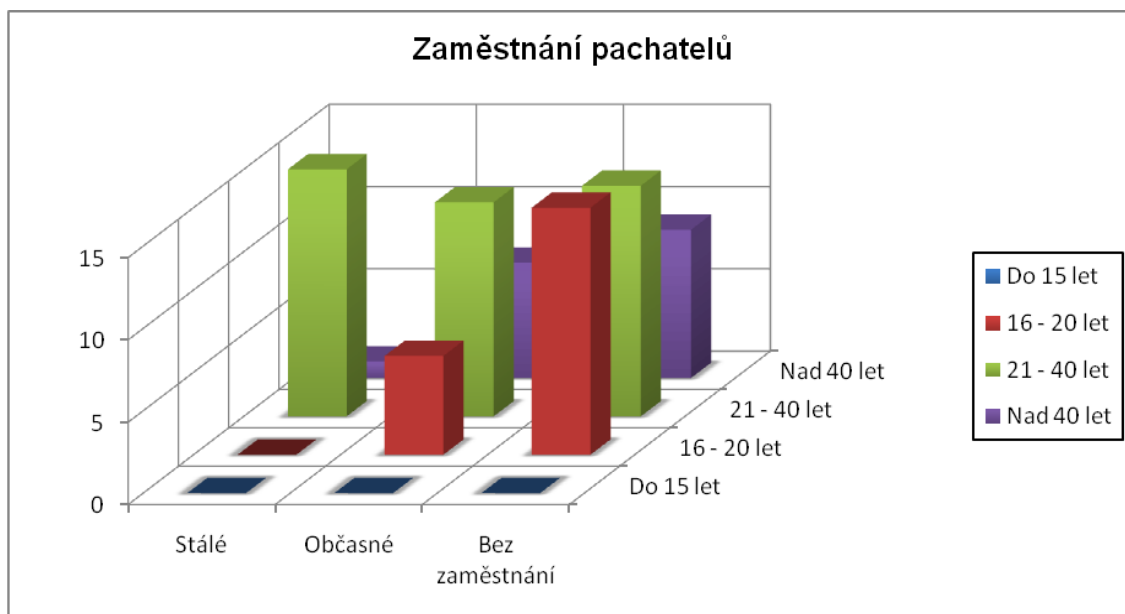
Zejména po roce 1990, byl na našem území zaznamenán vysoký nárůst nápadu trestných činů, kterých se dopustili převážně cizinci. Vysoký podíl na této skutečnosti způsobilo „otevření“ našich hranic a i vysoká míra přistěhovalců ze zemí východní Evropy. Stále častěji se při svém povolání setkávám s pachateli závažných trestných činů ze zahraničí. Vysoký podíl zastupují skupiny z řad občanů býv. Jugoslávie, Bulharska, Polska i bývalého SSSR – Litvy, Ukrajiny a Ruska. Zejména cizinci ze zemí bývalého Sovětského svazu, z nichž mnozí prodělali válku v Afghánistánu a prošli výcvikem speciálních složek ruských tajných služeb, mají v kriminálním prostředí vytvořený pevný systém s přesně stanovenou hierarchií.

3.5.1.7 Zaměstnání pachatelů

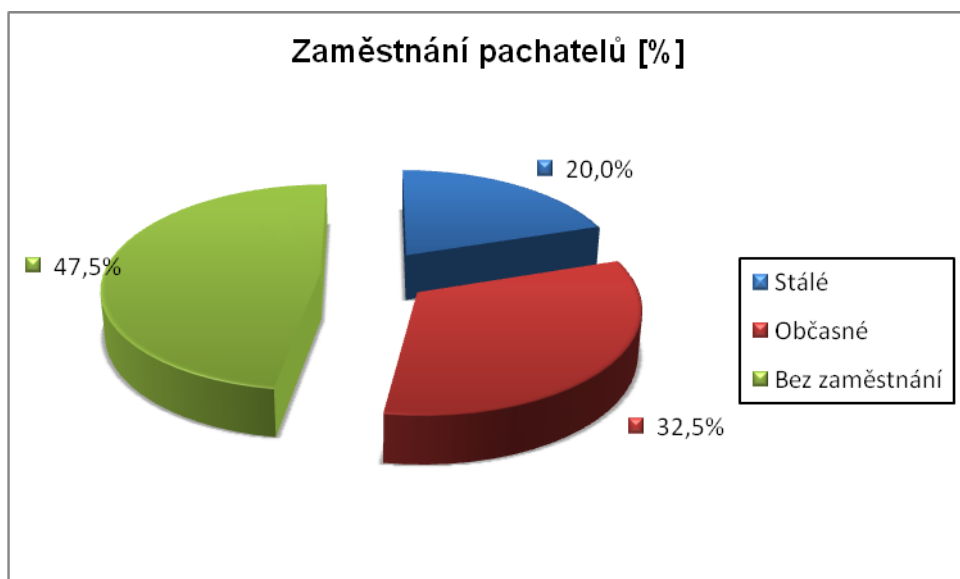
Tabulka č. 9 – Zaměstnání pachatelů

Zaměstnání pachatelů	Do 15 let	16 - 20 let	21 - 40 let	Nad 40 let	Celkem	Celkem [%]
Stálé	0	0	15	1	16	20,0%
Občasné	0	6	13	7	26	32,5%
Bez zaměstnání	0	15	14	9	38	47,5%
Celkem osob	0	21	42	17	80	100,0%

Graf č. 9

Graf č. 10

V provedeném průzkumu mělo rovněž důležitý význam hledisko zaměstnanosti osob zahrnutých do zkoumaného vzorku. Zjištěné údaje nám sloužily k ověření předpokladu č. 2. Zejména v případech dlouhodobé nezaměstnanosti má tento stav velice negativní vliv na osobnostní i socializační vývoj mladého člověka. Navíc se zvyšuje riziko, že si na tento nepříznivý stav zvyknou a jediným ziskem je pak pro ně pouze podpora v nezaměstnanosti, na

kterou nemusejí vynaložit žádné úsilí. Dlouhodobá nezaměstnanost navíc vytváří další vlivy (nadbytek času, minimum povinností), které mohou zvýšit riziko kriminálního chování.

Podle zjištěných údajů mělo pouze 20 % pachatelů stálé zaměstnání, což není ani celá čtvrtina z celkového počtu 80 osob. Občasně (ve formě brigád či přivýdělků tzv. „na černo“) si peníze obstarávalo 32,5 % pachatelů. Ve zkoumaném vorku pachatelů bylo celkem 47,5 % nezaměstnaných osob, což je téměř poloviční počet všech osob.

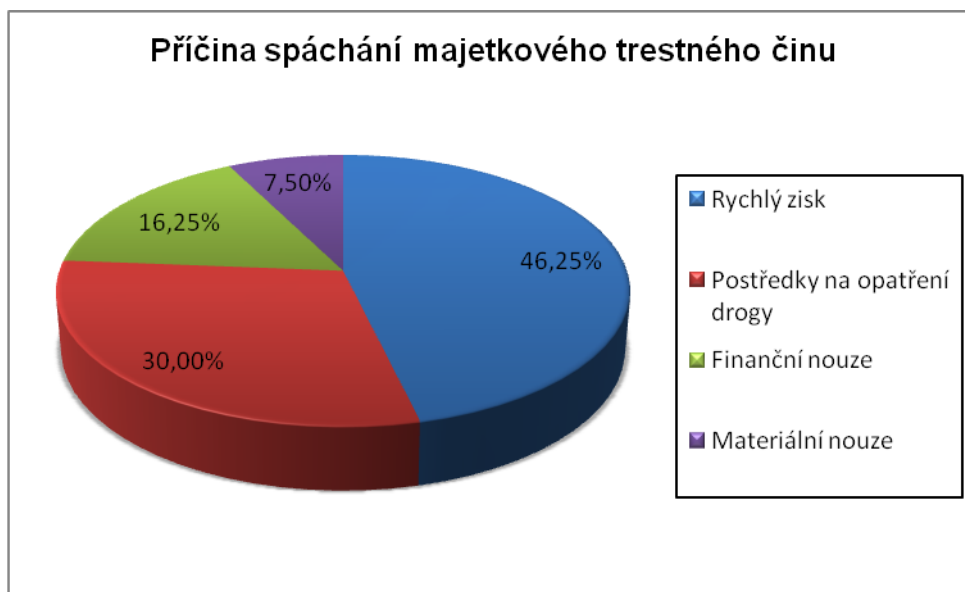
3.5.1.8 Příčina spáchání majetkového trestného činu

Z celkového počtu 80 pachatelů majetkové trestné činnosti jich asi 46 % uvedlo jako příčinu spáchání majetkového trestného činu výhodný a rychlý zisk. Další nejpočetnější skupina 30 % osob uvedla, že jejich motivací bylo sehnání prostředků na obstarání psychotropní látky. Přibližně 16 % osob uvedlo, že se dopustily trestné činnosti z důvodu déletrvající finanční nouze a pouze 7,5 % osob spáchalo trestný čin z nouze materiální.

Tabulka č. 10 – Příčina spáchání majetkového trestného činu

Příčina	Počet osob	Počet osob [%]
Rychlý zisk	37	46,25%
Prostředky na opatření drogy	24	30,00%
Finanční nouze	13	16,25%
Materiální nouze	6	7,50%
Celkem osob	80	100,00%

Graf č. 11

Jak je zřejmé, více jak polovina pachatelů páchala trestnou činnost jen proto, že ve svém jednání spatřovali rychlý, nenamáhavý, bezpracný a vysoký zisk. Další spáchali majetkový trestný čin proto, aby si následně opatřili psychotropní látku pro svůj požitek. U takových lidí je navíc zvýšené riziko, že se podílí i na jiném typu trestných činů, které souvisejí s výrobou, držením a distribucí omamných a psychotropních látek a jedů. Jen malé procento osob se majetkové trestné činnosti dopustilo z finančních a materiálních důvodů, tedy proto, aby se postaraly o obživu a uspokojení základních potřeb svých nebo člena rodiny.

3.5.2 Interpretace na základě analýzy statistických údajů

V této práci jsme rovněž provedli analýzu a následné vyhodnocení dostupných statistických materiálů, které měly souvislost s prováděným průzkumem. Všechny zjištěné údaje jsme zpracovali do jednoduchých přehledů, které svědčily o struktuře, stavu a dynamickému vývoji majetkové trestné činnosti na území jak celé České republiky, tak i samostatného vyššího územního správního celku Libereckého kraje.

3.5.2.1 Podíl majetkové kriminality na celkové kriminalitě v ČR

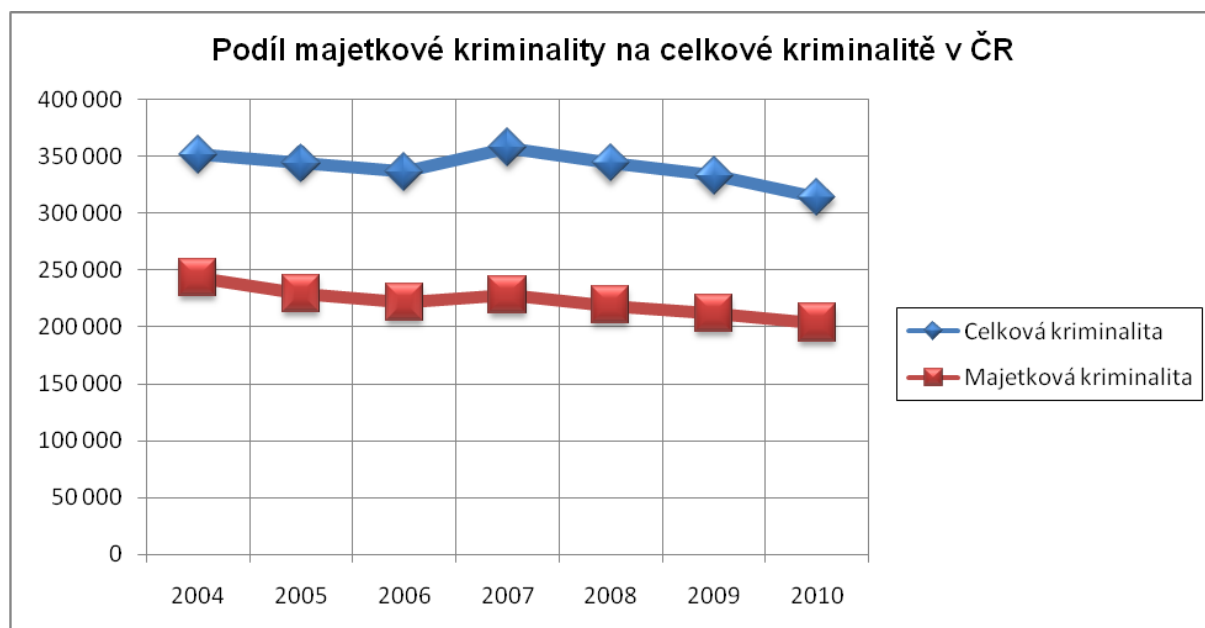
Majetková trestná činnost stále tvoří značnou část celkové kriminality spáchané na území České republiky. Průzkum byl zaměřen na období let 2005-2008, ale pro větší přehled

jsme do statistických přehledů zahrnuli i období posledních let, aby bylo možno usuzovat o vývoji majetkové trestné činnosti do budoucna. Velice cenné jsou pro naši práci též statistické údaje o podílu objasněnosti majetkových trestných činů a o struktuře majetkové trestné činnosti, tedy jaké vybrané majetkové trestné činy mají největší početné zastoupení mezi celkovým počtem všech spáchaných majetkových trestných činů v ČR a v Libereckém kraji.

Tabulka č. 11 – Podíl majetkové kriminality na celkové kriminalitě v ČR

Kalendářní rok	Celková kriminalita	Majetková kriminalita	Podíl v procentech
2004	351 629	243 808	69,3%
2005	344 060	229 279	66,6%
2006	336 446	221 707	65,8%
2007	357 391	228 266	63,8%
2008	343 799	219 347	63,8%
2009	332 829	212 168	63,7%
2010	313 387	203 717	65,0%

Graf č. 12

Statistické údaje v tabulce č. 11 vypovídají o počtu všech trestných činů spáchaných na území ČR v období let 2004 – 2010. Jak je patrné z grafu č. 12 v období sledovaných let 2004 – 2006 mírně klesal celkový počet registrovaných trestných činů v ČR. V roce 2007 došlo k mírnému nárůstu celkové kriminality a v dalším období let 2008 – 2010 dochází opět

k poklesu celkového počtu registrovaných trestných činů v ČR, přičemž v roce 2010 je podíl všech trestných činů nejnižší ze všech sledovaných let. Tabulka č. 11 nám ukazuje, že tak jak se mění kriminalita celková, mění se úměrně i kriminalita majetková. Celkový počet majetkové kriminality se tedy odvíjí od celkového počtu všech registrovaných trestných činů, spáchaných na území ČR.

Domníváme se, že veškerá páchaná trestná činnost závisí kromě jiného i na aktuální politické, společenské a ekonomické situaci. V posledních letech byla i naše společnost zasažena hospodářskou krizí. Někteří lidé by se mohli domnívat, že s hospodářskou krizí dochází i k nárůstu trestné činnosti. Zjištěné hodnoty z grafu č. 12 však ukazují pravý opak. Předpokládáme, že tento jev je dán skutečností, že čím má společnost méně finančních prostředků, tím méně bude utrácet za výrobky a úměrně s tím bude klesat počet potencionálních předmětů zájmu pachatelů trestné činnosti.

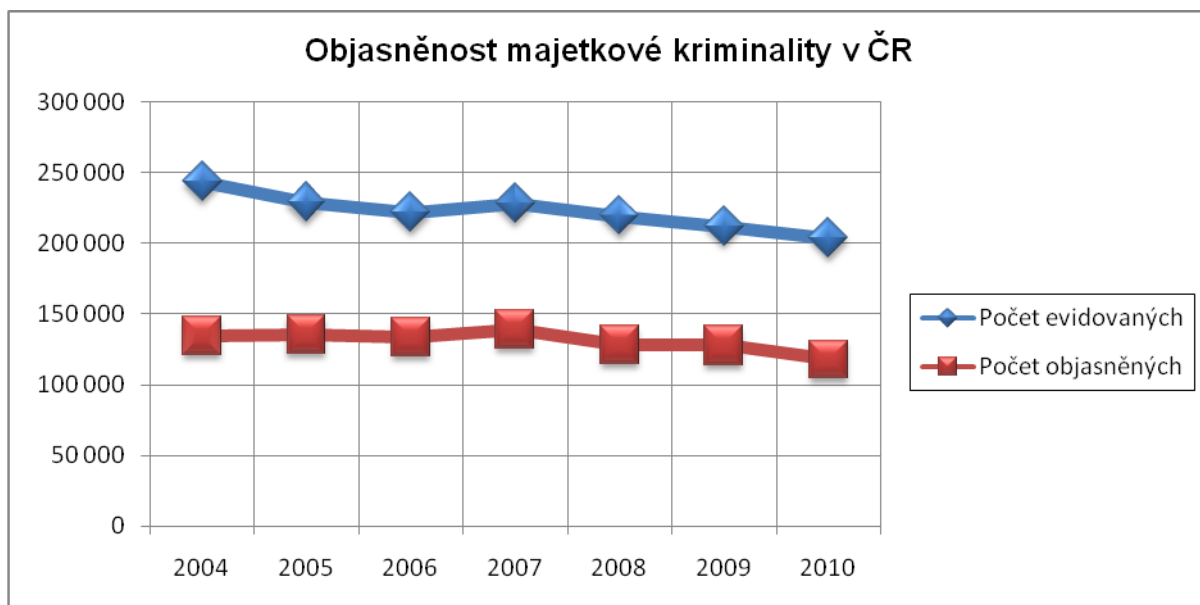
3.5.2.2 Objasněnost majetkové kriminality v ČR

Tabulka č. 12 – Objasněnost majetkové kriminality v ČR

Kalendářní rok	Počet evidovaných	Počet objasněných	Podíl v procentech
2004	243 808	134 444	55,1%
2005	229 279	135 281	59,0%
2006	221 707	133 695	60,3%
2007	228 266	138 852	60,8%
2008	219 347	127 906	58,3%
2009	212 168	127 604	60,1%
2010	203 717	117 685	57,7%

Podíl objasněnosti majetkové kriminality se podobně jako v předchozím případě odvíjí od celkového počtu registrovaných trestných činů v ČR. Nejvyšší podíl objasněnosti 60,8 % byl zaznamenán v roce 2007, při celkovém počtu 228 266 trestných činů. Naopak nejnižší počet objasněných trestných činů 55,1 % byl vykázan v roce 2004 při celkovém počtu 243 808 trestných činů. Z uvedených údajů je rovněž zřejmé, že v období let 2004 – 2010 se více jak polovinu všech majetkových trestných činů podařilo objasnit. Zde je nutné uvést skutečnost, že do uvedených údajů nebyly zahrnuty skutky objasněné dodatečně.

Graf č. 13

3.5.2.3 Struktura evidovaných majetkových trestných činů v ČR (výběr)

Dalším sledovaným statistickým údajem byla struktura majetkové trestné činnosti. Pro přehlednost jsme nezaznamenávali údaje o počtu všech druhů majetkových trestných činů, ale provedli jsme pouze výběr těch majetkových činů, které jsou ve statistických výstupech zahrnuty nejčastěji.

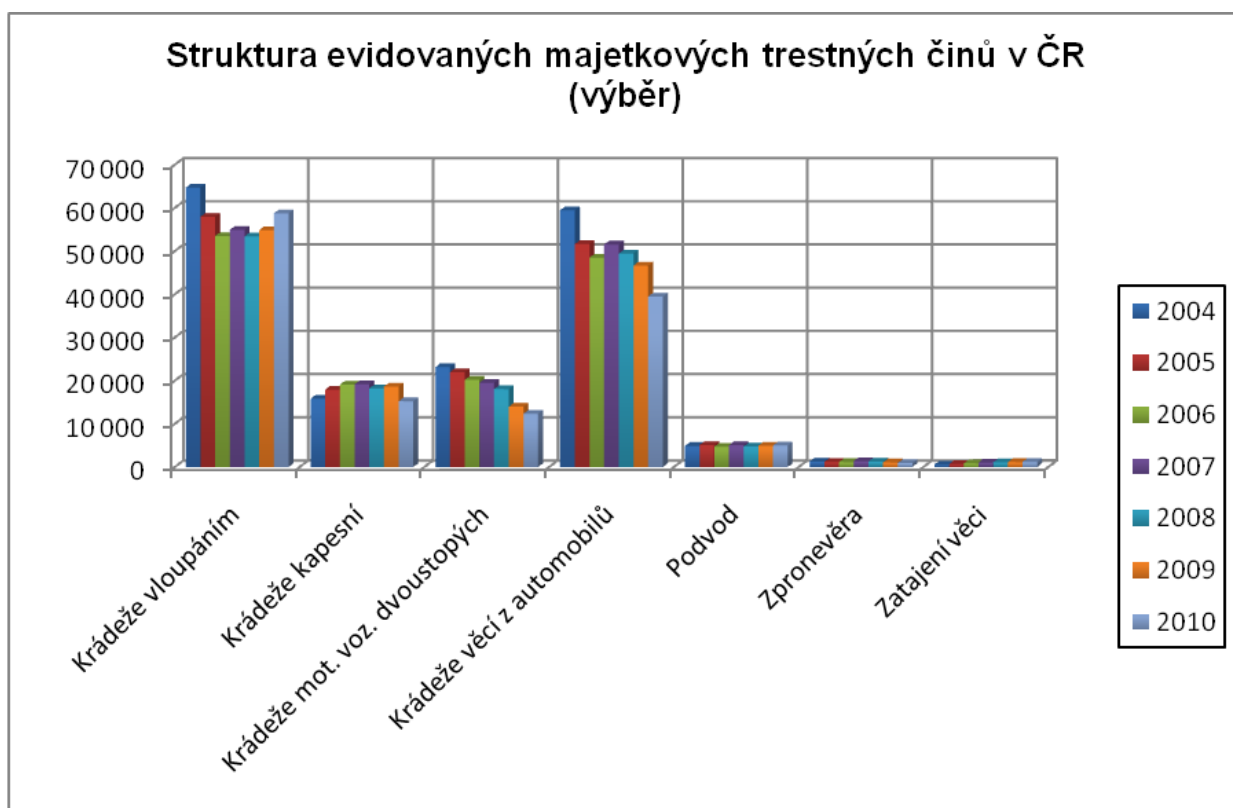
Jak ukazují hodnoty uvedené v následující tabulce č. 13 a vyjádřené v grafu č. 14, byly ve sledovaném období let 2004 – 2010 nejčastějšími páchanými majetkovými trestnými činy krádež vloupáním (398 066 skutků) a krádež věcí z automobilů (346 571 skutků). Předpokládáme, že tyto dva druhy trestné činnosti se navzájem ovlivňují, neboť věci z vozidel jsou nejčastěji odcizeny po předchozím vloupání do vozidla, tedy nedovoleným překonáním uzamčení nebo jiné jistící překážky s použitím síly.

Naopak nejmenší podíl ve vybraných majetkových činech má TČ zpronevěra (8 223 skutků) a zatajení věci (6 488 skutků). Největší počet vybraných trestných činů byl zaznamenán v roce 2004 (169 823 skutků) a nejmenší počet těchto činů byl vykázán v roce 2010 (132 872 skutků).

Tabulka č. 13 – Struktura evidovaných majetkových trestných činů v ČR (výběr)

Druh majetkového TČ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Celkem
Krádeže vloupáním	64 695	57 956	53 503	54 925	53 381	54 848	58 758	398 066
Krádeže kapesní	15 804	17 917	19 065	19 153	18 188	18 641	15 223	123 991
Krádeže mot. voz. dvoustopých	23 133	21 980	20 175	19 501	18 011	13 954	12 349	129 103
Krádeže věcí z automobilů	59 459	51 624	48 474	51 516	49 430	46 613	39 455	346 571
Podvod	4 875	5 110	4 693	5 057	4 745	4 938	4 962	34 380
Zpronevěra	1 292	1 166	1 135	1 359	1 273	1 057	941	8 223
Zatajení věci	565	673	820	1 037	1 073	1 136	1 184	6 488
Celkem	169 823	156 426	147 865	152 548	146 101	141 187	132 872	

Graf č. 14

3.5.2.4 Majetková kriminalita v Libereckém kraji

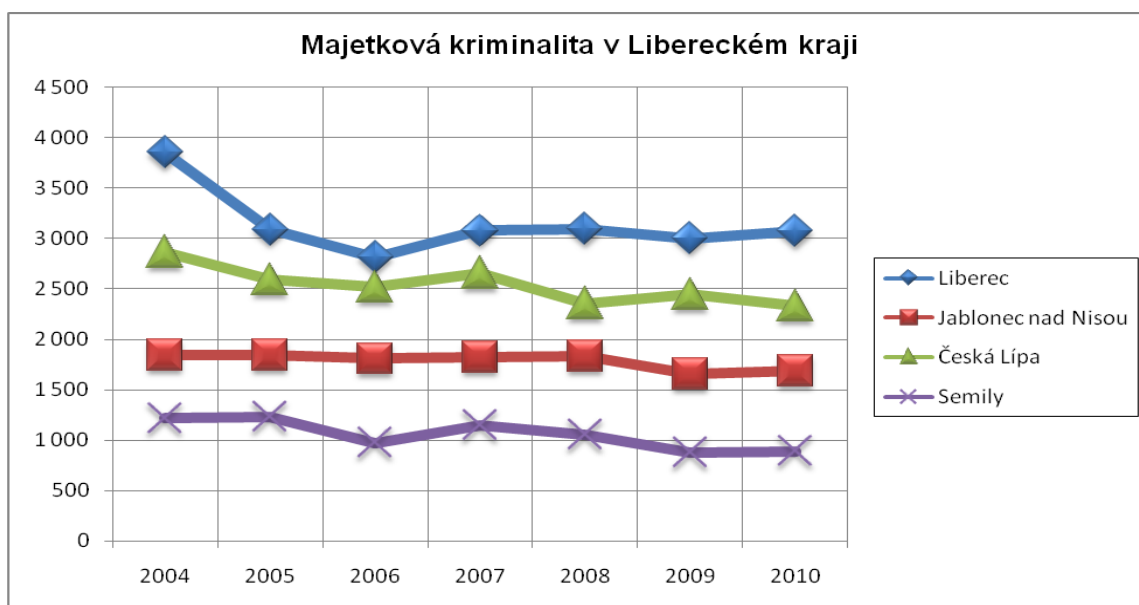
Dalším ukazatelem použitým v této práci byla celková majetková kriminalita v Libereckém kraji. Zde je nutné upozornit na fakt, že Krajské ředitelství PČR Libereckého kraje (KŘP LK) bylo zřízeno jako samostatný celek teprve 01.01.2009. Do této doby spadalo Okresní ředitelství PČR Liberec pod Severočeský kraj s hlavním sídlem v Ústí nad Labem.

Současné KŘP Libereckého kraje je tvořeno 4 územními odbory PČR (ÚO PČR) a to ÚO Liberec, ÚO Česká Lípa, ÚO Jablonec nad Nisou a ÚO Semily. Pro větší přehled o vývoji majetkové kriminality byly údaje o počtu majetkových trestných činů analyzovány již od roku 2004 a to v dnešní podobě KŘP Libereckého kraje.

Tabulka č. 14 – Majetková kriminalita v Libereckém kraji

Okresy LK	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Celkem
Liberec	3 854	3 091	2 814	3 080	3 096	3 006	3 075	22 016
Jablonec nad Nisou	1 844	1 840	1 808	1 824	1 832	1 653	1 688	12 489
Česká Lípa	2 865	2 591	2 517	2 658	2 356	2 443	2 330	17 760
Semily	1 218	1 233	978	1 147	1 058	881	894	7 409
Celkem	8 563	7 522	7 139	7 562	7 284	7 983	7 987	54 040

Graf č. 15

Všechny zjištěné údaje jsou uvedeny v tabulce č. 14 a zobrazena v grafu č. 15. Z těchto hodnot je zřejmé, že největší počet majetkových trestných činů ve sledovaném období let 2004 – 2010 bylo spácháno v okrese Liberec (22 016 skutků). Nejméně jich ve stejném období bylo spácháno v okrese Semily (7 409 skutků). Z grafu č. 15 je rovněž patrné, že největší pokles počtu spáchaných majetkových trestných činů v Libereckém kraji byl zaznamenán v letech 2004 -2006, kdy tento rozdíl činí 1424 skutků. V dalších letech vykazují údaje o počtu spáchaných majetkových trestných činů velice podobné hodnoty.

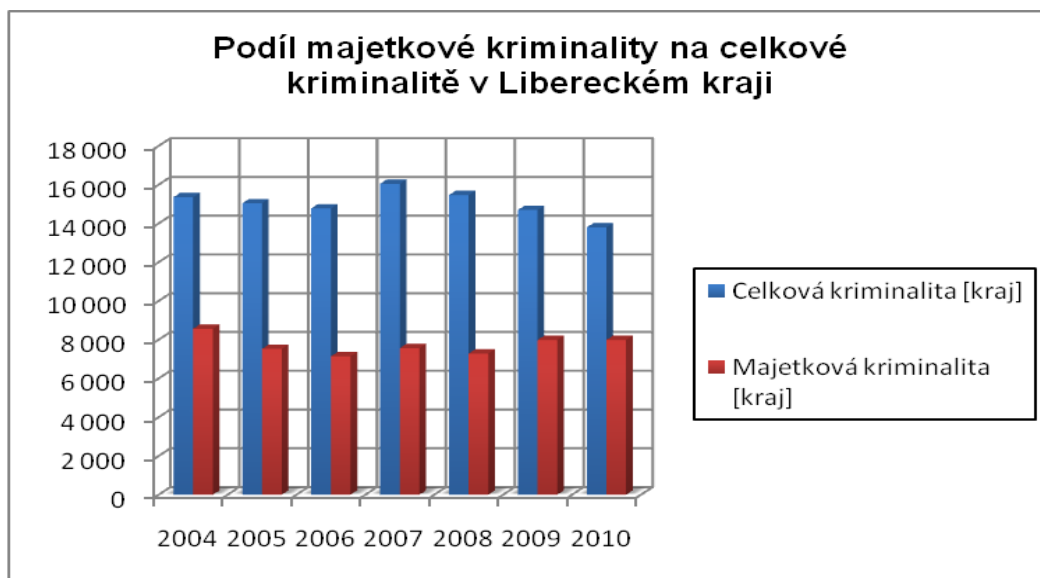
3.5.2.5 Podíl majetkové kriminality na celkové kriminalitě v Libereckém kraji

Tabulka č. 15 - Podíl majetkové kriminality na celkové kriminalitě v Libereckém kraji

Kalendářní rok	Celková kriminalita [kraj]	Majetková kriminalita [kraj]	Podíl v procentech [kraj]
2004	15 352	8 563	55,8%
2005	15 037	7 522	50,0%
2006	14 773	7 139	48,3%
2007	16 045	7 562	47,1%
2008	15 463	7 284	47,1%
2009	14 692	7 983	54,3%
2010	13 794	7 987	57,9%
Celkem	105 156	54 040	51,4%

V naší průzkumné práci jsme rovněž zjišťovali podíl počtu majetkových trestných činů na celkovém počtu všech registrovaných trestných činů v Libereckém kraji. Hodnoty uvedené v tabulce č. 15 vypovídají, že ve sledovaném období let 2004 – 2010 tvořila majetková kriminalita téměř polovinu všech zjištěných trestných činů. Majetková kriminalita v Libereckém kraji tvořila, ale i v současnosti tvoří převážnou část kriminality celkové. Liberecký kraj tak netvoří výjimku v celorepublikových statistikách, vypovídajících o počtu majetkových trestných činů a všech spáchaných trestných činů.

Graf č. 16

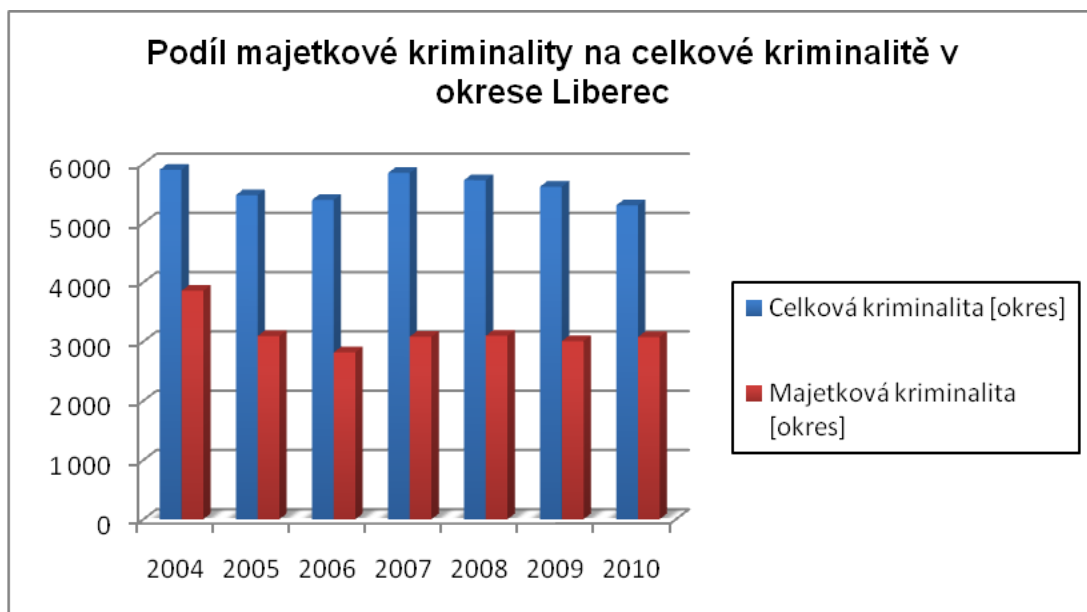
3.5.2.6 Podíl majetkové kriminality na celkové kriminalitě v okrese Liberec

Tabulka č. 16 – Podíl majetkové kriminality na celkové kriminalitě v okrese Liberec

Kalendářní rok	Celková kriminalita [okres]	Majetková kriminalita [okres]	Podíl v procentech [okres]
2004	5 899	3 854	65,3%
2005	5 470	3 091	56,5%
2006	5 387	2 814	52,2%
2007	5 843	3 080	52,7%
2008	5 722	3 096	54,1%
2009	5 613	3 006	53,6%
2010	5 297	3 075	58,1%
Celkem	39 231	22 016	56,1%

Podobně jako v předchozím případě jsme pro podrobnější přehled zjišťovali podíl majetkové kriminality na celkové kriminalitě v okrese Liberec. Z hodnot uvedených v tabulce č. 16 je opět zřejmé, že majetková kriminalita má značný podíl na kriminalitě celkové, která byla v okrese Liberec registrovaná policií v letech 2004 – 2010. Největší podíl majetkové kriminality na celkové kriminalitě byl v okrese Liberec zaznamenán v roce 2004 (65,3 %), nejmenší podíl byl zaznamenán v roce 2006 (52,2 %).

Graf č. 17

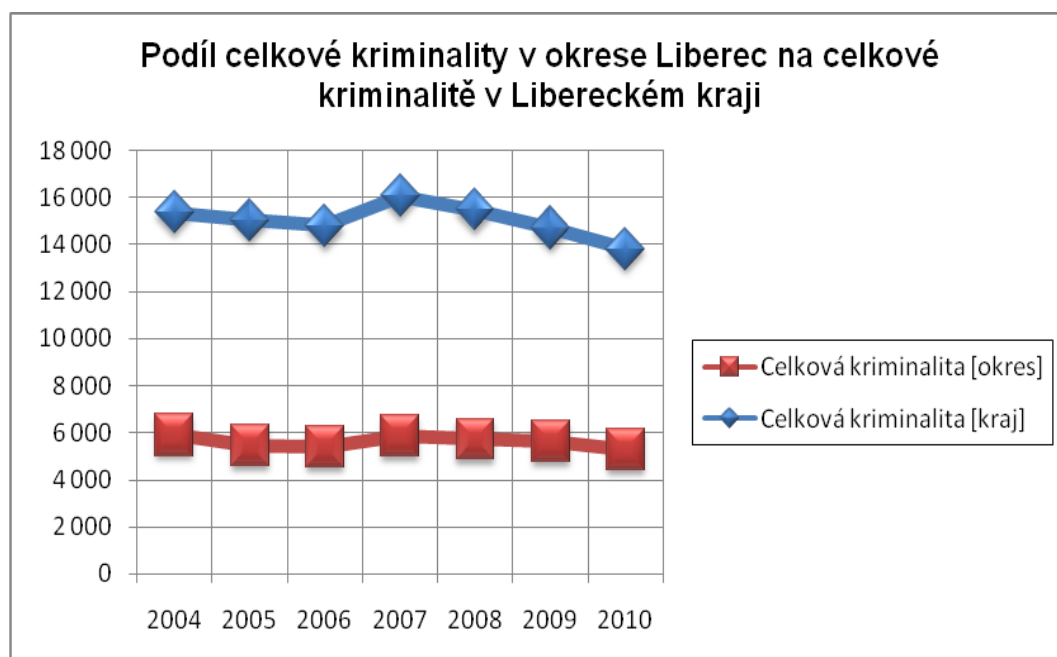

3.5.2.7 Podíl celkové a majetkové kriminality v okrese Liberec a v Libereckém kraji

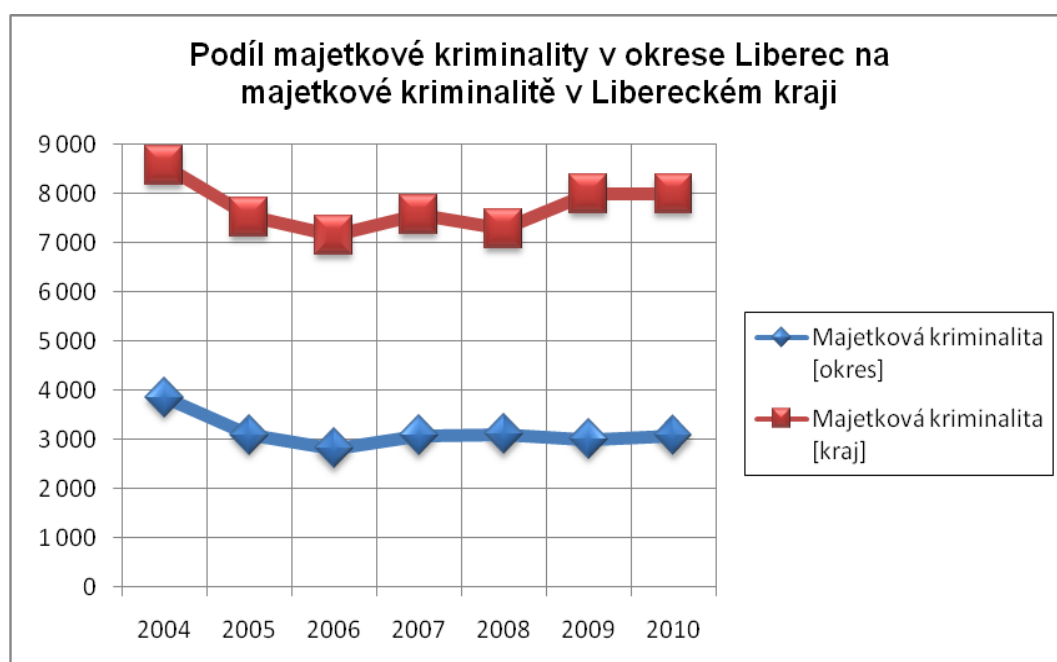
Pro názornost jsme se v praktické části zabývali i podílem celkové a majetkové kriminality zaznamenané v Libereckém kraji a v samostatném okrese Liberec. Jak znázorňuje následující graf č. 18, je vývoj celkové kriminality v okrese Liberec v letech 2004 – 2010 přímo závislý na vývoji celkové kriminality v Libereckém kraji. Zobrazený graf č. 19 rovněž potvrzuje závislost počtu registrovaných majetkových trestných činů v okrese Liberec na počtu registrovaných majetkových trestných činů v celém Libereckém kraji.

Zajímavý je grafický údaj zaznamenaný v grafu č. 18 v roce 2007. V tomto roce byl zaznamenán vysoký nárůst celkového počtu všech registrovaných trestných činů v Libereckém kraji a v okrese Liberec. Tento nárůst je zaznamenán i v grafu č. 19, ve kterém je rovněž v roce 2007 graficky znázorněn nárůst počtu registrovaných majetkových trestných činů v Libereckém kraji a v okrese Liberec. Tím se potvrzuje tvrzení, že celková kriminalita se odvíjí v převážné většině od kriminality majetkové. Domníváme se, že podobný vývoj majetkové trestné činnosti a celkové kriminality v Libereckém kraji lze očekávat i do budoucna.

Graf č. 18

Graf č. 19

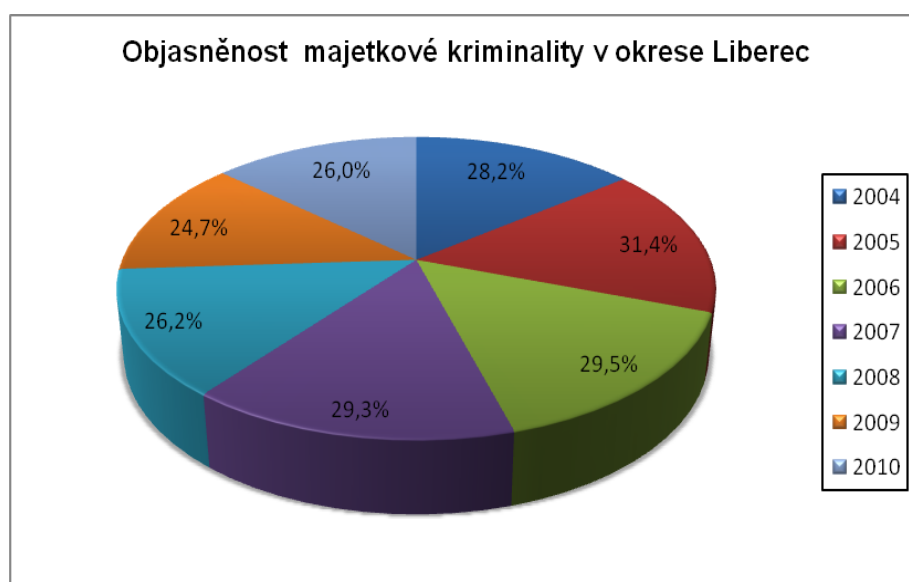
3.5.2.8 Objasněnost majetkové kriminality v okrese Liberec

Tabulka č. 17 – Objasněnost majetkové kriminality v okrese Liberec

Kalendářní rok	Počet skutků	Počet objasněných	Objasněnost [%]
2004	3 854	1 085	28,2%
2005	3 091	970	31,4%
2006	2 814	830	29,5%
2007	3 080	903	29,3%
2008	3 096	811	26,2%
2009	3 006	742	24,7%
2010	3 075	801	26,0%
Celkem	22 016	6 142	27,9%

Z přehledu hodnot v tabulce č. 17 je patrné, že průměrná objasněnost majetkové kriminality je v okrese Liberec ve sledovaném období let 2004 – 2010 asi 28 %. Mírný nárůst objasněnosti lze sledovat v roce 2005 (31,4 %), v tomto roce je však vykázáno méně skutků, než v roce předchozím. Od roku 2005 měl podíl objasněnosti spíše klesající charakter. V roce 2009 klesl podíl objasněnosti pod hranici 25 %.

Graf č. 20

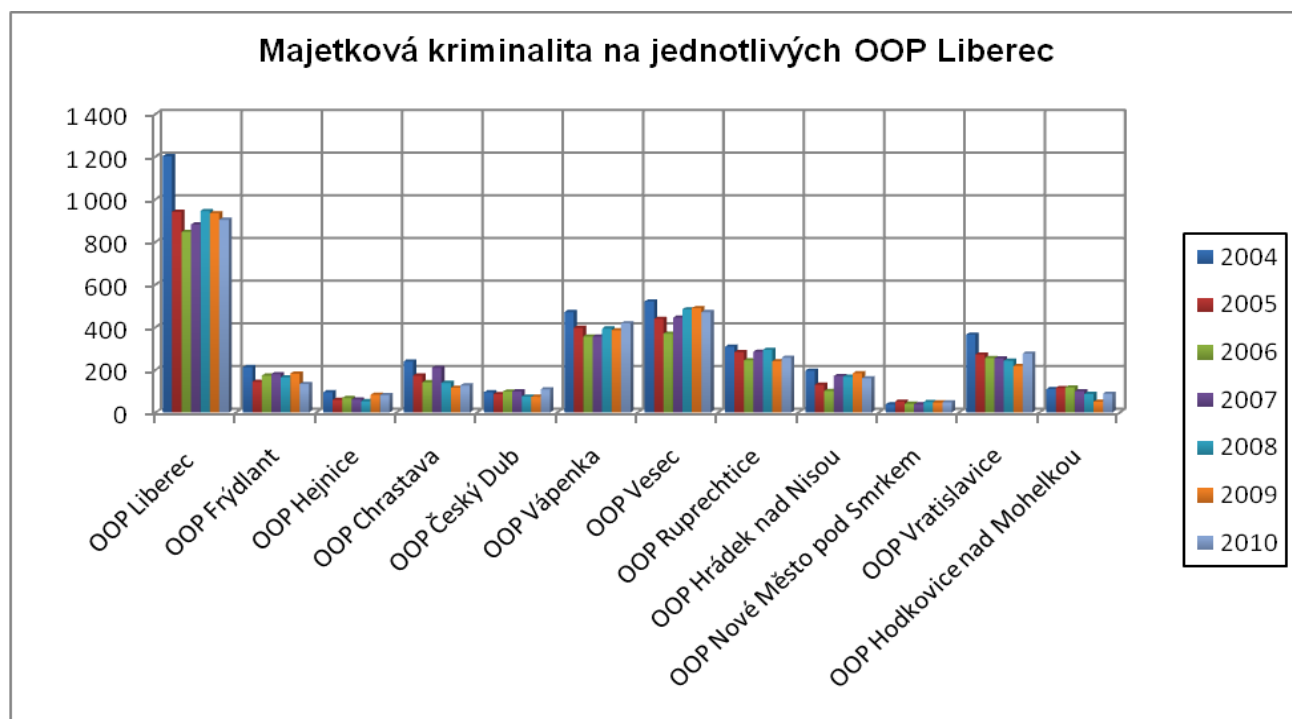

3.5.2.9 Majetková kriminalita na jednotlivých OOP Liberec

Tabulka č. 18 - Majetková kriminalita na jednotlivých OOP Liberec

OOP okresu Liberec	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Celkem
OOP Liberec - město	1 202	941	847	882	945	934	904	6 655
OOP Frýdlant	213	144	173	180	165	182	134	1 191
OOP Hejnice	95	60	68	61	53	83	82	502
OOP Chrastava	239	173	142	209	139	116	127	1 145
OOP Český Dub	95	86	98	99	75	74	109	636
OOP Vápenka	471	397	356	356	394	386	418	2 778
OOP Vesec	521	439	370	445	484	490	471	3 220
OOP Ruprechtice	309	283	245	285	294	241	257	1 914
OOP Hrádek nad Nisou	196	130	101	171	168	184	161	1 111
OOP Nové Město pod Smrkem	38	51	41	38	49	47	48	312
OOP Vratislavice	365	272	255	254	243	218	276	1 883
OOP Hodkovice nad Mohelkou	110	115	118	100	87	51	88	669
Celkem	3 854	3 091	2 814	3 080	3 096	3 006	3 075	22 016

Graf č. 21

Dále byl náš průzkum zaměřen na počet majetkových trestných činů evidovaných na jednotlivých obvodních odděleních PČR (OOP) okresu Liberec. Územní odbor Liberec je v současné době, stejně jako v minulosti, rozdělen na 12 jednotlivých OOP.

Z údajů vyjádřených v tabulce č. 18 a znázorněných v grafu č. 21 je zřejmé, že největší podíl majetkových trestných činů je v období let 2004 – 2010 zaznamenán na OOP Liberec – město (6 655 skutků), následuje OOP Vesec (3 220 skutků) a OOP Vápenka (2 778 skutků). Tato skutečnost je dle našeho názoru dána největší rozlohou územních obvodů uvedených OOP, vysokým počtem největších sídlišť s problémovými obyvateli a vysokou koncentrací míst, kde dochází ke kriminálnímu jednání. Největší počet evidovaných majetkových trestných činů byl na jednotlivých odděleních zaznamenán v roce 2004 (3 854 skutků), nejmenší pak v roce 2006 (2 814). V letech 2004 – 2006 činil tento rozdíl 1040 skutků.

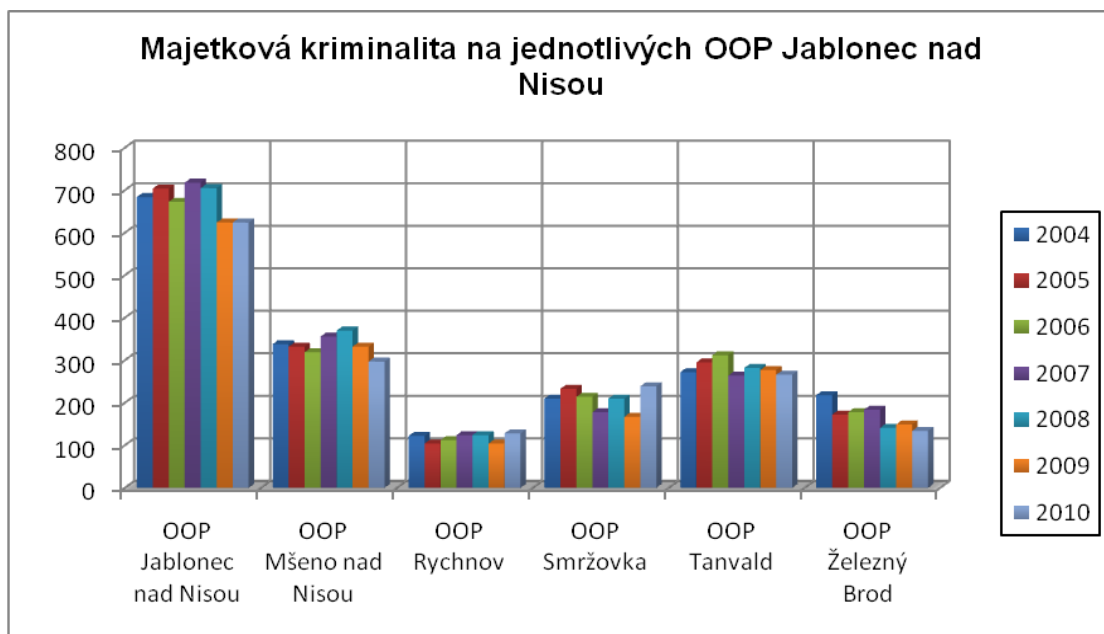
3.5.2.10 Majetková kriminalita na jednotlivých OOP Jablonec nad Nisou

Tabulka č. 19 - Majetková kriminalita na jednotlivých OOP Jablonec nad Nisou

OOP okresu Jablonec N/N	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Celkem
OOP Jablonec nad Nisou	684	704	673	718	705	624	624	4 732
OOP Mšeno nad Nisou	338	332	319	356	370	332	297	2 344
OOP Rychnov	122	104	112	124	124	104	128	818
OOP Smržovka	210	233	214	178	210	167	239	1 451
OOP Tanvald	272	295	312	264	282	277	266	1 968
OOP Železný Brod	218	172	178	184	141	149	134	1 176
Celkem	1 844	1 840	1 808	1 824	1 832	1 653	1 688	12 489

Mezi jednotlivými OOP okresu Jablonec nad Nisou byl v letech 2004 – 2010 zaznamenán největší počet majetkových trestných činů na OOP Jablonec nad Nisou (4 732), OOP Mšeno nad Nisou (2 344 skutků) a OOP Tanvald (1 968 skutků). Nejméně skutků ve stejném období bylo vykázáno na OOP Rychnov. Největší počet majetkových trestných činů na všech jednotlivých OOP byl vykázán v roce 2004 (1 844 skutků).

Graf č. 22

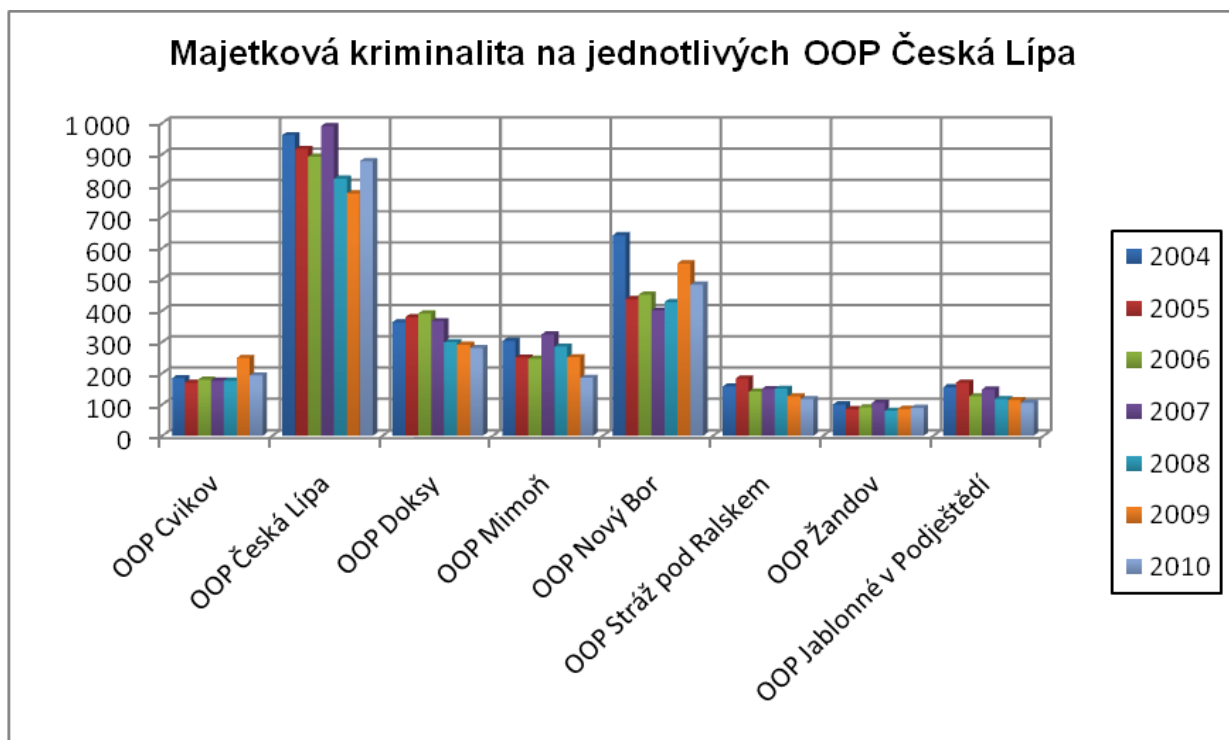

3.5.2.11 Majetková kriminalita na jednotlivých OOP Česká Lípa

Tabulka č. 20 - Majetková kriminalita na jednotlivých OOP Česká Lípa

OOP okresu Česká Lípa	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Celkem
OOP Cvikov	184	170	179	176	176	249	193	1 327
OOP Česká Lípa	961	917	892	990	822	775	878	6 235
OOP Doksy	363	379	391	366	299	291	280	2 369
OOP Mimoň	303	250	246	324	285	251	185	1 844
OOP Nový Bor	641	437	451	400	427	551	483	3 390
OOP Stráž pod Ralskem	158	183	141	149	150	126	117	1 024
OOP Žandov	100	85	91	105	80	86	89	636
OOP Jablonné v Podještědí	155	170	126	148	117	114	105	935
Celkem	2 865	2 591	2 517	2 658	2 356	2 443	2 330	17 760

Graf č. 23

Údaje o počtu zjištěných majetkových trestných činů na jednotlivých OOP okresu Česká Lípa jsou zaznamenány v tabulce č. 20 a graficky znázorněny v grafu č. 23. Tyto hodnoty ukazují, že největší počet evidovaných majetkových trestných činů byl ve sledovaném období let 2004 - 2010 vykázan na OOP Česká Lípa (6 235 skutků), následují OOP Nový Bor (3 390 skutků) a OOP Doksy (2 369 skutků). Největší počet evidovaných majetkových trestných činů na všech odděleních okresu Česká Lípa byl zaznamenán v roce 2004, nejmenší pak v loňském roce 2010 (2 330 skutků).

3.5.2.12 Majetková kriminalita na jednotlivých OOP Semily

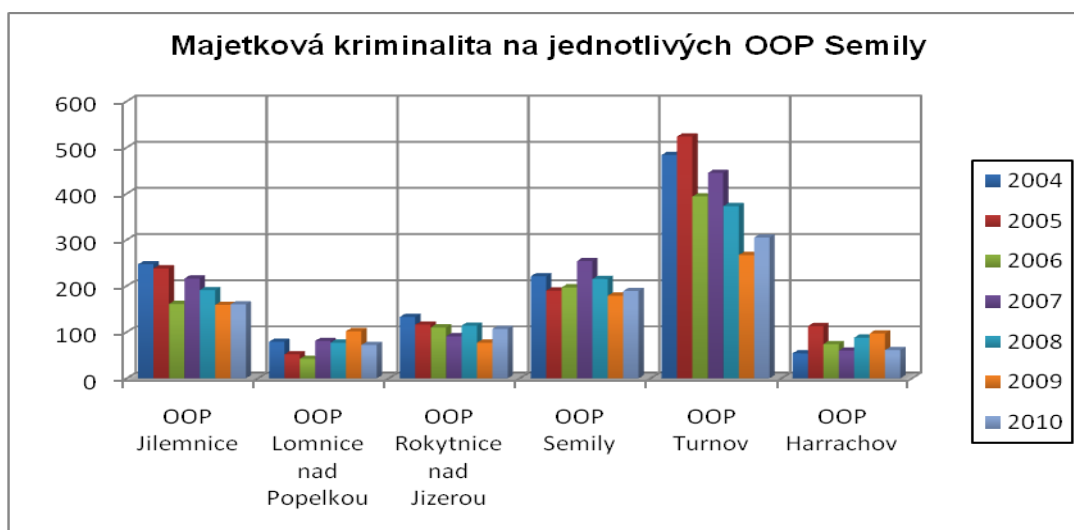
Tabulka č. 21 - Majetková kriminalita na jednotlivých OOP Semily

Obdobně jako v předchozích případech jsme v průzkumu sledovali údaje o počtu evidovaných majetkových trestných činů na jednotlivých odděleních okresu Semily. Z tabulky č. 21 je patrné, že největší počet majetkových trestných činů byl v letech 2004 – 2010 vykázan na OOP Turnov (2 792 skutků), nejmenší pak na OOP Lomnice nad Popelkou

(505 skutků). Nejvíce majetkových deliktů bylo na všech OOP zaznamenáno v roce 2005 (1233 skutků).

OOP okresu Semily	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Celkem
OOP Jilemnice	247	238	161	216	191	159	160	1 372
OOP Lomnice nad Popelkou	79	52	42	81	77	102	72	505
OOP Rokytnice nad Jizerou	133	116	110	91	114	77	107	748
OOP Semily	221	190	197	254	215	179	189	1 445
OOP Turnov	484	524	394	445	373	267	305	2 792
OOP Harrachov	54	113	74	60	88	97	61	547
Celkem	1 218	1 233	978	1 147	1 058	881	894	7 409

Graf č. 24

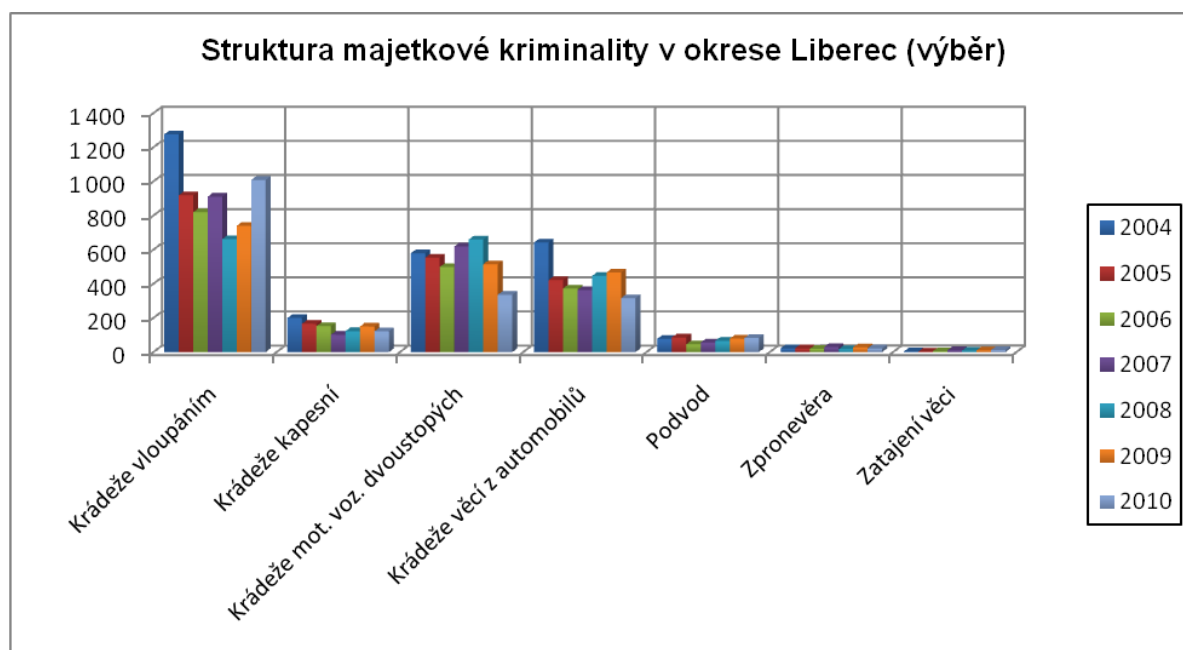
3.5.2.13 Struktura majetkové kriminality v okrese Liberec (výběr)

Nezbytným zjišťovaným údajem bylo v provedeném průzkumu složení druhů majetkových trestných činů v okrese Liberec v období let 2004 – 2010. Pro přehlednost jsme i v tomto případě zaznamenávali pouze údaje o počtu těch majetkových činů, které jsou ve statistických výstupech zahrnuty nejčastěji.

Tabulka č. 22 – Struktura majetkové kriminality v okrese Liberec (výběr)

Druh majetkového TČ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Celkem
Krádeže vloupáním	1 276	919	820	911	662	740	1 009	6 337
Krádeže kapesní	200	166	152	102	123	150	122	1 015
Krádeže mot. voz. dvoustopých	579	554	499	619	660	515	336	3 762
Krádeže věcí z automobilů	642	422	373	364	447	467	316	3 031
Podvod	78	86	46	57	66	79	83	495
Zpronevěra	22	22	19	30	17	28	22	160
Zatajení věci	4	3	5	11	9	10	12	54
Celkem	2 801	2 172	1 914	2 094	1 984	1 989	1 900	

Graf č. 25

Podle údajů uvedených v následující tabulce č. 22 a vyjádřených v grafu č. 25, byly ve sledovaném období let 2004 – 2010 nejčastějšími páchanými majetkovými trestnými činy v okrese Liberec krádež vloupáním (6 337 skutků) a krádež motorových vozidel dvoustopých (3 762 skutků). Co se týče krádeží motorových vozidel, zaujímá trvale okres Liberec přední místa v celorepublikových statistikách. Naopak nejmenší podíl ve stejném období má TČ zatajení věci (54 skutků) a zpronevěra (160 skutků). Největší počet vybraných majetkových

trestných činů byl v okrese Liberec zaznamenán v roce 2004 (2 801 skutků) a nejmenší počet těchto činů byl vykázán v roce 2010 (1 900 skutků).

3.5.2.14 Porovnání majetkové trestné činnosti v okrese Liberec s jinými městy

V praktické části práce jsme rovněž zjišťovali údaje o počtech majetkových trestných činů v jiných městech. Hlavním důvodem bylo porovnání majetkové kriminality v okrese Liberec s majetkovou kriminalitou v jiných městech. Z celé České republiky bylo vybráno 13 největších měst včetně města Liberec, u kterých byly zjišťovány počty všech registrovaných majetkových trestných činů v období let 2004 – 2010. Města jsou v následující tabulce č. 23 pro větší přehlednost řazena chronologicky od města s největším počtem evidovaných majetkových trestných činů k městu s počtem nejmenším.

Tabulka č. 23 – Porovnání majetkové trestné činnosti v okrese Liberec s jinými městy

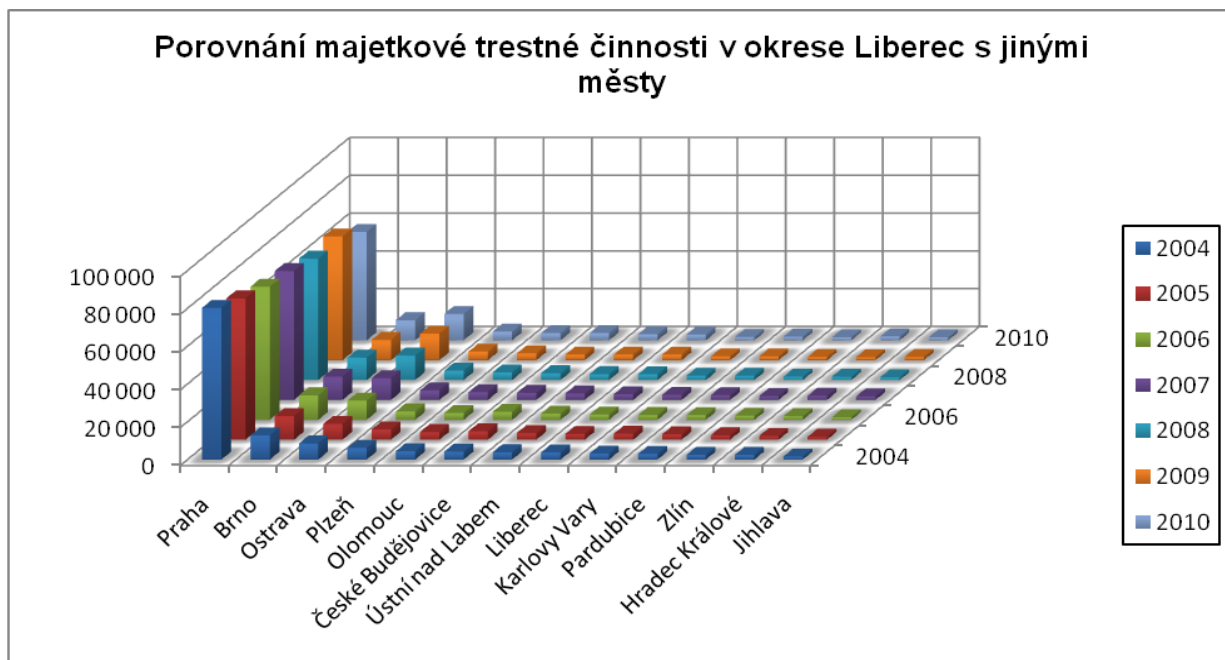
Město (okres)	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Celkem
Praha	80 257	74 768	70 470	68 185	64 235	65 475	57 359	480 749
Brno	12 839	12 511	12 967	12 275	11 833	10 742	10 648	83 815
Ostrava	8 549	8 308	10 182	11 460	12 954	14 013	13 970	79 436
Plzeň	6 210	5 414	4 479	5 103	5 000	4 535	4 609	35 350
Olomouc	4 438	4 095	3 649	4 093	4 103	3 579	3 833	27 790
České Budějovice	4 222	4 465	4 307	3 757	3 633	2 928	3 856	27 168
Ústí nad Labem	3 895	3 560	3 345	3 436	3 152	2 968	3 228	23 584
Liberec	3 854	3 091	2 814	3 080	3 096	3 006	3 075	22 016
Karlovy Vary	3 186	3 166	2 556	2 761	2 256	1 981	1 760	17 666
Pardubice	2 984	2 863	2 453	2 538	2 339	2 065	1 979	17 221
Zlín	2 487	2 354	2 129	2 054	1 752	1 692	1 547	14 015
Hradec Králové	2 524	1 956	1 933	2 212	1 733	1 585	2 024	13 967
Jihlava	1 622	1 533	1 379	1 864	1 475	1 739	1 602	11 214
Celkem	137 067	128 084	122 663	122 818	117 561	116 308	109 490	853 991

Z tabulky č. 23 je zřejmé, že největší počet majetkových trestných činů je ve sledovaném období let 2004 – 2010 zaznamenán v okrese Hlavního města Prahy (480 749 skutků). Nejmenší počet těchto činů je ve stejném období zaznamenán v okrese Jihlava (11 214 skutků). Okres Liberec je se svými 22 016 registrovanými skutky na 8. místě mezi uvedenými městy.

Údaje uvedené v tabulce č. 23 a graficky vyjádřené v následujícím grafu č. 26 nám ukazují, že majetková trestná činnost má v posledních letech ve většině velkých měst v ČR spíše klesající charakter. Největší pokles majetkové kriminality je v období let 2004 – 2010 zaznamenán v okrese Hlavního města Praha. V roce 2004 zde bylo zjištěno 80 257 skutků, přičemž v roce 2010, zde bylo vykázáno 57 359 skutků majetkového charakteru. Rozdíl mezi uvedenými roky činí 22 898 skutků, což je prakticky stejný počet majetkových trestných činů zjištěných ve stejném období v okrese Liberec.

Naopak největší nárůst počtu majetkových trestných činů je v období let 2004 – 2010 zaznamenán v okrese Ostrava. V roce 2004 zde bylo zjištěno 8 549 skutků a v roce 2010 již tento počet dosáhl hodnoty 13 970 skutků. V uvedeném období zde došlo k nárůstu počtu evidovaných majetkových trestných činů o 5 421 skutků. Tyto údaje jen potvrzují, že pachatelé se dopouštějí majetkové trestné činnosti střídavě – přejíždějí z kraje do kraje, z okresu do okresu, ze státu do státu. Je tedy patrná stále větší profesionalizace a organizovanost skupin pachatelů.

Graf č. 26

4 Závěrečná část

4.1 Vyhodnocení průzkumné práce

Cílem bakalářské práce bylo analyzovat rozsah majetkové trestné činnosti, popsat druhy majetkových trestných činů včetně charakteristik pachatelů majetkové trestné činnosti. Hlavním předmětem provedeného průzkumu byla v této práci evidovaná majetková trestná činnost v Libereckém kraji, které se dopustili pachatelé v období let 2005 – 2008. V závěrečné části práce vyhodnotíme všechny údaje, které jsme pomocí zvolených metod získali a rovněž vyhodnotíme předpoklady, které jsme si stanovili na začátku naší práce. V této části se zmíníme i o možných řešeních problematiky majetkové trestné činnosti a o nutnosti prevence majetkové kriminality.

4.2 Vyhodnocení stanovených předpokladů

V praktické části této práce, jsme se pomocí provedeného průzkumu a zvolených metod snažili potvrdit nebo vyvrátit předpoklady, které jsme si stanovili na začátku naší práce. Nejdříve si stanovené předpoklady připomeneme a následně každý z nich jednotlivě vyhodnotíme.

Předpoklad č. 1

Předpokládáme, že majetková trestná činnost u vybraných majetkových trestných činů má v okrese Liberec stoupající tendenci (ověřováno pomocí studia statistických údajů).

Pro ověření tohoto předpokladu jsme pomocí analýzy statistických údajů v dostupných evidencích PČR zjišťovali počty registrovaných vybraných druhů majetkových trestných činů v okrese Liberec v období let 2005 – 2008. Do statistických přehledů jsme zahrnuli i období posledních let, aby bylo možno usuzovat o vývoji majetkové trestné činnosti v okrese Liberec do budoucna. Pro přehlednost jsme zaznamenávali pouze údaje o počtu těch majetkových trestných činů, které jsou ve statistických výstupech zahrnuty nejčastěji.

Ze získaných údajů bylo zjištěno, že největší počet vybraných majetkových trestných činů byl v okrese Liberec zaznamenán v roce 2004 (2 801 skutků) a nejmenší počet těchto

činů byl vykázán v roce 2010 (1 900 skutků). Mezi tímto obdobím, tedy v letech 2004-2010 měla majetková trestná činnost u vybraných druhů majetkových trestných činů spíše klesající tendenci, bez výrazných změn počtu majetkových trestných činů v jednotlivých letech (viz. tabulka č. 22, str. 82). Mírný nárůst byl v uvedeném období zaznamenán pouze v roce 2007 (2 094 skutků).

Předpokládáme, že tento stav je z převážné části dán skutečností, že se kriminální aktivity pachatelů přesouvají do jiných oblastí kriminality (hospodářská, násilná apod.), rovněž se mění předmět zájmu pachatelů, trestná činnost je stále více páchána organizovaně, v důsledku čehož má majetková trestná činnost vysokou míru latence a stále mnoho majetkových trestných činů není policii oznámeno.

Mezi nejčastější vybrané majetkové trestné činy v okrese Liberec v období let 2004 - 2010 patřily krádež vloupáním a krádež motorových vozidel dvoustopých (viz. tabulka č. 22, str. 82). Podobně je tomu i u vybraných majetkových trestných činů evidovaných v ČR v období let 2004 - 2010, kdy nejčastější byl trestný čin krádež vloupáním a krádež věcí z automobilů, následuje krádež motorových vozidel dvoustopých a krádež kapesní (viz. tabulka č. 13, str. 70). Na majetkové kriminalitě měl u zkoumaného vzorku osob nejpočetnější zastoupení trestný čin krádež ve formě vloupání a krádež prostá, následují krádeže vozidel a legalizace výnosů z trestné činnosti (viz. tabulka č. 5, str. 59).

Vyhodnocením získaných údajů se stanovený předpoklad **n e p o t v r d í l**.

Předpoklad č. 2

Předpokládáme, že více jak 40 % pachatelů majetkové trestné činnosti nemá stále zaměstnání (ověřováno pomocí studia spisové dokumentace – vyšetřovací spisy).

Pomocí analýzy spisové dokumentace jsme zjišťovali informace o aktuálním zaměstnání a způsobu získávání legálních finančních prostředků všech osob zahrnutých do zkoumaného vzorku. Takto vedeným průzkumem bylo zjištěno, že z celkového počtu 80 osob byla téměř polovina (47,5 %) trvale nezaměstnaná, občasně si přivydělávalo 32,5 % osob a pouhých 20 % osob mělo v době spáchání trestné činnosti stálé zaměstnání (viz. tabulka č. 9, str. 64).

S ekonomickou aktivitou pachatelů majetkové trestné činnosti přímo souvisí i jejich motivace ke kriminálnímu jednání. Z tohoto hlediska jsme v průzkumu zjišťovali rovněž informace o příčinách páchaní trestné činnosti osob zahrnutých do zkoumaného vzorku (viz. tabulka č. 10, str. 66). Přibližně 46 % osob uvedlo jako příčinu spáchání majetkového trestného činu výhodný a rychlý zisk. Další nejpočetnější skupina 30 % osob uvedla, že jejich motivací bylo sehnání prostředků na obstarání psychotropní látky. Přibližně 16 % osob uvedlo, že se dopustily trestné činnosti z důvodu déletrvající finanční nouze a pouhých 7,5 % osob spáchalo trestný čin z nouze materiální.

Důležitou úlohu z hlediska zaměstnanosti a motivace ke kriminálnímu jednání hraje i skutečnost, zda-li taková osoba zabezpečuje pouze sebe nebo zda-li musí zabezpečit své děti a ostatní členy rodiny. Proto jsme se v průzkumu zaměřili i na údaje o rodinném stavu osob zahrnutých ve zkoumaném vzorku a na zjištění, kolik osob z celkového počtu je rodiči (viz. tabulka č. 4, str. 58). Ze získaných informací jsme zjistili, že z celkového počtu 80 osob jich 31 bylo svobodných (z toho 5 bylo již rodiči), 23 osob bylo v manželském poměru (z toho 19 bylo rodiči), 21 osob bylo rozvedených (z toho 18 bylo rodiči) a pouhých 5 osob přišlo o své partnery (z toho 4 měli děti). Největší podíl pachatelů majetkové trestné činnosti ve zkoumaném vzorku měly osoby svobodné, přičemž rodiči jsou ve většině případů osoby v manželském poměru a osoby rozvedené.

Druhý předpoklad se nám na základě získaných informací podařilo **p o t v r d i t**.

Předpoklad č. 3

Předpokládáme, že více jak 50 % pachatelů majetkové trestné činnosti má pouze základní vzdělání (ověřováno pomocí studia spisové dokumentace – vyšetřovací spisy).

Abychom potvrdili či vyvrátili tento stanovený předpoklad, zjišťovali jsme pomocí analýzy spisové dokumentace i údaje o nejvyšším dosaženém vzdělání všech osob zahrnutých do zkoumaného vzorku.

Z celkového počtu 80 osob uvedla polovina osob (50 %) do vyšetřovacích spisů, že má pouze základní vzdělání, 36,25 % uvedlo střední vzdělání bez maturity, 11,25 % dosáhlo středoškolského vzdělání zakončené maturitní zkouškou a pouhých 2,5 % mělo

vysokoškolské vzdělání (viz. tabulka č. 3, str. 56). Z uvedených údajů je více než zřejmá procentuální převaha pachatelů, kteří mají pouze základní vzdělání.

S mírou vzdělanostní úrovně úzce souvisí i možnost získání odpovídajícího pracovního zařazení, a tím i dosažení na větší množství finančních prostředků pro obživu a potřebu. Velmi zajímavé jsou z tohoto hlediska námi získané údaje, kdy ze zkoumaného vzorku 80 osob, mělo celých 50 % pouze základní vzdělání a 47,5 % bylo trvale nezaměstnaných.

Když vezmeme v úvahu procentuální hodnotu 50 % osob zahrnutých ve zkoumaném vzorku se základním vzděláním včetně, podařilo se analýzou spisové dokumentace stanovený předpoklad **p o t v r d i t**.

4.3 Celkové shrnutí průzkumné práce

Zpracováním závěrečné bakalářské práce na téma majetková trestná činnost jsme měli možnost si podrobněji přiblížit problematiku majetkové kriminality. Ze zjišťovaných dat jsme se snažili blíže poznat příčiny páčání majetkové kriminality, porozumět kriminálnímu chování a osobnosti pachatelů majetkové kriminality, zjistit strukturu majetkové kriminality v celé České republice a v Libereckém kraji a zachytit dynamický vývoj majetkové kriminality v České republice v období let 2005 – 2008. Údaje z uvedeného období jsme rozšířili i na údaje o počtu majetkových trestných činů z let posledních, abychom si vytvořili představu o vývoji majetkové kriminality do budoucna. V posledních letech docházelo v České republice také k významným společenským, politickým a ekonomickým změnám, které mohly ovlivnit stav nejen celkové, ale i majetkové kriminality.

V teoretické části práce jsme pomocí odborné literatury vysvětlili pojmy jako trestný čin a pachatel trestného činu, zaměřili jsme se rovněž na jeho osobnost. Podrobně jsme popsali problematiku majetkové trestné činnosti a vysvětlili jsme její pojem. Do kapitoly majetková trestná činnost jsme zahrnuli i její fenomenologii a etiologii. Nezapomněli jsme zmínit i prostředky prevence majetkové kriminality, které v současné době naše společnost využívá v boji proti trestné činnosti, stručně jsme popsali druhy trestných činů proti majetku.

V rámci praktické části bylo naší snahou pomocí zvolených metod zhodnotit stav a vývoj majetkové trestné činnosti v celé České republice, v Libereckém kraji a v samostatném okrese Liberec v období posledních 7 let. Postupně jsme shromažďovali a vyhodnocovali podrobné a statisticky ověřené údaje, které měly souvislost s danou problematikou. Většinu těchto údajů jsme mezi sebou porovnávali a ověřovali jsme jejich správnost. Dle našeho názoru jsou tedy výsledky uvedené v praktické části velice objektivní a dají se interpretovat v širším měřítku a při zpracování podobných odborných prací na problematiku majetkové kriminality.

Nejdříve jsme zjišťovali informace o celkem 80 osobách, které byly zahrnuty do zkoumaného vzorku. Naším záměrem bylo podle zjištěných údajů sestavit alespoň částečný obraz charakteristiky pachatelů majetkových trestných činů v okrese Liberec v období let 2005 - 2008.

Vyhodnocením získaných údajů jsme zjistili, že pachatelé majetkové trestné činnosti jsou ve většině případů muži, ve věku 21 – 40 let, kteří mají pouze základní nebo střední vzdělání bez maturity a nemají stálé zaměstnání. Nejčastěji jsou svobodní nebo ženatí, přičemž téměř $\frac{1}{4}$ z nich má již potomky, které musí zabezpečit. Je zřejmé, že vznik kriminálního jednání je výrazným způsobem ovlivněn nejen věkem, ale i vzděláním a rodinnými poměry. Tito pachatelé se nejčastěji dopouštěli krádeží vloupáním a krádeží prostých. V převážné míře byli pachatelé české národnosti, mezi pachateli byli však i cizinci, nejvíce polské a ukrajinské národnosti.

Bylo zjištěno, že převážná většina pachatelů byla v době spáchání trestné činnosti nezaměstnaná s malým ziskem finančních prostředků. Právě nezaměstnanost, šance na rychlý zisk a nepříznivá finanční situace byly příčinou jejich kriminálního jednání. Stejně tak podíl objasněnosti (i když trvale převyšuje 50 % hranici), který je stále neuspokojivý, přispívá k vysokému počtu recidivy, neboť nepotrestaným pachatelům se jejich činnost tzv. „vyplácí“. Dokazují to i údaje o počtu soudně uložených trestů, kdy téměř polovina osob zahrnutých ve výzkumném vzorku bylo více jak pětkrát potrestáno a více jak 50 % z nich bylo odsouzeno k výkonu trestu odnětí svobody.

Průzkumná práce ukázala, že majetková kriminalita v ČR má v posledních letech spíše klesající tendenci, přičemž podíl její objasněnosti se pohybuje mezi 55 – 61 %. Mezi

nejčastější vybrané majetkové trestné činy v ČR patří krádež vloupáním a krádež věcí z automobilů. V Libereckém kraji je největší podíl majetkových trestných činů v okrese Liberec, nejmenší podíl těchto činů je v okrese Semily.

Výsledky průzkumné práce potvrdily, že celková kriminalita v Libereckém kraji i v okrese Liberec se odvíjí od kriminality majetkové. Objasněnost majetkové kriminality v okrese Liberec se pohybuje v průměru kolem 28 %, přičemž mezi nejčastější majetkové trestné činy se v tomto okrese řadí krádeže vloupáním a krádeže motorových vozidel, početné zastoupení mají i krádeže věcí z automobilů. Tím bylo ověřeno, že tzv. autokriminalita je v okrese Liberec stále aktuálním problémem kriminality majetkové. Zjištěné údaje o počtu trestných činů proti majetku spáchaných v okrese Liberec jsme rovněž porovnávali s počty majetkových trestných činů evidovaných v 12 největších městech České republiky. V celorepublikových měřítkách majetkové kriminality se tak okres Liberec řadí na osmé místo mezi největšími městy České republiky.

4.4 Možná doporučení pro praxi

Nezvládnutí boje nejen s kriminalitou majetkovou, ale obecně s kriminalitou celkovou není pouze celospolečenským problémem, ale ve svých důsledcích se negativním způsobem dotýká každého z nás. Z výsledků provedených průzkumů veřejného mínění je zřejmé, že nepříznivý vývoj trestné činnosti není většinové populaci v České republice lhostejný, což je dobrým signálem k úspěšnému potlačení kriminálních aktivit pachatelů trestné činnosti.

Postupné odstraňování všech příčin vzniku kriminálního jednání by mělo být prvotním úkolem naší společnosti. Je zapotřebí se úzce zaměřit na rozvoj, co nejefektivnější působení a zpětnou kontrolu všech typů prevence majetkové kriminality. Zejména je třeba stále dokonaleji rozvíjet prevenci sociální, neboť právě tento typ prevence je orientován na takové sociální kriminogenní jevy, jako jsou prostituce, alkoholismus, nezaměstnanost, chudoba, záškoláctví, útěky, gamblerství, bezdomovectví apod. Je tedy primárně zaměřena na sociálně patologické jevy ve společnosti a na nedostatky v právním řádu nebo v působení médií, které mohou významným způsobem ovlivnit kriminogenní účinky, otázky kriminálně preventivního či socializačního působení rodiny, školy, sociálních služeb a jiných institucí.

Cílem celé společnosti by měla být trvalá snaha o žádoucí úroveň konformity lidského chování zejména vnější kontrolou lidského chování spočívající ve fungování normativních systémů a jejich subsystémů. V těchto normativních systémech má své specifické postavení právní řád, který by měl být záměrně, programově a v závislosti na dynamickém vývoji majetkové trestné činnosti vytvářen a neustále propracováván státem. Zde je nutné zmínit fakt, že některé změny v právním řádu zavedené v poslední době přinášejí spíše výhody pro pachatele trestných činů než pro jejich oběti. Např. nedávno zveřejněné rozhodnutí Nejvyššího soudu, které uvádí, že v případě usmrcení pachatele trestného činu na útěku se nejedná o zabití, ale přímo o vraždu, je dle našeho názoru zcela nesmyslný. Pachatelům trestné činnosti by se naopak měly vštěpovat pocity nebezpečí a vysokých, pro něj zstrašujících důsledků při páchání trestné činnosti. Jedním z nich je ten, že při spáchání trestného činu nebo i po něm může přijít o život, aniž by ten, kdo ho usmrtil, byl za tento skutek trestně odpovědný.

Velký smysl by též mělo zavádění určitých změn do právního řádu, které by umožňovaly čím dál více snižovat možnosti kriminálního jednání a zvyšovaly by riziko trestního postihu jejich pachatelů. V případě majetkových trestných činů by pozitivní změnu jistě přinesl např. možný trestní postih za držení, výrobu nebo distribuci speciálních přípravků a náradí používaných k vloupání a krádežím motorových vozidel (např. v Německu je tento institut v právním řádu zaveden již několik let). V současné době je praxe taková, že při zadržení pachatele krádeže vozidla se mu takové přípravky v rámci trestního řízení zabaví, ve většině případů jsou však tyto předměty po skončení trestního řízení vráceny osobě, které byly zabaveny.

Jako velice pozitivní v boji proti kriminalitě se dle našeho názoru jeví vstup České republiky do Evropské unie a s tím spojené přistoupení ČR k Schengenským dohodám. Mezinárodní policejní a soudní spolupráce států Evropské unie (EU) zcela a přímo zvýšila efektivitu celospolečenské snahy o potírání všech forem kriminality. Za negativní však v této souvislosti považujeme otevření hranic států EU a snížení možnosti dopadení organizovaných pachatelů trestné činnosti na mezinárodní úrovni při hraničních kontrolách. Tito pachatelé pak mají volný pohyb prakticky po celé Evropě a mohou se dostat např. ze Slovenska až do Anglie, aniž by byla ve státech, které projíždějí, provedena jejich kontrola.

Rovněž úloha médií a názory a postoje veřejnosti, které jsou masmédií ovlivněny, mají v boji proti majetkové kriminalitě zcela zásadní význam. Jsou to právě občané, kdo v demokraticky fungujícím státě hraje ústřední roli z hlediska fungování systému kontroly kriminality. Pokud neoznamují trestné činy, jichž se stali obětí nebo svědkem, případně nespolupracují při vyšetřování a prokazování trestné činnosti, je celý proces trestního řízení prakticky nemožný. Je proto velice nutné, aby ve vztahu veřejnosti k práci orgánů činných v trestním řízení panovala alespoň základní důvěra a aby principy, na nichž systém justice staví, nebyly v přímém rozporu s tím, jak si prosazování spravedlnosti představují běžní občané. Je tedy nutné podrobně zjišťovat a vyhodnocovat veřejné mínění občanů.

Výzkumy provedené v posledních letech mnoha odborníky na problematiku majetkové kriminality ukazují, že většina občanů nemá dostatek informací o stavu a struktuře kriminality, o konkrétní náplni práce jednotlivých složek justičního systému nebo o aktuální výši trestů, které jsou v České republice za trestné činy soudy udělovány, a o jejich praktickém výkonu. Současně je ale velká většina z nich přesvědčena, že kriminalita rok od roku neúměrně stoupá, v její skladbě převažují závažné násilné trestné činy, orgány činné v trestním řízení plní svou funkci nedostatečně, systém trestů je příliš mírný a výkon nejprísrnějšího trestu, tedy VTOS, se v České republice podobá pobytu v příjemném rekreačním zařízení. Je tedy nutné se více zaměřovat na kvalitní a široké veřejnosti dostupné informace o dynamickém vývoji a stavu nejen majetkové, ale i celkové kriminality.

V boji proti všem formám kriminality má svou nezastupitelnou úlohu především policie. Je tedy nezbytné, aby tato složka veřejné služby společnosti byla posilována především po stránce personální, materiální a vzdělávací. Je zapotřebí vytvořit příznivé podmínky pro efektivní činnost policie, neustále zlepšovat technické vybavení v boji proti pachatelům trestné činnosti a posilovat vědomí o kvalitní policejní práci nejen mezi policisty samotnými, ale i mezi běžnými občany. V této souvislosti pokládáme za nutné zde zmínit skutečnost, že v posledních letech je ze strany vlády nejen policistům, ale i jiným bezpečnostním složkám jejich složitá a náročná práce spíše znepříjemňována neustálými reformami, právními změnami, snižováním počtu příslušníků bezpečnostních sborů a snižováním finančních prostředků pro zabezpečení jejich řádné činnosti.

5 Seznam použitých zdrojů

ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86473-86-4.

ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3.

ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7178-931-3.

CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9.

CHMELÍK, J. *Rukověť trestního práva hmotného a procesního*. Vyd. 2. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-778-2.

CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. Vyd. 2. Praha: Policie ČR, Úřad vyšetřování pro Českou republiku, 1998.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákon a trestní řád*. Vyd. 26. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-731-7.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-22-6.

KAISER, G. *Kriminologie. Ein Lehrbuch*. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 1996.

KVASNIČKA, V. K etiologii rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví. In: KUDLÍK, A., NEZKUSIL, J., PŘENOSIL, G., a kol. *Československá kriminologie (Aktuální problémy)*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1971. 304 s.

MAREŠOVÁ, A. a kol. *Kriminalita v roce 2007*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-083-0.

MUSIL, J. – KONRÁD, Z. – SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Vyd. 2. Praha: C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-878-9.

MVCR. *Prevence*. [online]. 2010. [cit. 2010-12-19]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/prevence-519728.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>

Nihilismus. In *Wikipedie – otevřená encyklopedie*. [online]. Poslední úpravy 03. 02. 2011. [cit. 2011-02-19]. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Nihilismus>>

NOVOTNÝ, O. – VANDUCHOVÁ, M. a kol. *Trestní právo hmotné – I. Obecná část*. Vyd. 5. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-261-7.

NOVOTNÝ, O. – ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Vyd. 2. Praha: ASPI Publishing, 2004. ISBN 80-7357-026-2.

PJEŠČAK, J. a kol. *Kriminalistika*. Vyd. 3. Praha: Naše vojsko, 1986.

PPČR-ODDĚLENÍ STRATEGICKÝCH ANALÝZ. *Čtvrtletně o kriminalitě v ČR: Vybrané druhy kriminality v České republice k 31.12.2010*. [online]. 2011. [cit. 2011-01-22]. Dostupné z Intranetu PČR.

Přečin. In *Wikipedie – otevřená encyklopedie*. [online]. Poslední úpravy 25. 3. 2010. [cit. 2010-07-19]. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C5%99e%C4%8Din>>

ŠVINGALOVÁ, Dana. *Kapitoly z psychologie II. díl: Psychologie osobnosti*. Vyd. 2. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006. ISBN 80-7372-043-4.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. In *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 91. s. 4086.